

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Diplomová práce

Albert Speer a Norimberský proces

Klára Količová

Plzeň 2017

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra historických věd

Studijní program Historické vědy

Studijní obor Moderní dějiny

Diplomová práce

Albert Speer a Norimberský proces

Vedoucí práce:

PhDr. Dipl. - Pol. Martin Jeřábek, Ph.D.

Katedra historických věd

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2017

.....

Na tomto místě bych velice ráda poděkovala PhDr. Dipl. - Pol. Martinu Jeřábkovi, Ph.D.
za cenné rady a odborné vedení mé práce.

Obsah

1	Úvod.....	7
1.1	Cíle, metodologie a struktura práce	7
1.2	Rozbor zdrojů.....	9
2	Cesta k Norimberku	12
2.1	První kontakty s NSDAP	13
2.2	Hitlerův přítel a architekt	17
2.3	1942–1945: manažerem Třetí říše.....	20
3	Norimberský proces: jediný svého druhu	23
3.1	Zatčení Alberta Speera	23
3.2	Další důležité osobnosti procesu	24
3.2.1	Soudci	25
3.2.2	Obžaloba	25
3.2.3	Výběr obviněných.....	26
3.2.4	Speerův advokát.....	26
3.3	Důvěrné rozhovory: význam G. M. Gilberta	26
4	V soudní síni: proces s Albertem Speerem	30
4.1	Obžalovaný Speer	32
4.2	Průběh soudního líčení	34
4.2.1	Film jako svědek	36
4.2.2	Významná svědectví	37
4.2.3	Výbuch bomby.....	38
4.2.4	Francouzská obžaloba usvědčuje Speera	43
4.2.5	Nová vězeňská opatření	45
4.2.6	Soud ve fázi obhajoby.....	48
4.3	Speerova obhajoba a křížový výslech	54
4.3.1	Speerova obhajoba 19. června 1946	54
4.3.2	20. června 1946: Druhý den Speerovy obhajoby.....	58
4.3.3	Speerův křížový výslech 21. června 1946	62
4.4	Závěrečná řeč Alberta Speera	66
5	Speerův rozsudek: kompromis mezi velmocemi	69
5.1	Speer ve Špandavě: vězeň všech vítězných mocností.....	70
6	Závěr	73
7	Bibliografie	75
7.1	Vydané prameny	75

7.2	Literatura	75
7.3	Články	76
7.4	Internetové zdroje:	77
8	Přílohy.....	79
9	Resumé.....	87

1 Úvod

Předkládaná diplomová práce se zabývá postavou německého architekta, Hitlerova přítele a později také ministra zbrojního průmyslu Alberta Speera souzeného při Norimberském procesu s válečnými zločinci, jenž se odehrál v období od 20. listopadu 1945 do 1. října 1946 v norimberském Justičním paláci.

Práce se nejprve zaměří na období Speerových studií architektury, předválečných zakázek pro stranu NSDAP a také na blízký vztah k Adolfu Hitlerovi, jenž je některými historiky popisován téměř jako vztah otce a syna. Cílem je tedy krátce zmapovat cestu, jíž Speer prošel a jež ho přivedla až před soud s válečnými zločinci. Dále se práce věnuje období působení Alberta Speera na ministerském postu v sektoru pro výzbroj a munici ve Třetí říši. Jeho mimořádné organizační schopnosti vedly k maximalizaci výroby a umožnily Německu vést válku až do roku 1945. Primárně se však diplomová práce zabývá osobností Alberta Speera v období Norimberského procesu, komplikovaností a kontroverzí jeho vystupování, učiněním některých překvapivých doznání či otázce, zda se v jeho případě jednalo o vypočítavost a snahu uniknout oprátce nebo zda Speer projevil skutečný pocit viny za mnoho zmařených lidských životů. Diplomová práce mimo jiné řeší problematiku přijetí odpovědnosti za spoluvinu a naprostý obrat ve vztahu k Adolfu Hitlerovi, kde můžeme pozorovat, kterak bezpodmínečná loajalita a snaha o uznání vyústí v hluboké opovržení. Práce si primárně neklade za cíl hodnotit právní aspekty procesu, nevztahuje se ke konkrétním činům a proviněním a nechce právně ani politicky posuzovat obvinění či rozsudek.

1.1 Cíle, metodologie a struktura práce

V diplomové práci budou zmíněny důležité osobnosti Norimberského procesu z řad soudců, žalobců, obviněných či obhájců, zejména pak osobní pohled Speerova advokáta Hanse Flächsnera a také důležitá role vězeňského psychologa Gustava M. Gilberta, Američana židovského původu, jehož rodiče emigrovali z Rakouska do Spojených států. Gilbert měl ke Speerovi v průběhu procesu povolen volný přístup a mnohdy s ním vedl velice zajímavé rozhovory. Je nezbytně nutné zde uvést některé obecné a důležité aspekty Norimberského procesu, aby byla zachována konzistence celé této problematiky. Následně bude v diplomové práci krátce analyzován rozsudek, jenž mu byl vyměřen Mezinárodním tribunálem.

Doposud v tématu Alberta Speera vyvstávají značné nejasnosti ohledně jeho úlohy ve Třetí říši, míře informovanosti o válečných zločinech, a především také dodnes vyvolává pocit kontroverze jeho jednání v Norimberku před soudním tribunálem. Stále přetrvává nejednotnost v interpretacích celé této problematiky a téměř v každé etapě života Alberta Speera, zvláště pak v otázce vystupování při Norimberském procesu, zůstává citelný prostor pro pochybnosti.

Předkládaná diplomová práce si klade za cíl provést analýzu výpovědí, názorů a chování Alberta Speera během Norimberského procesu. Přínos této práce spočívá především v komplexnosti přístupu k osobě německého architekta, přítele Adolfa Hitlera a ministra zbrojního průmyslu nacistického Německa Alberta Speera, právě v období unikátního soudního procesu. Text práce slučuje obecně přijímané názory a postoje s neocenitelným psychologickým posudkem během Speerovy internace v bavorském městě Norimberk a jeho vlastní pohled na celou situaci, včetně hodnocení doby, jež trávil v bezprostřední blízkosti Adolfa Hitlera. Stěžejní otázka této diplomové práce zní, zda byl Speerův postoj a jednání v průběhu procesu projevem upřímnosti a lítosti, či zda se jednalo o jeho mistrovský výkon v manipulaci s okolím a přesně cílený klam, kterým si nakonec dokázal zachránit život. Tato hlavní otázka vede k vytvoření několika hypotéz. Zaprvé, Albert Speer dokázal dobře projevit pocit lítosti a díky tomu dostal nižší trest. Zadruhé, Speer dokázal soudní tribunál zmanipulovat a oprátce unikl díky této skutečnosti. Třetí hypotézou je myšlenka, zda nižší trest dostal kvůli nejednotnosti názoru Spojenců. Cílem práce je také vytvořit ucelený text, který by pomohl pochopit kontroverzní povahu Alberta Speera v porovnání s ostatními zajatci, především pak Fritzem Sauckelem. K pochopení tohoto tématu bude zapotřebí důkladně prostudovat především oficiální záznamy z jednání přímo ze soudní síně norimberského Justičního paláce. Dále bude nutné zaměřit se na Speerovy osobní rozhovory s doktorem Gustavem M. Gilbertem, obhájcem Hansem Flächsnerem či jeho deníky, paměti a zveřejněnou korespondenci.

V diplomové práci bude uplatněna diachronní a biografická metoda výzkumu. Nejprve dle důležitých událostí ze Speerova života a posléze v rámci vývoje Norimberského procesu. Je zde tedy uplatňována jak biografická, tak také diachronní metoda přístupu. Za úvodní kapitolou bude nastíněn Speerův vývoj před Norimberským procesem, především jeho profesní život, jenž jej vedl ke stavebním zakázkám pro stranu NSDAP nebo přímo pro Hitlera. Tyto nové kontakty dostaly Speera po smrti Paula Ludwiga Troosta na pozici Hitlerova dvorního architekta a později do úzkého kruhu těch

nejbližších. Kapitola dále pojednává o zlomovém okamžiku, kdy byl Albert Speer v průběhu druhé světové války jmenován ministrem pro výzbroj a munici.

Třetí kapitola se zaměřuje na nástin Norimberského procesu, jeho vytvoření a jedinečnost. Následně se věnuje zatčení Alberta Speera a dalším důležitým osobnostem procesu z řad soudců, žalobců, obhájců i obviněných. Jednu z podkapitol je nutné věnovat vězeňskému psychologovi Gustavu M. Gilbertovi, aby bylo možné více porozumět psychologii Alberta Speera. Dále má podkapitola za úkol předestřít důležitost a rozsah jeho funkce. V diplomové práci bude opětovaně, již v zájmu chronologie, zmiňován.

Čtvrtá kapitola si klade za cíl důkladně čtenáře seznámit s problematikou a pravidly procesu, podobou Justičního paláce, obžalovacím spisem a přiblížit náladu, která Norimberk v tomto období opanovala. Dále se již tato kapitola věnuje Speerovi, jakožto obžalovanému válečnému zločinci a průběhu líčení. Jedna z podkapitol obsahuje konkrétní výpovědi svědků a ostatních zajatců, jež se týkaly osoby Alberta Speera, fázi obžaloby či obhajoby. Následně se zaměřuje na Speerovu obhajobu a křížový výslech, jenž vedl hlavní americký žalobce Robert Jackson. Tato podkapitola obsahuje také Speerovy autentické výroky přímo z jeho výpovědi. V kapitole budou důkladně rozebrány důvody, které nakonec vedly ke Speerově trestu odnětí svobody namísto rozsudku smrti.

Kapitola pátá shrnuje komplikovanost a spornost Speerova rozsudku na základě jeho výroků a svědeckých výpovědí. Objasňuje kroky, které nakonec vedly osm soudců k mírnější formě trestu a klade otázku, zda byl tento verdikt spravedlivý v porovnání s trestem smrti oběšením, jenž byl vyřčen nad obžalovaným Friztem Sauckelem, který prakticky pouze plnil Speerovy rozkazy. Kapitola také krátce pojednává o době strávené v berlínské věznici Spandau a Speerově propuštění na svobodu v roce 1966.

1.2 Rozbor zdrojů

Bezesporu nejdůležitějším materiálem k obsažení tématu této diplomové práce jsou záznamy z jednání přímo ze soudní síně Justičního paláce v Norimberku. Německá verze zápisů je kompletně dostupná ve Studijní a vědecké knihovně Plzeňského kraje v Plzni.¹

¹ Der Prozess gegen die Hauptkriegsverbrecher vor dem Internationalen Militärgerichtshof. [Band 7], [Verhandlungsniederschriften 5. Februar 1946–19. Februar 1946]: Nürnberg 14. November 1945–1. Oktober 1946 / Mezinárodní vojenský tribunál. München: Delphin, 1984; Der Prozess gegen die Hauptkriegsverbrecher vor dem Internationalen Militärgerichtshof. [Band 15], [Verhandlungsniederschriften 29. Mai 1946–10. Juni 1946]. [Band 16], [Verhandlungsniederschriften 11.

Stejně tak ruský dvoudílný sborník, ve kterém jsou také obsaženy autentické výpovědi a především jednotlivá obvinění a přečiny spáchané vůči Sovětskému svazu.² Britské záznamy ze zasedání Mezinárodního tribunálu v Norimberku jsou díky projektu Avalon právnické fakulty univerzity v Yale den za dnem zpřístupněny online, včetně veškerých souvisejících dokumentů.³

Zcela neocenitelným zdrojem je *Norimberský deník* vězeňského psychologa Gilberta, který popisuje jak Speerovy výroky v soudní síni, tak jeho soukromé reakce v průběhu procesu. Deník obsahuje samozřejmě mnoho odborných posudků Speerova jednání. Významným se stává zvláště ve chvíli, kdy je možné konfrontovat tyto záznamy se skutečnou výpovědí vyřčenou před tribunálem. V diplomové práci je nutné Gilbertův deník často opakovaně citovat, jelikož bohužel neexistují zdroje, ve kterých by byl obsažen tento osobní přístup a v nichž by byly takovéto cenné informace a psychologické posudky z bezprostřední blízkosti zajatců.⁴

Pro pochopení komplexnosti problematiky Norimberského procesu zde jako zdroj posloužily například monografie od francouzského historika Françoise Delpla⁵ či z pera dvojice Joea J. Heydeckera a Johannese Leeba.⁶

Dalším velice přínosným a zajímavým zdrojem se stala kniha od autorky Gitty Serenyové s názvem *Albert Speer: Zápas s pravdou*.⁷ Je založena na rozhovorech a korespondencích s Albertem Speerem a dalšími důležitými osobnostmi. Jsou zde obsaženy například rozhovory se Speerovým obhájcem Hansem Flächsnerem, díky kterému můžeme opět o něco lépe nahlížet na Speerův postoj a otázku pravdivosti jeho pocitů.

Juni 1946–24. Juni 1946]: Nürnberg 14. November 1945–1. Oktober 1946 / Mezinárodní vojenský tribunál. München: Delphin, 1984.

² GOLUNSKI, S. A., GORŠENIN, K. P., SAFONOV, G. N., NIKITČENKO, I. T. (ed.), *Norimberský proces. Sborník materiálů, díl první*, Praha 1953; GOLUNSKI, S. A., GORŠENIN, K. P., SAFONOV, G. N., NIKITČENKO, I. T. (ed.), *Norimberský proces. Sborník materiálů, díl druhý*, Praha 1953.

³ http://avalon.law.yale.edu/subject_menus/imt.asp

⁴ GILBERT, Gustave M., *Norimberský deník*, Praha 1981.

⁵ DELPLA, François, *Norimberský proces: poučení z historie*, Praha 2009.

⁶ HEYDECKER, Joe J., LEEB, Johannes, *Norimberský proces*, Praha 2007.

⁷ SERENYOVÁ, Gitta, *Albert Speer. Zápas s pravdou*, Praha 1998.

Svým pohledem na Norimberský proces a Speerovy výroky přispěl monografií také David Irving.⁸ Tento britský kontroverzní spisovatel, zarputilý popírač holocaustu a amatérský historik byl za svá prohlášení v Rakousku dokonce i uvězněn. Irving sepsal své hodnocení procesu s německými válečnými zločinci, ve kterém je znatelný odpor vůči doznáním, jež Speer učinil. Jako protiklad k Irvingově *Poslední bitvě* můžeme uvést *Norimberský proces* od sovětského autora, propagátora komunismu a Sovětského svazu Arkadije Poltoraka.⁹ Z obou těchto monografií však nelze kriticky mnoho čerpat právě kvůli jejich značné zaujatosti. Je však zajímavé sledovat, jak zcela odlišnými způsoby je možné interpretovat jednu a tutéž událost a také, jakým způsobem se oba autoři snaží zapůsobit na smysly nezaujatého čtenáře.

Další literaturou nutnou ke zpracování tématu, aby bylo možné posoudit chování Alberta Speera při Norimberském procesu, jsou jeho paměti, které v českém jazyce vyšly pod názvem *Albert Speer: řídil jsem Třetí říši*. Tyto paměti obsahují Speerův osobní pohled na architekturu, nacistické Německo, mnoho jeho představitelů, druhou světovou válku, válečnou výrobu a také na jeho blízký vztah s Adolfem Hitlerem.¹⁰ V kontrastu s dalšími paměťmi, které sepsal během výkonu trestu ve Špandavském vězení, můžeme vidět transformaci postoje vůči Hitlerově osobě a jeho politiky.¹¹

⁸ IRVING, David, *Norimberk: Poslední bitva*, Praha 1997.

⁹ POLTORAK, Arkadij I., *Norimberský proces*, Praha 1973.

¹⁰ SPEER, Albert, *Albert Speer: řídil jsem Třetí říši*, Praha 2010.

¹¹ SPEER, Albert, *Spandauer Tagebücher*, Frankfurt 1975.

2 Cesta k Norimberku

Albert Speer, celým jménem Berthold Konrad Hermann Albert Speer, se narodil 19. března 1905 v německém Mannheimu do bohaté měšťanské rodiny.¹² Jeho otec, povoláním architekt, patřil k vysoce postaveným, zámožným mužům, což bylo patrné i na velkopanském stylu bydlení a života. Malý Albert byl odevždy zvyklý na dům plný služebnictva a aktivní společenský život svých rodičů, kteří se však také snažili jemu i dvěma dalším synům zajistit bezstarostné dětství a náležité vzdělání.¹³

Studium zahájil na vybrané soukromé škole a zde již zpozoroval svou náklonnost ke statistickým výpočtům a matematice. Po úspěšném ukončení studia na střední škole, jakožto nejlepší matematik, měl v úmyslu pokračovat právě v tomto oboru, ale pro otce byla ale tato myšlenka nepřipustná. Tak se Albert Speer následně rozhodl pro studium architektury. První semestr byl nucen kvůli špatné finanční situaci, způsobené inflací, studovat na Technické vysoké škole v Karlsruhe. Poté, když byla inflace překonána, mohl přestoupit na Technickou vysokou školu do Mnichova a na podzim roku 1925 se z Bavorska odebral ke studiím architektury v Berlíně.¹⁴ Zde v Charlottenburgu získal místo ve třídě profesora Tessenowa. Heinrichem Tessenowem byl Speer okamžitě zaujatý a fascinovaný, do jisté míry proto, že mu připomínal svou střízlivostí a intelektem jeho samotného. Již po pouhém půl roce studia se stal profesorovým asistentem. Poté, co roku 1927 získal diplom, pokračoval v asistentické činnosti u Tessenowa. Jeho soukromým zakázkám se příliš nedařilo, což bylo způsobeno Speerovým mladistvým vzezřením, ale stále také neblahou hospodářskou situací.¹⁵

V září roku 1930 se konaly volby do říšského sněmu, jejichž výsledky byly pro stranu NSDAP velice příznivé, pro některé naopak znepokojivé: „*NSDAP získala 107 říšských mandátů a náhle se ocitla v centru politických diskuzí. Nepředpokládaný volební úspěch vyvolal v mém otci nejčernější obavy, které mířily hlavně proti socialistickým tendencím v NSDAP; zneklidňovala ho i síla sociálních demokratů a komunistů.*“¹⁶ Politické dění ovlivňovalo nejen Speerův rodinný život, ale také univerzitní prostředí se

¹² <http://www.dhm.de/lemo/biografie/biografie-albert-speer.html> [23-02-2017].

¹³ SPEER, *Řídil jsem Třetí říši*, s. 15–18.

¹⁴ <http://www.dhm.de/lemo/biografie/biografie-albert-speer.html> [23-02-2017].

¹⁵ <http://www.listy.cz/archiv.php?cislo=105&clanek=051028> [23-02-2017].

¹⁶ SPEER, *Řídil jsem Třetí říši*, s. 26. K politickému vývoji ve Výmarské republice viz. blíže MORAVCOVÁ, Dagmar, *Výmarská republika*, Praha, 2006.

po volbách náhle proměnilo v místo, kde se střetávaly nejrůznější politické názory a vlivy: „*Technická vysoká škola se mezitím stala střediskem národněsocialistických myšlenek. Zatímco malou skupinu komunistických studentů architektury přitahoval seminář profesora Poelziga, národní socialisté se sdružovali u Tessenowa, přestože on byl a zůstával zapřísáhlým nepřítelem Hitlerova hnutí. [...] Při konzultacích mě národněsocialističtí studenti často zatahovali do politických diskuzí. Přirozeně jsme vášnivě diskutovali o názorech Tessenowa. Slabé námítky, pocházející ze slovníku mého otce, snadno odbyli díky svým dialektickým dovednostem.*“¹⁷

Další důležitou událostí roku 1930 ve Speerově životě byl Hitlerův berlínský projev, který byl určen právě studentům místní univerzity a Technické vysoké školy. Speer nejprve nezamýšlel se této přednášky zúčastnit, jeho nadšení studenti ho však přesvědčili. Vydal se s nimi tedy do přeplněného sálu berlínské pivnice Hasenheide, kde se měl projev uskutečnit.¹⁸ Příchozího Hitlera přivítali studenti i někteří akademici několikaminutovým mocným potleskem a jáсотem. Zde se pak Speerovi vyjevily Hitlerovy společenské a řečnické dovednosti – dokázal působit a mluvit přesně tím stylem, jak bylo u konkrétní skupiny posluchačů zapotřebí: „*Bylo v tom pro mě něco podmanivého; tím spíše, že popíral vše, co jsem na základě opoziční propagandy očekával: hysterického demagoga, ječícího, gestikulujícího fanatika v uniformě. Od decentního tónu řeči se nenechal odvést ani bouřlivým potleskem.*“¹⁹

O několik týdnů později byl Speer svědkem projevu velitele berlínské části NSDAP Josepha Göbbelse, jenž dav v berlínském Sportovním paláci vyburcoval dobře cílenými a formulovanými frázemi. Několik dnů na to se Speer přihlásil do NSDAP a 1. března roku 1931 se stal jejím členem se stranickou legitimací číslo 474 481.²⁰ Stejně tak učinila i jeho matka.²¹

2.1 První kontakty s NSDAP

Brzy po vstupu do strany se Speer stal členem spolku motoristů (N.S.K.K.), a to pouze díky skutečnosti, že vlastnil osobní automobil. Později se začal setkávat s ostatními

¹⁷ Tamtéž.

¹⁸ <http://www.listy.cz/archiv.php?cislo=105&clanek=051028> [23-02-2017]

¹⁹ SPEER, *Řídil jsem Třetí říši*, s. 27.

²⁰ KNOPP, Guido, *Hitlerovi pomocníci*, Praha 1998, s. 269.

²¹ SPEER, *Řídil jsem Třetí říši*, s. 28–29.

stranickými kolegy, například s mladým Karlem Hankem, který mu nabídl první zakázku pro NSDAP, práce měla být odvedena bez honoráře a spočívala jen v zařízení sídla jeho organizace. Hanke roku 1932 povýšil do funkce organizačního šéfa berlínské župy a Speerovi předložil další pracovní nabídku, tentokrát na přestavbu nového župního sídla v berlínské reprezentativní ulici Voss Strasse.²² Další volby se konaly 6. listopadu téhož roku, tentokrát NSDAP takový úspěch nezaznamenala. Krátce po prohraných volbách byla přestavba župního sídla dokončena a Speer se mohl vrátit zpět do Mannheimu.²³

Rok 1933 započal v Německu převzetím moci Adolfem Hitlerem a zanedlouho byl Speer opět stranou povolán do Berlína. Nyní byla jeho úkolem přestavba ministerstva propagandy, kterou ho pověřil šéf tohoto sektoru Joseph Göbbels. V létě téhož roku Göbbels Speerovi svěřil další zakázku, tentokrát na částečnou rekonstrukci jeho nového služebního bytu, včetně veškerého zařízení.²⁴ Ihned po dokončení ministrova bytu obdržel Speer významnější zakázku, výzdobu norimberského stadionu pro stranický sjezd. Důležitost tohoto úkolu ho poprvé dovedla přímo k vůdci: „*Přiletěl jsem do Norimberku a předložil své návrhy. [...] Norimberský organizační šéf si netroufal rozhodnout o mém návrhu sám a poslal mne proto do mnichovské centrály. [...] Již po pár minutách jsem stál se svými deskami s výkresy v luxusně zařízené pracovně Rudolfa Hesse. Nedostal jsem se ani ke slovu: ‚Něco takového může rozhodnout jen Vůdce.‘ Krátce telefonoval a pak řekl: ‚Vůdce je ve svém bytě, nechám vás tam odvézt.‘*“²⁵ Speer byl převezen k činžovnímu domu nedaleko Prinzregentenstrasse, ve kterém nově zvolený kancléř žil a okamžitě byl předveden do jeho pracovny. Zde Hitler Speerovy plány na výzdobu norimberského stadionu téměř beze slova schválil.²⁶

Splnění zakázek pro Göbbelse, především bleskově rychlá přestavba jeho soukromého bytu a osobní setkání s Hitlerem v rámci příprav prvního norimberského stranického sjezdu, dostalo Speera již silně do povědomí stranických špiček.²⁷ Když na podzim roku 1933 pověřil Hitler německého předního architekta profesora Paula Ludwiga Troosta rekonstrukcí svého kancléřského bytu v Berlíně, vzpomněl si také na

²² KNOPP, *Hitlerovi pomocníci*, s. 269–270.

²³ SERENYOVÁ, s. 117–119.

²⁴ <http://www.historylearningsite.co.uk/nazi-germany/nazi-leaders/albert-speer/> [24-02-2017].

²⁵ SPEER, *Řídil jsem Třetí říši*, s. 36–37.

²⁶ SERENYOVÁ, s. 123–124.

²⁷ KNOPP, *Hitlerovi pomocníci*, s. 270–272.

mladého architekta, který dokázal ve stanoveném čase úspěšně dokončit Göbbelsovo apartmá.²⁸ Hitlerův architekt Troost pocházel z Mnichova a zcela se neorientoval v berlínském prostředí a trhu, Speer mu tedy byl nápomocen již při výběru stavebních firem. Nadále se na přestavbě kancléřského bytu podílel s velkou důsledností. Každý den stavbu obcházel a Troost ji řídil opět ze své mnichovské kanceláře. Často se zde objevoval i sám Hitler a dohlížel na rekonstrukci svého nového sídla, při jeho návštěvách ho doprovázel hlavní stavitel a Speer. Vůdce kladl většinou pouze strohé dotazy, které se týkaly výhradně pokračujících prací. Speera se však nikdy na nic přímo nezeptal ani se na něj nepodíval, proto byl jednoho dne Speer zcela zaskočen, když byl Hitlerem pozván na oběd: „*Samozřejmě jsem byl z tohoto nečekaného osobního pozvání šťastný, protože jsem kvůli jeho neosobnímu tónu s ničím takovým nikdy nepočítal. Po stavbě jsem se pohyboval často, ale právě tohoto dne na mě z lešení spadla trocha malty a ušpinila mi oblek. Zatvářil jsem se zřejmě dost nešťastně, neboť Hitler prohlásil: „Jen pojďte s námi, nahore to dáme do pořádku.“*“²⁹ Následně se Speer ocitl v Hitlerových pokojích a namísto saka potřísněného maltou mu byla nabídnuta tmavomodrá kazajka s vůdcovým odznakem, který byl pouze jeden.³⁰ Později v jídelně, mezi hosty připravenými k obědu, byl přítomen i Göbbels, jenž si odznaku na Speerově novém saku okamžitě všiml a neskrýval své rozhořčení a šok. Hitler ho ihned umlčel prostým konstatováním, že architekt má na sobě právě oblečený jeho svršek a dokonce Speerovi pokynul, aby se posadil na čestné místo vedle něj. Při jídle mu také vůbec poprvé položil několik osobních otázek a zajímal se o jeho původ, vzdělání a architektonickou činnost otce a dědečka. Zůstává otázkou, zda byl tento oběd pro Speera zlomovým okamžikem ve vnímání kancléřovi osoby a zda se již nyní, jako ostatní němečtí vysocí straníci, toužil vyhřívat ve vůdcově blízkosti. Jak sám zmínil ve své knize: „*Pro velkou stavbu bych byl jako Faust upsal duši. Nyní jsem našel svého Mefistu.*“³¹

Bylo zřejmé, že Adolf Hitler a jeho zatím potenciální oblíba Alberta Speera bude mít zcela rozhodující vliv na budoucí kariéru architekta a jeho stavební zakázky a také se

²⁸ SERENYOVÁ, s. 124.

²⁹ SPEER, *Řídil jsem Třetí říši*, s. 39.

³⁰ Stranický odznak Adolfa Hitlera byl označen číslem 1. Před svou smrtí v berlínském úkrytu ho osobně věnoval Göbbelsově manželce Magdě.

³¹ KNOPP, *Hitlerovi pomocníci*, s. 273.

tak stalo.³² Brzy poté se stal Speer součástí úzkého okruhu lidí kolem Hitlera a jako neznámá a zatím téměř bezvýznamná postava stanul po boku stranických špiček, kterými byl například Joseph Göbbels, Hermann Göring nebo Rudolf Hess.³³ Během přestavby Říšského kancléřství dostával různé menší zakázky od strany, na ty větší a soukromé však stále musel čekat. Společné obědy či večere v Hitlerově provizorním bytě byly čím dál, tím častěji na pořadu dne. Jako další se nechal Speerovou dobře organizovanou, svěží prací nadchnout Göring. Zanedlouho si jej se svolením vůdce najmul jako architekta k práci na přestavbě svého nového sídla, které se nacházelo v zahradách za Leipziger Platz a jež nechalo Prusko vybudovat ještě před první světovou válkou. Tento palác byl nejdříve nabídnut k soukromým účelům přímo kancléři, ten tuto možnost okamžitě odmítl se spoustou výtek směřovaných k samotné stavbě i jejímu interiéru, proto si nyní Göring přál zaměstnat Hitlerova architekta a přizpůsobit svůj nový domov vůdcově vkusu.³⁴

Koncem roku 1933 nabývaly společné chvíle trávené s Hitlerem stále intenzivnějšího charakteru, nyní už Speer s jistotou patřil do nejužšího kroužku spolupracovníků a často již dokonce společně podnikali cesty do Mnichova, aby zde navštívili ateliér profesora Troosta a zkontrolovali pokračující činnost na úpravách pro Říšské kancléřství. Speer později ve svých pamětech poznamenal, že si nejspíše Hitler přál vytvořit z něj Troostova žáka.

V dalších letech byl Speer hostem také při častých Hitlerových vyjíždkách mimo město. Tyto cesty zpravidla směřovaly do Obersalzbergu, kde měl Hitler své venkovské sídlo a odkud také velice rád podnikal pěší túry do horských oblastí.³⁵ Přizvání k výletům bylo téměř vyznamenáním. V Berchtesgadenu byla běžným hostem Eva Braunová, musela však přijíždět autem se dvěma sekretářkami a mimo oficiální kancléřovu kolonu, aby ji nikdo nekladl s Hitlerem do spojitosti, zde se s ní seznámil i Albert Speer: *„Eva Braunová si zachovávala od všech osob Hitlerova okolí odstup. I její vztah ke mně se změnil až v průběhu let. Když jsme se poznali více zjistil jsem, že její zdrženlivý postoj,*

³² KELLEY, Douglas M., *Muži kolem Hitlera*, Praha 2010, s. 179.

³³ SERENYOVÁ, s. 129.

³⁴ SPEER, *Řídil jsem Třetí říši*, s. 45.

³⁵ KNOPP, *Hitlerovi pomocníci*, s. 276–277.

který na všechny působil domýšlivě, zastírá pouhé rozpaky; byla si vědoma svého pochybného postavení na Hitlerově dvoře.“³⁶

Počátkem roku 1934 s sebou přinesl významnou, leč smutnou událost, která majoritním způsobem ovlivnila následující léta Speerova osobního i profesního života. Na konci ledna bylo oznámeno úmrtí profesora Troosta, Hitlerova hlavního architekta, jenž zesnul po několika týdnech těžké nemoci.³⁷ Tímto se Speerovi naskytla zcela volná cesta k postu dvorního architekta: *„I pro mne znamenala Troostova smrt těžkou ztrátu. Právě jsme navázali užší vztah, od kterého jsem si sliboval jak lidský, tak umělecký přínos. [...] v den smrti Troosta jsem ho potkal (Walthera Funka) v kanceláři jeho ministra s dlouhým doutníkem v kulatém obličejí: ‚Gratuluji vám! Nyní jste vy ten první!‘ Bylo mi osmdvacet let.*“³⁸

2.2 Hitlerův přítel a architekt

Další události v Německu roku 1934 přinášely také mnoho velkých změn. 30. června proběhla v Mnichově takzvaná Noc dlouhých nožů nebo též Röhmův puč, Hitlerův tvrdý zásah proti silnému a stále sílícímu levicově orientovanému křídlu jednotek SA, kterým velel dávný Hitlerův spolupracovník Ernst Röhm. Vraždění příslušníků SA oddíly SS probíhalo až do 2. července 1934 na území celé Třetí říše, nejvíce poprav však proběhlo v mnichovské věznici Stadelheim, kde byl nakonec zavražděn i sám velitel SA. Byl zabit ve své cele zezadu, dvěma výstřely *SS-Hauptsturmführerem* Lippertem.³⁹ Tato událost přinesla Speerovi hned v následujících dnech novou práci. Tou bylo zrekonstruování paláce Borsig, jenž byl jedním z dějišť krvavé Noci dlouhých nožů. Nyní bylo třeba jej na rozkaz vůdce zrenovovat i přesto, že se v této budově stále nacházel úřad vicekancléře Franze von Papena, který dal Hitler okamžitě vyklidit bez ohledu na práci úředníků a Speerovi rozkázal okamžitě zahájit práce na přestavbě.

Na začátku měsíce srpna byla Třetí říše zasažena dalším úmrtím, tentokrát se jednalo o Říšského prezidenta Paula von Hindenburga. Ještě tentýž den, 2. srpna 1934, byl Speer pověřen prací ve východním Prusku na přípravách smuteční slavnosti. Zde

³⁶ SPEER, *Řídil jsem Třetí říši*, s. 54.

³⁷ http://germanhistorydocs.ghi-dc.org/sub_image.cfm?image_id=2072 [27-02-2017].

³⁸ SPEER, *Řídil jsem Třetí říši*, s. 56.

³⁹ CÍLEK, Roman, *Noc dlouhých nožů: osudový zlom v hitlerovské éře*, Praha 2013, s. 98.

v Tannenbergu se Speer postaral o vybavení, jakým byly například lavičky pro smuteční hosty či nová tribuna, ale měl na starosti též výzdobu dvora, kde se pohřeb odehrál.⁴⁰

Roku 1934 Hitler zaměstnal Speera další zakázkou, tentokrát mnohem větší. Jednalo se o tribunu na norimberském Zeppelinfeldu, kde dosud stála pouze provizorní dřevěná tribuna, která měla být nahrazena kamennou.⁴¹ Speer svými prvními návrhy velikostně dosti přesáhl zadaný cíl: *„Velká kamenná stavba měřila 390 metrů na délku a 24 metrů na výšku. Překonávala délku Caraccalových lázní v Římě o 180 metrů, byla tedy skoro dvakrát tak dlouhá. Hitler si v klidu prohlížel sádrový model ze všech stran, odborně jej zvedl do výše očí, beze slov studoval výkresy a nedal na sobě znát žádnou reakci. Už jsem myslel, že mou práci odmítne.“*⁴² Hitler nakonec Speerovu poněkud megalomanskou stavbu stručně odsouhlasil. V této chvíli nemohl mladý architekt ještě předpokládat, jakých setkání bude v pozdějších letech jeho stavba svědkem.

Zeppelinfeld se při stavbě nové tribuny stal častým cílem kancléřových návštěv a jako při rekonstrukci svého bytu se i zde rád procházel po staveništi a kontroloval pokračující práce. Při jedné z těchto obchůzek projevil Hitler přání, aby jeho první architekt též oblékal stranickou uniformu, ostatně jako to již dělal fotograf, lékař či dodavatel vozů, ředitel firmy Daimler-Benz. Speer byl v tomto okamžiku jediný člověk v kancléřově okolí, jenž chodil oblečen v civilu.

Během stavby ohromující tribuny v Norimberku též vznikla Speerova teorie ruiny, kdy tribunu zasadil do jakéhosi romantického prostředí, nakreslil ji místy zborcenou a obrostlou břečťanem. Poté Hitlerovi vysvětlil, oč se tím snaží – aby i za dlouhá staletí, až se nová stavba stane ruinou, měla své kouzlo a byla pro společnost a architekturu stále přínosem.⁴³ Ostatní kancléřovi pobočníci byli pohoršeni tím, že Speer touto myšlenkou předpovídá zkázu Třetí říše. Sám Hitler však tuto teorii přijal a každá další stavba byla podrobována testu hodnoty ruiny.⁴⁴

⁴⁰ http://www.bbc.co.uk/history/historic_figures/hindenburg_paul_von.shtml [27-02-2017].

⁴¹ KNOPP, *Hitlerovi pomocníci*, s. 273–274.

⁴² SPEER, *Řídil jsem Třetí říši*, s. 61.

⁴³ RICHARDSON, Jake J., *The Case of Albert Speer*, Newcastle 2015, s. 42.

⁴⁴ SPEER, *Řídil jsem Třetí říši*, s. 62.

Bezpochyby největší zakázkou, kterou dvorní architekt od strany obdržel, bylo vypracování plánů na přestavbu hlavního německého města Berlína.⁴⁵ Berlín byl dle Hitlera hlavní město, nikoli však město světového významu. Při debatách se Speerem, jež se týkaly změny podoby německé metropole, přikládal Hitler velký význam městům Paříži či Vídni. Architekturu těchto měst obdivoval, obzvláště krásu širokých pařížských bulvárů, nejen, že by je vůdce chtěl použít jako vzor pro rekonstrukci, šlo mu především o to, aby je svým novým vzhledem Berlín naprosto překonal.⁴⁶

Na začátku roku 1938 poctil kancléř svého architekta další velice významnou a velkou zakázkou. Nyní chtěl Hitler vybudovat nové Říšské kancléřství, pro komplex nových prostor dal Speerovi k dispozici celou ulici Voss Strasse. Požadoval tím reprezentativní a patřičné prostředí pro své budoucí politické kroky: „*Je mi jedno, kolik to bude stát. Ale musí to být postaveno velmi rychle, přesto solidně. Kolik času potřebujete? Plány, půdorys, všechno dohromady? Rok a půl nebo dva roky už je pro mne moc. Můžete to zvládnout do 10. ledna 1939? Chci nové diplomaty přivítat už v novém kancléřství.*“⁴⁷ Primárním důvodem, kvůli kterému Hitler tolik spěchal na rekonstrukci nového Říšského kancléřství, byl dle Speerova názoru strach o zdravotní stav. Hitler již delší dobu trpěl na potíže různého druhu. Sužovaly jej žaludeční a srdeční potíže a nespavost. Převážná většina jeho zdravotních problémů byla však nejspíše nervového původu. Dne 9. ledna 1939 bylo skutečně kancléřství ve Voss Strasse dokončeno a Speer tak dostal své pověsti skvělého organizátora a architekta, který dokáže splnit veškeré požadavky ve stanovený čas.⁴⁸ Hitler byl celou stavbou i tím, že ji jeho architekt zvládl ve stanoveném čase, ohromen. Ani zde nemohl Speer předpovídat, jaký osud potká jeho velké dílo a že pár let poté, co se jeho chodbami vítězně projde Winston Churchill, srovnají Rusové celý tento komplex budov se zemí, aby učinili přítrž návštěvám tohoto místa zbytky nacistických podporovatelů.⁴⁹

Srpen roku 1939, měsíc, kdy byl uzavřen německo-ruský pakt o neútočení Molotov-Ribbentrop, i začátek druhé světové války v září strávil Speer v Hitlerově přítomnosti, tehdy se ale jeho myšlenky upínaly k vojenské oblasti a zájem o architekturu

⁴⁵ KNOPP, Guido, *Tajemství Třetí říše*, Praha 2014, s. 279.

⁴⁶ <http://www.historylearningsite.co.uk/nazi-germany/nazi-leaders/albert-speer/> [27-02-2017]

⁴⁷ SPEER, *Řídil jsem Třetí říši*, s. 123.

⁴⁸ KNOPP, *Tajemství Třetí říše*, s. 279.

⁴⁹ SPEER, *Řídil jsem Třetí říši*, s. 125–135.

nebyl tak častý. Po rychlém tažení Francií, vedl opět Hitler se svým architektem rozmluvu o kráse Paříže, jež musí Berlín předčit. V prvních letech války byly Speerovi svěřeny i vojenské úkoly, například vystavět letecké a vojenské velitelství či stavba protileteckých krytů. Následující roky válečného úsilí Německa pro něj však přichystaly naprostý životní zvrat.⁵⁰

2.3 1942–1945: manažerem Třetí říše

Hitlerův první ministr pro vyzbrojení a munici Fritz Todt se funkce ujal dne 17. března 1940.⁵¹ Jeho původním zaměřením bylo stavitelství silnic a tunelů a díky svým schopnostem byl, po převzetí moci roku 1933, pověřen výstavbou rychlostních silnic a dálnic v celém Německu.⁵² Několik let na to založil vlastní organizaci s názvem Organisation Todt, zkráceně OT, která slučovala vládní i soukromé firmy. Organizace měla mimo jiné za úkol výstavbu německého obranného pásma známého jako Siegfriedova linie. Jelikož se, ačkoliv velmi výjimečný, přesto však stále obyčejný inženýr a stavitel dálnic stal říšským ministrem s velkými pravomocemi, stal se tak neoblíbenou součástí vedení Třetí říše pro mnohé další. Proto se také dostával často do konfliktu s Hermannem Göringem či Martinem Bormannem.⁵³ Todt byl mnohokrát ve sporu i s Hitlerem, zvláště pokud se jednalo o válku se sovětským Ruskem. Ohledně tohoto problému ministr zbrojení zastával názor, že válečný průmysl není schopen dosáhnout takové produkce, aby držel krok se všemi nepřáteli - především se Spojenými státy. K další podobné názorové rozepři nejspíše došlo večer 7. února 1942, kdy byl Todt pozván Hitlerem do Rastenburgu na soukromou poradou. Poté se rozhodl dalšího rána, tedy 8. února, spěšně vrátit do Berlína, při tomto letu ho měl doprovázet také Speer, jelikož se ale jeho plánovaná schůzka s Hitlerem protáhla až do pozdní noci, svou účast na cestě raději zrušil. Todtův život skončil poté, co se jeho letoun zřítil k zemi a následně

⁵⁰ <https://www.dhm.de/lemo/biografie/albert-speer> [27-02-2017].

⁵¹ Ministr zbrojního průmyslu, něm. *Reichsminister für Bewaffung und Munition*, v překladu doslova ministr pro vyzbrojení a munici.

⁵² MILWARD, Alan S., *Fritz Todt Als Minister Für Bewaffung Und Munition*. In: Vierteljahrshefte Für Zeitgeschichte, vol. 14, no. 1, 1966, pp. 46–47.

⁵³ <http://www.jewishvirtuallibrary.org/fritz-todt> [27-02-2017].

explodoval.⁵⁴ O jeho úmrtí se spekuluje, zda se jednalo o tragickou nehodu či promyšlený plán na Todtovo odstranění.

Albert Speer byl za několik málo dnů Hitlerem jmenován do funkce ministra zbrojního průmyslu. Tento důležitý post byl Speerovi svěřen hlavně díky velké důvěře, kterou v něj vůdce choval. Pro architekta to byl více než nelehký úkol nahradit Fritze Todta, zvláště bez jakýchkoliv předchozích zkušeností v tomto odvětví.⁵⁵

V průmyslu Albert Speer nastolil „princip vlastní zodpovědnosti“, kdy byla státem pouze určena norma, avšak jak ji co nejlépe a nejrychleji splnit, záleželo na samotných výrobcích. Speerovi se také podařilo z výrobních procesů odstranit dohled NSDAP a uplatnit myšlenky demokratického vedení hospodářství. Roku 1943 ustavil komisi, jejímž úkolem bylo usnadnit koordinaci mezi konstruktéry zbraní a potřebami jejich výroby. Snížil také počty různých typů letadel, strojů či automobilů, čímž usnadnil jejich výrobu a mohl tudíž omezit počet dělníků, kteří se na ní museli podílet. Mezi lety 1941 až 1944 došlo díky těmto změnám ke stoprocentnímu nárůstu průmyslové výroby.⁵⁶

Pro maximalizaci výroby takovéto úrovně bylo zapotřebí nových a práceschopných dělníků, kteří byli v Německu touto dobou již „nedostatkovým zbožím“, proto se do každodenní rutiny Speerovy válečné výroby zapojil prvek nucených prací. Nábor dělníků probíhal na obsazených územích a zmocněncem pro převážně násilný nábor se stal Fritz Sauckel. Při rekrutování zahraničních pracovníků můžeme rozlišit čtyři hlavní metody: obyčejný nábor, nábor s ovlivněním existenčních podmínek, odvod celých ročníků a deportace s použitím svévolného násilí příslušných orgánů.⁵⁷ V pracovním nasazení byli také váleční zajatci, především ze sovětského Ruska. První rok Speerova vedení přinesl vysoký nárůst zahraničních dělníků a jejich počet se téměř zdvojnásobil. Nucení pracovníci žili ve zcela přeplněných táborech, bez jakéhokoliv

⁵⁴ TAYLOR, Blaine, *Hitlerovi inženýři Fritz Todt a Albert Speer. Hlavní stavitelé Třetí říše*, Praha 2015, s. 99-101.

⁵⁵ <https://www.dhm.de/lemo/biografie/albert-speer> [27-02-2017].

⁵⁶ TAYLOR, s. 184-185.

⁵⁷ SPOERER, Mark, *Nucené práce pod hákovým křížem. Zahraniční civilní pracovníci, váleční zajatci a vězni ve Třetí říši a v obsazené Evropě v letech 1939–1945*, Praha 2005, s. 38-39.

soukromí, trpěli nedostatkem jídla a z těchto poměrů také vyplývalo rostoucí násilí. Mimo jiné v táborech převládal také neustálý strach ze spojeneckých náletů.⁵⁸

Roku 1943 začal německý válečný průmysl řízený Albertem Speerem pracovat na vybudování továrny s krycím jménem Dora. Tato továrna byla jedinečná svým podzemním umístěním, ale také vysokou měrou nelidského zacházení s pracovníky, kteří sem byli transportováni převážně z koncentračního tábora Buchenwald: „*Do komplexu Dora bylo deportováno šedesát tisíc lidí a polovina z nich zemřela.*“⁵⁹ První transporty tvořili ve většině Čechoslováci. Hlavním důvodem vzniku Dory byla výroba raketových zbraní, známých pod označením V2.⁶⁰

Válečná výroba řízená Albertem Speerem byla bezesporu totalitní, dodávky lidí, které na Speerův rozkaz zajišťoval Fritz Sauckel, se stále zvyšovaly. Na vrcholu zbrojní výroby v roce 1944 dosáhl podíl zahraničních pracovníků téměř k 27 % (7,5 milionu).⁶¹ Kontrola ekonomiky, přetvoření výroby samotné, vykořisťování dělníků, likvidace prací a v neposlední řadě také národnostní faktor – z tohoto pohledu lze spojit Speerův zbrojní průmysl s otázkou ideologie a antisemitismu.

V kapitole byl nastíněn průběh událostí a náhod v životě Alberta Speera, které vedly přes otcem vynucené studium architektury, vstup do strany NSDAP, jmenování Hitlerovým dvorním architektem až k okamžiku nečekaného jmenování „manažerem“ Třetí říše. Tato pozice pro Speera znamenala nejen vrchol jeho kariéry, ale také důvod pro obvinění a odsouzení v Norimberku.

⁵⁸ TAYLOR, s. 211-216.

⁵⁹ SERENYOVÁ, s. 613.

⁶⁰ UNZEITIG, Josef Ivo, *Dora*, Ostrava 1988, s. 7-8.

⁶¹ JINDRA, Zdeněk, *Zahraniční dělníci (zvl. Čechoslováci) na nucené práci v Kruppových závodech v letech 1939–1945*. In: *Acta Oeconomica Pragensia* 15, 2007, 7, s. 216.

3 Norimberský proces: jediný svého druhu

Válečné úsilí Třetí říše definitivně skončilo a bylo rozhodnuto o konání mezinárodního soudního procesu s válečnými zločinci, stalo se tak podpisem londýnské dohody ze dne 8. srpna 1945, kterou podepsaly mocnosti Velká Británie, Francie, Sovětský svaz a Spojené státy americké. Tato smlouva zajišťovala konání „Mezinárodního vojenského tribunálu“. K této listině posléze připojilo podpis dalších devatenáct států.⁶² Místem, pro tento ojedinělý a historicky první proces svého typu, bylo zvoleno německé město Norimberk, které bylo těžce poškozeno spojeneckými nálety a z velké části rozbombardováno. Před spojeneckými delegacemi zde stál nelehký úkol – koho soudit a zač soudit. Pro Norimberský proces neexistoval žádný návod, jak jej vést ani stanovená pravidla z minulosti, jelikož byl jediný svého druhu. Tribunál musel určit obžalované a jasně vymezit zločiny, jichž se měli obžalovaní během válečných let dopustit. Obžaloba Mezinárodního vojenského tribunálu nakonec obsahovala čtyři body obžaloby: spiknutí proti míru, zločiny proti míru, válečné zločiny a zločiny proti lidskosti.⁶³

3.1 Zatčení Alberta Speera

Patnáct dnů po německé kapitulaci byli již Adolf Hitler, Heinrich Himmler i Joseph Göbbels po smrti – tito nejvyšší představitelé Třetí říše raději spáchali sebevraždu, než aby sami čelili její porážce a pádu. Pozornost Spojenců byla tedy upřena na další představitele nacistického Německa a v jejich hledáčku se ocitl také Albert Speer, jako osoba, která nesla zodpovědnost za násilný nábor, politiku masového zotročování a vykořisťování milionů dělníků mnoha různých národností. Nyní bylo nutné všechny obžalované nalézt a zatknout.⁶⁴

Po smrti Adolfa Hitlera se na jeho příkaz novým vůdcem stal velkoadmirál Karl Dönitz, ten také Speera jmenoval ministrem hospodářství a výroby a vládu přemístil do severního Německa – do Flensburgu. Zde, i přes zřejmý mezinárodní vývoj událostí, které se ubíraly v neprospěch Německa, probíhala každý den další jednání vlády. Spojencům pak netrvalo dlouho, než odhadli, že by se Speer měl nacházet právě tam. Nově jmenovanému ministru hospodářství dal vévoda meklenbursko-holštýnský k dispozici

⁶² IRVING, s. 96.

⁶³ GROUŠL, Josef, ŽIŠKA, Jaroslav, *Lavice obžalovaných zločinců. Norimberk 1945-1946*, Jihlava 2011, s. 9.

⁶⁴ DELPLA, s. 57-58.

svůj přímořský zámek Glücksburg, jenž byl od Flensburgu vzdálen pouhých pár kilometrů, cesta na každodenní jednání vlády mu tedy nezabrala více než pár minut.⁶⁵

Zde v Glücksburgu ho odhalili američtí vojáci Sklarz a Fassberg, podřízení přímo zástupci ředitele USSBS Paula Nitzeho, kteří byli tímto úkolem pověřeni. Vojáci byli překvapeni Speerovým jednáním a skutečností, že se nepokoušel uniknout nebo jakkoliv vzpouzet. Setrvali na zámečku se Speerem následujících pár týdnů, během nichž dorazili také další zástupci USSBS. Dne 23. května 1945 se do Glücksburgu nečekaně dostavila britská hlídka, která již měla pověření Alberta Speera zatknout. Samotné zatčení se může zdát trochu úsměvné, jelikož ho vojáci zastihli vysvěčeného do půl těla, v kalhotách od pyžama a s tváří pokrytou pěnou na holení, v malé šatně, kde byl zvyklý se holit, aby neblokoval dalším obyvatelům zámečku koupelnu. Jeden z britských seržantů mu poté oznámil, že se stal zajatcem. Speer byl přepraven nejprve do Lucemburska, dále pak do Versailles, věznice v Mannheimu, zámku Kransberg a nakonec do Norimberku.⁶⁶

Když se architekt ocitl v Norimberku, byla většina představitelů Třetí říše již zajata. Speer byl do věznice dopraven v nákladním autě, které bylo zakryté plachtou, společně s další osobou určenou k nesení zodpovědnosti za zločiny nacistického Německa, Hjalmarem Schachtem. Oba byli udiveni přísnými podmínkami, jež byly pro zajatce ve vězení nastoleny. Němečtí pohlaváři byli ze dne na den vystaveni neustálému dozoru, naprosté izolaci od okolního světa, dnům tráveným v malých celách či nedostatečné hygieně. V dalších dnech Speer postupně zjišťoval, kdo další s ním stane před velkým soudem.⁶⁷

3.2 Další důležité osobnosti procesu

Mezinárodní soudní proces s německými válečnými zločinci byl zahájen v Norimberku dne 20. listopadu 1945 a z hlediska vítězných mocností, a snad i zbytku světa, byl považován za něco nevyhnutelného: „*Mezinárodní soudní tribunál byl nutným výsledkem porážky fašistického Německa ve druhé světové válce. Zavádění nového demokratického*

⁶⁵ SERENYOVÁ, s. 604-607.

⁶⁶ Tamtéž, s. 604-620.

⁶⁷ THACKER, Toby, *Konec „Třetí říše“: Porážka, denacifikace a Norimberk, leden 1944–listopad 1946*, Praha 2011, s. 185–186.

pořádku v Evropě nemohlo se obejít bez potrestání těch, jež vyprovokovali a zahájili druhou světovou válku.“⁶⁸

Již na konferencích v Teheránu, na Jaltě a v Postupimi bylo projednáváno potrestání představitelů nacistického Německa. Vítězné mocnosti – tedy Spojené státy americké, Velká Británie a Sovětský svaz, vytvořily jádro celého procesu a své místo zde získala i Francie. Každá ze čtyř velmocí si zvolila svého soudce, zastupujícího soudce a hlavního žalobce.⁶⁹

3.2.1 Soudci

Hlavním soudcem, který v tribunálu zastupoval Velkou Británii, se stal plukovník a člen Nejvyššího soudu Velké Británie lord Geoffrey Lawrence, zároveň plnil funkci předsedy soudu: *„Byl to on, kdo první den procesu vystoupil a charakterizoval poslání soudu těmito slovy: „Proces, který má být nyní zahájen, je svého druhu jedinečný v historii světového soudnictví a má dalekosáhlý význam pro miliony lidí na celé zeměkouli. Proto leží na všech, kdož se tohoto procesu jakkoli účastní, obrovská odpovědnost a každý musí plnit své povinnosti čestně, svědomitě, naprosto nestranně a ve shodě s posvátnými zásadami práva a soudnictví.*“⁷⁰Soudci ostatních mocností byli jmenováni: Američan Francis Biddle, Francouz Henri Donnedieu de Varbes a I. T. Nikitčenko za Sovětský svaz.

3.2.2 Obžaloba

Hlavním žalobcem za Spojené státy americké byl zvolen člen Nejvyššího soudu Robert H. Jackson a byl to právě on, kdo hrál v celém procesu velmi významnou roli. Jackson byl vybrán z několika významných amerických soudců tehdejším prezidentem USA Harry Trumanem díky své dynamičnosti, relativně nízkému věku, předchozích úspěších a v neposlední řadě i kvůli svému jménu a postavení, které se již ve Spojených státech těšilo velkému významu: *„V roce 1937 se objevily pokusy jmenovat ho prezidentským kandidátem, [...]. Místo toho se v roce 1938 stal generálním prokurátorem, v roce 1940 ministrem spravedlnosti a v roce 1941 soudcem nejvyššího soudu. [...] Názory na hloubku jeho inteligence a šíři pohledu se liší, nikoli však na jeho kvality právníka.*“⁷¹ Dalšími

⁶⁸ GROUŠL, ŽIŠKA, s. 7.

⁶⁹ OVERY, Richard, *Výslechy. Nacistická elita v roce 1945 v rukou spojenců*, Praha 2004, s. 35–38.

⁷⁰ GROUŠL, ŽIŠKA, s. 10.

⁷¹ DELPLA, s. 38.

hlavními žalobci čtyř vítězných velmocí byli Hartley Shawcross (VB), Francois de Menthon (FR) a R. A. Ruděnko (SSSR).

3.2.3 Výběr obviněných

Seznam obžalovaných čítal původně celkem 24 jmen, včetně Martina Bormanna, jenž byl odsouzen v nepřítomnosti k trestu smrti; Gustava Kruppa, proti kterému bylo řízení zastaveno z důvodu vysokého věku a Roberta Leye, jenž spáchal sebevraždu před zahájením procesu v norimberském vězení.⁷² Na lavici obviněných tak usedlo 21 představitelů fašistického Německa, byli to: Hermann Göring, Rudolf Hess, Joachim von Ribbentrop, Wilhelm Keitel, Ernst Kaltenbrunner, Alfred Rosenberg, Hans Frank, Wilhelm Frick, Julius Streicher, Walther Funk, Hjalmar Schacht, Karl Dönitz, Erich Raeder, Baldur von Schirach, Fritz Sauckel, Alfred Jodl, Franz von Papen, Arthur Seyss – Inquart, Albert Speer, Konstantin von Neurath a Hans Fritzsche.⁷³

3.2.4 Speerův advokát

Role Speerova obhájce se ujal rodilý Berličan Dr. Hans Flächsner, úspěšný právník, jenž po mnichovském „pivním“ puči z 9. listopadu 1923 krátce zastupoval Hermanna Göringa. Před Norimberským procesem byl Američany osloven ve věci obhajoby některého z představitelů Třetí říše, nebylo mu však zatím sděleno konkrétní jméno. Poté, co odcestoval s americkou delegací do Norimberku, dostal na vybranou: Albert Speer, Ernst Kaltenbrunner či Rudolf Hess. Flächsnerovou okamžitou a jedinou volbou byl Speer.⁷⁴

3.3 Důvěrné rozhovory: význam G. M. Gilberta

Před zahájením procesu bylo nutností v norimberské věznici zachovat, pokud možno dušení zdraví všech obžalovaných. Soudní tribunál si nemohl dovolit přijít o nacistické pohlaváry vinou psychických poruch či dalších sebevražd, jelikož tak mohlo dojít k celkovému znehodnocení procesu. V Norimberku museli být odsouzeni naprosto příčetní jedinci, aby byla jasně a bez spekulací prokázána jejich vina, a proto zde byl

⁷² M. Bormann byl naposledy spatřen 2. května 1945, během procesu však nebyla ještě potvrzena jeho smrt. Jeho úmrtí bylo prokázáno až roku 1998 analýzou kosterních ostatků.

⁷³ DELPLA, s. 56-67.

⁷⁴ SERENYOVÁ, s. 625–626.

neustále vězňům k dispozici Američan židovského původu Gustave M. Gilbert, jenž ve válce sloužil jako důstojník rozvědky.⁷⁵

Gilbert byl do Norimberku povolán 20. října 1945, aby se stal vězeňským psychologem, měl neomezený přístup ke všem vězňům a díky jeho vynikající znalosti německého jazyka si zakrátko získal jejich důvěru. Informace z každodenního kontaktu se zajatci předával veliteli věznice plukovníku B. C. Andrusovi. Obžalované podroboval různým testům, jež mu pomohly rychleji odhalit způsob myšlení a povahu jednotlivců: „*Jeho prvním počinem bylo, že je podrobil psychologickému testu. Kládl jim otázky, zkoušel jejich paměť, dával jim k řešení různé úkoly, zadával jim psychologické hry a nechával je interpretovat význam symbolických obrazů. Z výsledků byl pak vypočítán takzvaný inteligenční kvocient.*“⁷⁶ Mimo jiné také všechny vězně oslovil z důvodu vyjádření jejich stanoviska k obžalobě, která proti nim byla vznesena a požádal je, aby své prohlášení napsali na okraj obžalovacího spisu, Speer zde uvedl, že proces je nezbytností.⁷⁷ Inteligenční testy považoval Speer „...*za zcela pitomé,*“ a dle vlastních slov se jimi spíše bavil, v důsledku jeho počínání byl Gilbertem zařazen až na dvanáctou pozici v žebříčku hodnoty IQ se 128 body, což ho velmi rozčílilo.⁷⁸

Během doby, kterou byl Albert Speer nucen trávit v norimberském vězení, měl Gilbert dostatek příležitostí k tomu, aby mohl tuto pozoruhodnou a jedinečnou postavu procesu lépe poznat. Již od prvního setkání byl vězeňský psycholog přesvědčen o tom, že se Speer od ostatních zajatců liší: „*Speer se zdál být nejrealističtější ze všech uvězněných. Řekl mi, že si nedělal žádné iluze o svém osudu a že obžalovací spis pro něho nebyl zvláštním překvapením. [...], nesouhlasil s tím, že je omluvou odvolávat se na poslouchání rozkazů, čímž hned na začátku dokázal, jak se liší jeho názory od stanoviska příslušníků vojenské kasty.*“⁷⁹

První týdný se mu Speer jevil jako velice klidný a vyrovnaný člověk. Na rozdíl od většiny ostatních zajatců, v čele s Göringem, nebyl rozezlený a neobjevovaly se u něj známky snahy zachránit si hlavu za každou cenu nebo pokus popřít vlastní vinu a vyhnout

⁷⁵ DELPLA, s. 78–79.

⁷⁶ HEYDECKER, LEEB, s. 133.

⁷⁷ Tamtéž, s. 134.

⁷⁸ SERENYOVÁ, s. 633.

⁷⁹ GILBERT, s. 26–27.

se tak zodpovědnosti za část válečných zločinů spáchaných nacistickým Německem. Speer, byť zatčen, uvězněn v norimberském vězení s vědomím soudního procesu s nejistým obsahem i výsledkem, se zdál být spíše smířen se svým osudem a trestem za kolektivní vinu. Již v prvních soukromých rozhovorech s americkým psychologem Gilbertem hovořil o Adolfu Hitlerovi negativně, nejvíce ve věcech prohrané války a prohraného života německého národa: „*Sobecká, destruktivní síla, která nebrala žádný ohled na německý národ. Už jsem vám říkal, že u mne byl vyřizen, když dal příkaz, aby byl zničen všechen německý majetek, a když řekl, že německý národ si nezaslouží přežít válku, když ji nedovedl vyhrát.*“⁸⁰ Speer od první chvíle zakládal svou sebe prezentaci na myšlence Hitlerových zvrácených příkazů, které ze své dobré vůle odmítal plnit a tím byl schopen odvrátit alespoň část negativních dopadů na německý národ.⁸¹

Postupem času se mezi zatčenými začal projevat Göringův silný, sebevědomý vliv, který byl založen na jeho samolibosti a nehynoucí důvěře v německý národní socialismus. Göring zarputile odmítal jakoukoliv odpovědnost za zločiny spáchané před a během druhé světové války. Po dobu procesu popíral pravdivost důkazných materiálů a často se snažil svým ojedinělým způsobem převést konverzaci do sarkastických poznámek. Vyvíjel značné úsilí, aby se v jeho tváři ani na chvíli neobjevil záchvěv strachu či nejistoty. Na kopii obžalovacího spisu, kde se měl stručně vyjádřit k procesu, napsal větu, jíž se bránil pokaždé, když přišla na řadu otázka o jeho vině: „*Vítěz je vždy soudcem, poražený obžalovaným.*“⁸²

Göring se snažil na svou stranu přivést i ostatní zajatce, což pro něj nebylo příliš obtížné, vzhledem k minulým zvykům, ale bylo to možné pouze při společných povolených procházkách a společném stravování v jídelně. Zde se Speer opět projevil zcela opačně než další spoluvězni a doktora Gilberta na tyto skutečnosti upozornil, doporučil mu, aby byl Göringův vliv na skupinu zajatců co nejvíce eliminován. Můžeme se nyní jen domnívat, jaké byly reálné pohnutky, které k tomuto vyjádření Speera vedly. Šlo skutečně o pomoc Spojencům a spravedlnosti nebo se jednalo o ryzí vypočítavost ze strachu o ztrátu vlastního života? I když se již několikrát Gilbertovi či Hansi Flächsnerovi zmínil o přijmutí veškeré zodpovědnosti a kolektivní viny, je možné, že jeho skutečné

⁸⁰ Tamtéž, s. 70.

⁸¹ KNOPP, *Tajemství Třetí říše*, s. 299.

⁸² GILBERT, s. 35.

myšlenky se upínaly ke zproštění obžaloby? Flächsner v rozhovoru s Gittou Serenovou o této problematice řekl, že se brzy obžalovaní rozdělili na dvě skupiny, jedna stála za Göringem a druhá za Speerem: „*Ti dva se velmi patrně ujali vedení a každý z nich přitom sledoval zcela odlišný cíl. Göring chtěl, aby se všichni obžalovaní jako jeden muž vyjádřili, že jsou nevinní, a aby odmítli příslušnost soudu v jejich záležitosti. Zastával stanovisko, že za Třetí říše platily zákony tohoto státu, a že tedy obžalovaní nemohou být souzeni za poslušnost vlastních zákonů.*“⁸³ Přibližně o měsíc později byla konečně Speerova rada vyslyšena i plukovníkem Andrussem a vězni byli při stravování rozděleni do šesti místností po malých skupinkách, které na základě pozorování sestavil dr. Gilbert, přičemž jedna z nich byla přidělena pouze Göringovi. Speer byl zařazen do „jídelny mladých“ spolu s Fritzschem, Schirachem a Funkem.⁸⁴ Podle Gilberta „... *cílem tohoto zařazení bylo, aby Speer a Fritzche pomohli vymanit zbývající dva z Göringova vlivu...*“⁸⁵

Na předešlých stránkách byl naznačen vývoj ohledně vzniku a konání Norimberského procesu jako takového. Byly zde představeny důležité osobnosti této události, aby bylo v následujícím textu dosaženo lepší přehlednosti a porozumění.

⁸³ SERENYOVÁ, s. 637.

⁸⁴ Tamtéž, s. 634–635.

⁸⁵ GILBERT, s. 142.

4 V soudní síni: proces s Albertem Speerem

Za dějiště dosud největšího a svým způsobem zatím ojedinělého soudního procesu vedeného s válečnými zločinci a představiteli nacistického Německa, kteří se provinili během druhé světové války, bylo vybráno německé město Norimberk. Zdevastované bavorské město si však dokázalo i přes spojenecké nálety uchovat justiční palác, rozsáhlou stavbu o několika patrech, k níž ze zadní strany přiléhají čtyři ramena věznic.⁸⁶ Norimberk byl údajně vybrán právě proto, že se zde Justiční palác i dostatečně velké vězení stále tyčily nad zbytkem města. Samotný sál, místo zasedání soudního tribunálu a k němu přiléhající prostory, bylo však nutno značně zvětšit, aby se naplnily potřeby obrovské administrativy a návštěvnosti, jež byly s procesem spjaty.⁸⁷

Také bylo nutností do detailu promyslet a rozvrhnout zasedací pořádek v soudní síni. Obdélníková místnost byla rozdělena na sektory pro soudce, obžalované, žalobce, obhájce a tisk: „*Na vyvýšeném místě stojí podlouhlý stůl pro soudce. Za ním sedí zleva doprava generálmajor justice I. T. Nikitčenko, podplukovník justice A. F. Velčkov, Angličané lord Norman Birkett a lord Geoffrey Lawrence, Američané Francis Biddle a John Parker, Francouzi Henri Donnedieu de Varbes a Robert Falce. Pod úrovní stolu pro soudce, rovnoběžně s ním, je umístěn sekretariát, ještě níže sedí stenografky. Zprava jsou stoly pracovníků obžaloby čtyř velmocí [...] Za žalobci jsou místa pro představitele tisku. Nalevo od vchodu do soudní síně je umístěna lavice obžalovaných.*“⁸⁸ Zasedací pořádek pro vězněné byl stanoven 19. listopadu 1945, kdy byli poprvé uvedeni do sálu Justičního paláce.⁸⁹ Albert Speer zaujal místo ve druhé řadě této lavice obviněných mezi Arthurem Seyss-Inquartem a Konstantinem von Neurathem.⁹⁰ Hans Flächsner při rozhovoru s Gittou Serenyovou na tyto okamžiky vzpomínal se slovy: „*Řekl jsem mu: ‚Podívejte se, kam vás posadili. Nesmí vás ani napadnout, že tu je cokoli ponecháno náhodě, všechno je naopak naplánované, jako když vás přemístili do cely ve čtvrtém poschodí, která je obrácena k jihu. Určitě jste si všiml, že Göringa nepřemístili.‘ Speer seděl na lavici obžalovaných ve druhé řadě na místě číslo sedmnáct. ‚Vedle vás sedí jen von Neurath a Fritzsche,‘ řekl jsem Speerovi, ‚a oba jsou všeobecně považováni za sporné*

⁸⁶ BIDDLE, Francis, *The Nurnberg Trial*. In: Virginia Law Review, Vol. 33, No. 6 (Nov., 1947), pp. 682.

⁸⁷ DELPLA, s. 83.

⁸⁸ POLTORAK, s. 11.

⁸⁹ SPEER, s. 520.

⁹⁰ GROUŠL, ŽIŠKA, s. 117.

příklady. Stačí, když ovládnete ten masochistický sklon, který se ve vás projevuje, 'poučil jsem ho, ,a všechno bude v pořádku. ' Speer jen zavrtěl hlavou a poklepal mi po rameni, jako by mne chtěl utěšit [...]'⁹¹

Po levé straně od obžalovaných byl za skleněnou stěnou vyhrazen prostor pro tlumočníky, kteří po celou dobu procesu překládaly automaticky každou větu do čtyř jazyků, celé osazenstvo sálu mělo k dispozici sluchátka s ovladačem, kde bylo možné nastavit si dle vlastního výběru jazyk překladu.

Začátkem procesu nikdo nejspíše ještě neočekával, jakých rozměrů soud s válečnými zločinci nabude. Celý proces trval 218 dní, bylo zde vyslechnuto 240 svědků, obžaloba a obhajoba dohromady předložila více než 5000 různých dokumentů a přečteno bylo 300 000 místopřísežných prohlášení. Tribunálu zde bylo k dispozici 67 sekretářek, jež ke kopírování písemností spotřebovaly přibližně 5 milionů listů papíru.⁹²

Nicméně se v norimberské soudní síni projevovaly výrazné problémy, které proces značně komplikovaly. První překážkou byl fakt, že se skutečně jednalo o soud, kde stály vítězové proti poraženým. Tuto komplikaci přinesl již samotný obžalovací spis, jenž líčil všechny prohřešky spáchané před i během druhé světové války nacistickým Německem. Absolutně však nebyl brán zřetel na to, že se podobně, v některých bodech obžaloby možná i více, provinil i Sovětský svaz. Na tento rozporuplný fakt upozornil například i Hermann Göring, jenž tuto myšlenku napsal na svou kopii obžalovacího spisu. Jako další potíž zde můžeme uvést neutralitu soudního tribunálu, která byla jednoduše zpochybnitelná, byť jen v návaznosti na předchozí problém.⁹³ Neutralita soudců, žalobců a ostatních členů Spojených národů byla v zájmu spravedlnosti a věrohodnosti procesu velice žádoucí, ale těžce prokazatelná či vymahatelná, například pak při událostech, které následovaly po sebevraždě Roberta Leye. Po nalezení jeho těla bez známek života ve vězeňské cele byl plukovníkem Andrussem vydán rozkaz o zatajení jeho úmrtí v zájmu toho, aby se tímto krokem zbylí zajatci neinspirovali a čelili tak obžalobě a nejtěžším rozsudkům.⁹⁴

⁹¹ SERENYOVÁ, s. 634.

⁹² HEYDECKER, LEEB, s. 150.

⁹³ SERENEYOVÁ, s. 622–623.

⁹⁴ HEYDECKER, LEEB, s. 139.

4.1 Obžalovaný Speer

Speer byl stejně jako všichni ostatní váleční zločinci souzeni v Norimberku obžalován na základě závazného znění obžalovacího spisu, který tvořily celkem čtyři body obžaloby, každý z těchto bodů obsahoval a vysvětloval rámeček zde uvedených obvinění.

Každá z mocností vypracovávala již od roku 1944 návrhy na znění obžalovacího spisu, které se v některých bodech více či méně lišily. Určitá variabilita textu či samotného posuzování německé viny a druhů zločinu vzešla ze složitého historického postavení Francie. Ta měla nyní, stejně jako po první světové válce nastavenou zcela jinou pozici vůči Německu, než zbylé tři velmoci. Poté, co se v Zrcadlovém sále ve Versailles roku 1919 Francie prosadila jako největší kat poválečného Německa a domohla se článku č. 231 k přiznání naprosté německé odpovědnosti za způsobenou válku, nebyla situace ani poté pro Francouze přívětivá. I po stanovení výše reparací se jich od Německa Francii nedostávalo a ve chvíli, kdy jako garanci splácení obsadila německou průmyslovou oblast Porúří, bylo s ní najednou zacházeno jako s agresorem. V pozdějších letech, které se již v Německu nesly ve znamení sílícího nacionalismu, byla Francie ostatními mocnostmi zrazována od jakýchkoli akcí proti svému východnímu sousedu i poté, co se Německo provinilo v souladu s mezinárodními úmluvami z Versailles, například remilitarizací Porúří v roce 1936 nebo obnovením branné moci.⁹⁵

Text obžalovacího spisu začínal obecným obviněním všech přítomných zajatců ze strany Spojených států amerických, Francouzské republiky, Spojeného království Velké Británie a Severního Irsku a Svazu sovětských socialistických republik. Vina se nejprve týkala členství v různých nacistických uskupení a organizací, kterým dala vzniknout Třetí říše, byla to například říšská vláda, státní tajná policie, složky SS a SD nebo sbor představitelů Nacionálně socialistické strany dělnické. Dále pak obžalovací spis obsahoval a rozváděl samostatně každý ze čtyř bodů obžaloby.⁹⁶

První z těchto čtyř částí spisu bylo obvinění ze spiknutí. V tomto bodě je rozvedeno obvinění ze spiknutí, kterým chtěli jeho organizátoři a spolupachatelé dosáhnout revize Versailleského mírového systému, anektování území jiných států a v neposlední řadě spiknutí proti míru a plánování útočné války i přes existenci určitých

⁹⁵ DELPLA, s. 50–51.

⁹⁶ Nuremberg Trial Proceedings Vol. 1. Indictment [online]. Yale Law School: Lillian Goldman Law Library 2008. Dostupné na: <http://avalon.law.yale.edu/imt/count.asp> [10-03-2017].

mezinárodních smluv, jež byly v platnosti. Dále tento bod pojednává o teorii o tzv. německé krvi a tzv. panské rase. Těmito teoriemi se spiklenci snažili vylézt z německého národa maximální počet podporovatelů na základě pokrevní příslušnosti k jediné nadřazené rase a právu podrobovat si jiné. K tomuto psychologickému boji patřila také otázka tzv. vůdcovského principu. Zločinným spiknutím spojenci právně pokryli i všechny zločiny jež byly páčány od roku 1933, tedy od uchopení moci nacisty.⁹⁷

Druhý bod obžaloby se týkal obvinění ze zločinů proti míru a jeho obsah je do jisté míry definován již v bodě prvním. Mezi provinění v tomto ohledu přímo spadá příprava, plánování, iniciování a vedení útočné neboli agresivní války počínaje napadením Polska v září roku 1939, přes útočnou válku proti státům Velké Británie, Francii, Dánsku, Norsku, Belgii, Nizozemí, Lucembursku, Jugoslávii, Řecku a konče rokem 1941 a vedením agrese proti Sovětskému svazu a Spojeným státům americkým.⁹⁸ Dále se sem řadí provinění vůči mezinárodním paktům, které byly v daný čas v platnosti: „*Celkem přitom čtyřiašedesátkrát porušili či roztrhali 36 mezinárodních smluv a dohod; jsou uvedeny v příloze C obžalovacího spisu.*“⁹⁹ Tento bod obžaloby pojednává také o vině za přeměnu německého hospodářství na válečnou výrobu, jež se přímo týká osoby Alberta Speera jako ministra pro výzbroj a munici.

Ve třetí části spisu jsou vznesena obvinění za válečné zločiny, přičemž tato kapitola pojednává o „... *vraždění a týrání obyvatelstva obsazených území, přičemž je zdůrazněno střelení, věšení, zplynování, smrt hladem, systematické zneužívání těžké fyzické práce, plánovitě stlačování na minimálním prostoru, nedostatečná hygiena, tělesné tresty, mučení a experimenty.*“¹⁰⁰ Tato pasáž spisu je bezesporu tou nejdelší, jelikož mimo jiné sčítá oběti nacismu v mnoha zemích, městech či koncentračních táborech, které byly usmrceny rozličnými způsoby.¹⁰¹

Poslední úsek obžalovacího spisu se týká zločinů proti lidskosti. Čtvrtý bod obžaloby je částečným rozšířením bodu třetího, jelikož si spojenci chtěli zajistit také

⁹⁷ HEYDECKER, LEEB, s. 655–656.

⁹⁸ Nuremberg Trial Proceedings Vol. 1. Indictment: Count Two [online]. Yale Law School: Lillian Goldman Law Library 2008. Dostupné na: <http://avalon.law.yale.edu/imt/count2.asp> [10-03-2017].

⁹⁹ HEYDECKER, LEEB, s. 656.

¹⁰⁰ Tamtéž, s. 656.

¹⁰¹ Nuremberg Trial Proceedings Vol. 1. Indictment: Count Three [online]. Yale Law School: Lillian Goldman Law Library 2008. Dostupné na: <http://avalon.law.yale.edu/imt/count3.asp> [10-03-2017].

právo stíhat za tyto ukrutnosti páchané na civilním obyvatelstvu i ty, kteří je páchali před vypuknutím války, aniž by se dotyční mohli odvolávat na pouhé plnění rozkazů.¹⁰² Jsou zde zmíněny zločiny od vyhlazování židovstva až po ty, jež byly spáchány na jednotlivcích, jako například zavraždění rakouského kancléře Dolfusse.¹⁰³

Albert Speer byl jako dlouholetý člen Národně socialistické strany dělnické, člen nejužšího kruhu společnosti kolem Adolfa Hitlera, vedoucí pracovník organizace s názvem Organisation Todt a říšský ministr zbrojního průmyslu v letech 1942–1945 obžalován mezinárodním vojenským tribunálem v Norimberku ze všech čtyřech bodů obžaloby, tedy obžalován v plném rozsahu.¹⁰⁴

V Norimberském vězení, poté co Speer obdržel obžalovací spis, byl přesvědčen o tom, že každý ze zajatců má vlastní a individuálně posouzený spis, později se dověděl, že jsou všichni obviněni ze stejných hrůzných činů, o kterých tato listina vypovídá: „*Pod dojmem obžaloby jsem napsal své ženě: ‚Musím svůj život pokládat za ukončený. Jen tak mohu závěrečnou řeč vystavět tak, jak považuji za nezbytné... Musím zde stát jako říšský ministr a ne jako soukromá osoba. Nesmím brát na vás a na sebe žádné ohledy. Mám jen jedno přání: být tak silný, abych to vydržel.‘*“¹⁰⁵

Během dalších dvou týdnů byl Albert Speer předběžně vyslýchán. Během čtrnácti dnů prošel celkem šesti výslechy, které se vedly z důvodu vytvoření podkladů k obžalobě.¹⁰⁶

4.2 Průběh soudního líčení

Největší soudní proces v dějinách lidstva byl započat 20. listopadu 1945. Celý proces byl zahájen dlouhým a závažným projevem hlavního amerického žalobce Roberta H. Jacksona. Ve své řeči hovořil o výsadě zahájení procesu, jehož účelem je soudit zločiny proti míru, která s sebou nese také velkou míru zodpovědnosti. Zmínil zde myšlenku vítězství rozumu nad silou při pokušení, kterému Spojenci odolali a vydali své nepřátele do rukou spravedlivého soudu raději, než aby se pomstili. Jackson se v projevu věnoval také výše zmíněným problémům, jež proces od samého začátku provázely. Reagoval na

¹⁰² DELPLA, s. 53.

¹⁰³ HEYDECKER, LEEB, s. 660.

¹⁰⁴ Tamtéž, s. 663–664.

¹⁰⁵ SPEER, s. 518.

¹⁰⁶ SERENYOVÁ, s. 627.

kritiku neutrality čtyř mocností, přičemž použil na obhajobu argument, že prakticky jen málo zemí zůstalo během druhé světové války neutrálních či válkou nezasažených a také, že lidstvo má nyní tedy dvě možnosti volby, buď musí vítězové soudit poražené nebo může nechat tyto poražené, aby se soudili sami. Poté vyřkl myšlenku, že Norimberský proces je fakticky jejich jediná naděje na spravedlivou obhajobu sebe sama, když jsou stíháni ve jménu zákona, mohou se také dle zákona dovolávat svých práv na život. Dále se vyjadřoval ve smyslu zachovat spravedlnost tohoto tribunálu i po následující generace, aby byl proces stále platným vzorem. Poté popisoval historii uchopení moci nacisty a všemožné metody, plány a agrese, kterými ve válce dosáhli svých cílů.¹⁰⁷

Podle Speera byla Jacksonova zahajovací řeč naprosto zničující, našel si tam i přesto slova, která ho dokázala povzbudit, a sice, že vina byla připisována obžalovaným a nikoli celému německému národu: „*Tento názor odpovídal přesně tomu, co jsem očekával jako vedlejší následek tohoto procesu: nenávisť, která propagandou válečných let tížila německý národ a která odhalením zločinů vystoupala do závratných výšin, se bude koncentrovat jen na obžalované.*“¹⁰⁸

Další měsíce se v Norimberku nesly ve znamení sbírání svědectví, vyslychání svědků, shromažďování veškerých potřebných dokumentů a důkazních materiálů, které měly za cíl usvědčit obžalované válečné zločince za spáchané trestné činy. Již od začátku měl harmonogram procesu jasná pravidla, kdy se v každý všední den v dopoledních hodinách konalo přelíčení, následováno pauzou na oběd a v odpoledních hodinách opět zasedání soudu, které končilo přibližně v pět hodin odpoledne. Po večeri měl vždy Speer možnost hovořit se svým advokátem Hansem Flächsnerem, se kterým probírali detaily následující obhajoby. Během víkendů strávených v norimberské věznici mu byl opět k dispozici Flächsner, byť tribunál nezasedal. Během rutinních soudních líčení se Speer setkával s více či méně znepokojujícími okolnostmi, které kolem sebe vnímal, když například zaslechl, že v oddělení pro tisk se uzavírají mezi novináři sázky na výši trestů pro nacistické představitele Třetí říše či přímo na počet vynesení rozsudků smrti.¹⁰⁹

¹⁰⁷<https://www.roberthjackson.org/speech-and-writing/opening-statement-before-the-international-military-tribunal/> [11-03-2017].

¹⁰⁸ SPEER, *Řídil jsem Třetí říši*, s. 520.

¹⁰⁹ Tamtéž, s. 520–521.

Druhý den soudního líčení, tedy 21. listopadu 1945, byli obvinění dotazováni, zda se cítí být vinnými či nevinnými. Předseda soudu Lawrence pronesl: „*Dotáži se nyní obviněných, zda se cítí či necítí být vinnými z obvinění, která jsou proti nim vznesena. Obvinění předstoupí po řadě k mikrofonu a odpoví.*“¹¹⁰ Speer odpověděl, že je nevinný.

4.2.1 Film jako svědek

Během dopoledního soudního líčení dne 29. listopadu 1945 byl všem přítomným představen první filmový snímek obžaloby v rámci procesu. Tento film představoval autentické záběry z amerického a britského postupu Evropou a osvobození koncentračních táborů na jaře roku 1945.¹¹¹ Film s názvem „Nazi Concentration Camps“ obsahoval záběry z koncentračního tábora Osvětim, Buchenwald či Bergen-Belsen.¹¹² Byly zde vyobrazeny ukrutnosti páchané nacistickou zlovůlí, která se ukrývala za princip čisté německé krve a nadřazené rasy: „*Viděli jsme film o koncentračních táborech. Film strašný, jaký nikdy nemůže být promítnut veřejnosti bez přísného výběru diváků, protože příliš otřásá a mnohé nervy by ten pohled nevydržely. Sauckel a Speer se sami odvraceli.*“¹¹³

Dodnes zůstává otázkou, kolik z obviněných nacistických pohlavárů vědělo o skutečné podobě koncentračních a vyhlazovacích táborů a do jaké míry byli seznámeni s obvyklými praktikami na těchto místech? Můžeme se pouze domnívat podle poznámek doktora Gustave M. Gilberta, jenž si zapisoval po celou dobu promítání, že Speer o hrůznostech této spletité mašinérie sloužící k vyhlazování židovského národa tolik nevěděl. Dle Gilbertova následného posouzení v cele Speer navenek neprojevil žádné emoce, opět se však zmínil o skutečnosti, že si přeje přiznat kolektivní vinu a očistit od ní německý národ jako celek.¹¹⁴

¹¹⁰ Dotaz na obviněné, zda se cítí být vinnými nebo ne (Z těsnopisného zápisu dopoledního líčení Mezinárodního vojenského tribunálu dne 21. listopadu 1945), GOLUNSKI, S. A., GORŠENIN, K. P., SAFONOV, G. N., NIKITČENKO, I. T. (ed.), *Norimberský proces. Sborník materiálů, díl první*, Praha 1953, s. 130–131.

¹¹¹ DELPLA, s. 103.

¹¹² DOUGLAS, Lawrence, *Film as Witness: Screening Nazi Concentration Camps before the Nuremberg Tribunal*. In: *The Yale Law Journal*, vol. 105, no. 2, 1995, pp. 450 – 453.

¹¹³ SUK, Ivan, *Reportáž z Norimberku 1945–1946*, Praha 1946, s. 88.

¹¹⁴ GILBERT, s. 47–48.

4.2.2 Významná svědectví

Prakticky až do prvních březnových dní roku 1946 se celý proces a každodenní líčení v soudní síni neslo ve znamení shromažďování svědků, důkazů a podkladů všeho druhu. Hlavní svědectví přinášely z velké části písemné důkazní materiály, ovšem i očití svědkové hráli velice důležitou roli. Tito svědkové se dělili na dvě skupiny, a sice na ty, které předvolala obžaloba a ty, jež byli předvoláni na přání obhajoby. Svědkové obhajoby poté směli soudnímu tribunálu poskytnout informace, které mohli být následně brány jako polehčující okolnosti pro jednotlivé obžalované, kterých se líčení právě týkalo.

Prvním svědkem, který vyvolal velký rozruch mezi obžalovanými byl generál Lahousen, zástupce náčelníka německé vojenské zpravodajské služby. Jeho strhující výpověď o abwehru a hnutí, které uvnitř fungovalo, dále o vyhlazení židovského národa a umělém vykonstruování polského incidentu poblíž města Gliwice nenechala ani Speera klidného. Lahousen také přiznal, že se svými spolupracovníky plánovali Hitlerovu agresivní válku brzdit, či Hitlera rovnou odstranit. Později se ukáže, že i Speer při své obhajobě použil argument ve smyslu atentátu na Hitlera.¹¹⁵

V polovině prosince 1945 bylo při dopoledním jednání všem přítomným přečteno svědectví o nacistických počinech z deníku obviněného Hanse Franka a zprávy generála SS Jürgena Stroopa. Oba dva důkazní materiály se týkaly systematického vyhlazování židů. Ve Frankově deníku se pojednávalo o 1 200 000 židů, kteří pokud nezemřou hlady, budou následovat další protiopatření.¹¹⁶ Ze Stroopovy zprávy bylo patrné, jak se nacistický režim ve Třetí říši vypořádával s nechtěnými osobami v Polsku, ve Varšavském ghettu. Stroop zde líčí, jak bylo rozhodnuto o celkové demolici ghetta. Popisoval okamžiky, kdy byli obyvatelé domů plameny uvěznění uvnitř a raději skákali z vysokých pater budov ven nebo že kvůli těm židům, kteří se ukrývali v kanalizaci, museli vyhazovat do povětří i podzemí. Bez pohnutek zde vypočítává počty obětí různého věku různou smrtí.¹¹⁷

V polední přestávce byla pod dojmem výpovědí důkazů mezi obžalovanými projednávána otázka rasismu. Rosenberg se snažil svalit vinu také na Spojence, zvláště

¹¹⁵ Nuremberg Trial Proceedings Vol. 2 [online]. Yale Law School: Lillian Goldman Law Library 2008. Dostupné na: <http://avalon.law.yale.edu/imt/11-30-45.asp> [11-03-2017].

¹¹⁶ GILBERT, s. 66.

¹¹⁷ http://www.yadvashem.org/odot_pdf/Microsoft%20Word%20-%20579.pdf [11-03-2017].

pak Spojené státy americké, které mají s rasismem značnou zkušenost. Ve Speerových očích hledal náznak souhlasu či podpory, ten se však této argumentaci pouze pohrdavě zasmál a doprovodil to gestem mávnutí ruky.¹¹⁸ Poté mu vězeňský psycholog Gilbert položil otázku, co si myslí nyní o Hitlerovi. Speer byl vůči kancléřově osobě zcela negativní. Hovořil o jeho sobecké povaze, která nebrala ohledy na německý lid jako takový a v návaznosti na to se zmiňoval o Hitlerově rozkazu spálené země, který se týkal celého německého území.¹¹⁹ Tento rozkaz se snažil Speer všemožnými způsoby obházet nebo alespoň zmírňovat. Hitlerova teze, že si německý lid nezaslouží dále existovat, když nedokázal vyhrát válku, se Speerovi naprosto protivila.¹²⁰ Prokázal také značnou míru překvapení nad skutečnostmi, že polský „incident“ v Gliwicích nebyl incidentem, nýbrž cílenou německou provokací k obsazení Polska a též nad propracovaným systémem vyhlazování židů a dalších nechtěných osob, jehož strůjcem byl Heinrich Himmler. Sám poté Speer vězeňskému psychologovi popsal zlepšení průmyslu a výkonnosti zbrojní výroby, kterého dosáhl během období své funkce říšského ministra pro výzbroj a munici. Téhož dne v cele také připustil, že věděl o výrobě atomové bomby pro německé válečné účely. Pár dní před Vánoci roku 1945 se doktor Gilbert v cele dotázal obviněného Franka, zda si myslí, že Speer plně chápe význam procesu a je si vědom té skutečnosti, že je nutné mluvit čistou pravdu, Hans Frank odpověděl kladně.¹²¹

4.2.3 Výbuch bomby

V lednu 1946 předvolala anglo-americká obžaloba svědka Otto Ohlendorfa, německého právníka, generálporučíka německé policie a někdejšího velitele *Einsatzgruppe D*. Ohlendorf, který byl vyslýchán plukovníkem Amenem, u výpovědi uvedl, že *Einsatzgruppe D*, která operovala především na jižní Ukrajině, měla přímý povel k fyzické likvidaci židů a komunistických funkcionářů.¹²² Vypověděl také, že jeho skupina tak činila na přímý rozkaz Himmlera a podle Hitlerových pokynů. Dále hovořil

¹¹⁸ GILBERT, s. 67–68.

¹¹⁹ Tamtéž, s. 70–78.

¹²⁰ SPEER, *Řídil jsem Třetí říši*, s. 445–447.

¹²¹ GILBERT, s. 78.

¹²² Výslech svědka Otto Ohlendorfa, *Norimberský proces. Sborník materiálů, díl první*, s. 755–759.

o hromadných popravách židů, o různých způsobech vraždění a uvedl i počty mrtvých, které měla na svědomí právě operační skupina D.¹²³

Odpoledne téhož dne proběhl Ohlendorfov křížový výslech. Byl tázán mimo jiné i německým advokátem Egonem Kubuschokem, jenž zastupoval Franze von Papena při tomto procesu. Kubuschok poněkud teatrálně vstoupil do soudní síně a oznámil tribunálu, že jelikož se Speerův obhájce Hans Flächsner nemůže momentálně do Justičního paláce dostavit, bude klást svědkovi otázky místo něho. Předseda Lawrence byl jeho jednáním poměrně zaskočen, nicméně nakonec na jeho návrh přistoupil.¹²⁴ Otázky dr. Kubuschoka se vztahovaly především k osobě obviněného Alberta Speera. Prvním dotazem bylo, zda je Ohlendorfovi známo, že Speer naproti Hitlerovým příkazům vydával svá protipatření týkající se zabránění ničení průmyslových a dalších zařízení v oblastech, které opouštěly jednotky německé armády během ústupu na konci války. Svědek v tomto případě odpověděl kladně. V dalším z dotazů se jednalo o tu skutečnost, zda Albert Speer vydával rozkazy tohoto druhu i pro území mimo Německo samotné.¹²⁵ Nyní Ohlendorf vypověděl, že takovýchto Speerových nařízení si není vědom.

Poté následovalo pro všechny přítomné v soudní síni velké překvapení, jelikož se Kubuschok svědka dotázal, jestli věděl, že obžalovaný Speer připravoval v polovině února roku 1945 atentát na Adolfa Hitlera a zároveň chtěl předat Himmlera Spojencům, aby sám čelil zodpovědnosti a pomohl tak očistit nevinné.¹²⁶ Odpověď byla sice negativní, ale rozruch způsobila právě tato položená otázka. Především pro celou lavici obžalovaných byla tato, byť zatím pouze potenciální možnost naprostým šokem. Zajatci si mezi sebou vyměňovali udivené výrazy a Hermann Göring, na krajním místě v první řadě, rozzuřeně nadával. Göringa evidentně taková myšlenka rozčílila nejvíce ze všech. Během přestávky v líčení se ostře vrhl ke Speerově místu na lavici ve druhé řadě a rozzuřeně mu vyčítal, jak mohl tímto způsobem zradit ostatní obviněné a vlastně i Adolfa Hitlera a celou Třetí říši. Göringovi přišlo naprosto nemyslitelné, aby se Speer pokoušel zachránit si vlastní život doznáním, že se pokusil zavraždit vůdce Třetí říše, kterému byl

¹²³ Nuremberg Trial Proceedings Vol. 4 [online]. Yale Law School: Lillian Goldman Law Library 2008. Dostupné na: <http://avalon.law.yale.edu/imt/01-03-46.asp> [11-03-2017].

¹²⁴ DELPLA, s. 134–135.

¹²⁵ Nuremberg Trial Proceedings Vol. 4 [online]. Yale Law School: Lillian Goldman Law Library 2008. Dostupné na: <http://avalon.law.yale.edu/imt/01-03-46.asp> [12-03-2017].

¹²⁶ DELPLA, s. 135.

sám stále oddán. Göring se také cítil být zrazen v tom smyslu, že se vůbec někdo z „jeho“ lidí snaží zdiskreditovat německý nacistický režim a vykročit při procesu jiným směrem než všichni ostatní.¹²⁷ Jako způsob záchrany před oprátkou, ať už Speer vypověděl o přípravě atentátu pravdivě či ne, to říšskému maršálovi připadalo zkrátka jako ohromná neslýchanost: „*Göring si uvědomil, o co Speerovi jde, a vybuchl zlostí. Jakmile soud odročil další jednání, vrhl se na Speera, bývalý ministr se však od něho odvrátil. Nikdy nebyli přátelé.*“¹²⁸ Hádku dvou ministrů v lavici obžalovaných ukončil Speer slovy, aby Göring táhl k čertu, dále už jeho protivník neměl slov. Podle deníku doktora Gilberta s Göringem ostatní obvinění spíše sympatizovali.¹²⁹

Ani po skončení odpoledního jednání Göringův hněv neustával. Ve své cele stále Speera urážel a spílal mu, že tímto doznáním rozbil jednotu jejich fronty před norimberským tribunálem.¹³⁰ Ještě téhož večera navštívil soudní psycholog oba dva hlavní aktéry dnešního představení, nejprve si šel pohovořit s říšským maršálem: „*Ten proklatý blázen Speer! Viděl jste, jak sám sebe zostudil na jednání? Gott im Himmel. Donnerwetter nochmal! Jak se mohl tak ponížít, udělat něco tak podlého, jen aby si zachránil svou pokálenou hlavu. Málem jsem umřel hanbou! [...] Pokud jde o mne, je mi to úplně jedno, zda mě popraví, utopí nebo zda se zřítím s letadlem či upiju k smrti! Ale ještě existuje pojem cti v tomto mizerném životě! Atentát na Hitlera! Hnus!*“¹³¹ Göringovo velké rozrušení bylo ten večer evidentní.

Doktor Gilbert následně zavítal do Speerovy cely. Speer byl nervózní, přesto však očividně spokojený: „*Tak, dnes vybuchla bomba [...] Bylo to pro mne obtížné rozhodování. Rozhodl jsem se to učinit už dávno, ale přesto to bylo i nyní těžké.*“ Po tomto přiznání o plánech na atentát sdělil psychologovi, že se nyní bojí o svou rodinu. Obával se, aby se na ní někdo nepomstil za jeho úmysly. Téhož večera před Gilbertem označil svou někdejší hnací sílu, přítele a obdivovaného člověka za maniaka a ničitele.¹³²

¹²⁷ GILBERT, s. 94–95.

¹²⁸ IRVING, s. 153.

¹²⁹ GILBERT, s. 94.

¹³⁰ DELPLA, s. 136–137.

¹³¹ GILBERT, s. 95.

¹³² Tamtéž, s. 96.

Dalšího dne vyslal Göring spoluobviněného Baldura von Schiracha, bývalého vedoucího *Hitlerjugend*, s pokynem promluvit ke Speerovi.¹³³ Po rozhovoru Speer sdělil své pocity opět člověku, který byl neustále k dispozici: „*Snažil se mi namluvit, že jsem zostudil sebe i své dobré jméno v Německu a že Göring zuří. Řekl jsem mu, že Göring měl zuřit tehdy, když Hitler hnal celý národ přímo do záhuby! Jako druhý muž v říši byl povinen něco proti tomu dělat, ale on byl příliš zbabělý! Místo toho propadl morfiu a kradl umělecké památky po celé Evropě. [...] Víte, Göring si pořád myslí, že je velikán a že musí i jako válečný zločinec být hlavní osobou na jevišti.*“¹³⁴

V průběhu nadcházejícího víkendu vedl Gilbert své rutinní rozhovory s válečnými zajatci stále v duchu Speerova nečekaného vyjádření. V cele navštívil také Hjalmar Schachta, někdejšího prezidenta německé Říšské banky a předválečného ministra hospodářství. Gilbert se chtěl pravděpodobně přesvědčit i u ostatních obviněných, jakého efektu dosáhla exploze Speerovy bomby.¹³⁵ Gilbert finančníka vmanévroval do hovoru ohledně představení, jež předvedl před pár dny Speer a v souvislosti s tím mu naznačil, že ve Třetí říši, ba dokonce ani v úzkém společenství operujícího kolem kancléře Hitlera, nebylo jedinou možností se všemi rozkazy pouze tiše souhlasit. Schacht se proti slovům psychologa důrazně vymezil a poprvé hovořil o tom, že právě on byl prvním, kdo Hitlera prohlédl a za jeho jednáním viděl už roku 1938 zločinné úmysly a v důsledku toho na něj sám plánoval spáchat atentát. V následujících letech ho prý již nepodporoval.¹³⁶ Je pravdou, že i přes jeho znovuzvolení prezidentem Říšské banky roku 1938 na čtyřleté období byl roku následujícího pro vykonávání této funkce zamítnut. Poté se již žádné další podobné funkce nedovolával a setrval v podstatě ve funkci „čestného“ ministra bez portfeje až do roku 1943, kdy byl Hitlerem propuštěn. Je však také skutečností, že až do jeho úplného odvolání z vlády v lednu roku 1943 pobíral plnou kompenzaci platu z Říšské banky a další finanční odměny pravidelně obdržel od nacistické vlády, s funkcí ministra bez portfeje užíval po celou dobu také všemožných stranických výhod a po lednu 1943 popíral od Říšské banky důchod.¹³⁷ Můžeme se tedy domnívat, že ve své rozmluvě s Gilbertem v norimberském vězení hovořil pravdu, nebyl ovšem k hitlerovskému

¹³³ DELPLA, s. 137.

¹³⁴ GILBERT, s. 96–97.

¹³⁵ DELPLA, s. 137.

¹³⁶ GILBERT, s. 97–98.

¹³⁷ <http://www.jewishvirtuallibrary.org/nuremberg-trial-defendants-hjalmar-schacht> [12-03-2017]

způsobu řízení státu nejspíše až tak skeptický, aby ho jeho přesvědčení přinutilo přestat čerpat ze zločinné mašinérie finance.

Francois Delpla ve své monografii o Norimberském procesu hovoří, vzhledem k tomuto tématu, o Gilbertovi jako o poněkud zaujaté osobě. Na Gilberta, dle francouzského profesora historie, udělal Speerův výstup velký dojem a dále s ním převážně sympatizoval. Delpla je ohledně návštěvy Gilberta v Schachtově cele a jeho slov mířených na osobu Alberta Speera toho názoru, že se zde psycholog cíleně snažil Schachta se Speerovou odvahou konfrontovat. Dále zde, v kapitole „Na scénu vstupuje Speer“, polemizuje o názvu úryvku textu z Gilbertova deníku právě o událostech ze 3. ledna 1946, jež si psycholog nadepsal „Speer rozbíjí Göringovu jednotnou frontu“. Tento titulek se mu jeví jako zaujatý, jelikož údajně toho dne na přítomné v sále odhalení o genocidě zapůsobilo více než informace o plánovaném atentátu na bývalého vůdce Třetí říše.¹³⁸

Speer byl kvůli svému rozhodnutí, vystavit se před soudem s argumentem plánovaného atentátu na Hitlera, v sociální izolaci od ostatních zajatců téměř do poloviny ledna 1946. Až 13. ledna sdělil s potěšením v hlase Gilbertovi, že s nimi už zase v normě vychází, tedy samozřejmě vyjma Göringa a jeho zarputilých podporovatelů a že se již vyrovnali se skutečností, že chtěl Hitlera odstranit, aby již dál nemohl vést svou destruktivní válku a vydávat rozkazy, které měly velice negativní dopad i na Německo. Ještě téhož dne předestřel Speer své počínající spojení s Hansem Fritzschem, někdejší vedoucím říšského rozhlasu: „*Dohodli jsme se s Fritzschem, že si porovnáme své poznámky, abychom se neopakovali. Ale ještě i někdo jiný by musel zastávat toto stanovisko, abychom přesvědčili národ. Někdo, koho si národ váží. Mne si vážili, protože říkali: ‚Ten žije skromně.‘ To je také příznačné pro náš systém. Byl to zázrak, když významný člen vlády žil skromně.*“¹³⁹ O Fritzschem se Speer již na začátku svého pobytu v norimberském vězení vyjádřil velice pozitivně a mínil o něm, že mu není jasné, proč je také on zařazen mezi válečné zločince. Speer byl toho názoru, že milý člověk Fritzsche by měl být nakonec zbaven veškeré viny a propuštěn na svobodu.¹⁴⁰

¹³⁸ DELPLA, kap.11, *Na scénu vstupuje Speer*, s. 132–139.

¹³⁹ GILBERT, s. 110–111.

¹⁴⁰ SERENYOVÁ, s. 634.

David Irving, zarputilý popíratel holocaustu, ve své knize věnující se tématu Norimberského procesu shrnuje Speerovu taktiku před soudem slovy: „*Robert H. Jackson by těžko hledal lepšího svědka. Byla smůla, že tenhle člověk měl na ruku stejnou špínu jako ostatní.*“¹⁴¹

4.2.4 Francouzská obžaloba usvědčuje Speera

V rámci pokračující francouzské obžaloby vystoupil 7. února 1946 v Norimberku také M. Mounier, člen francouzské delegace, jenž hovořil převážně o zločinném jednání Alfreda Rosenberga, hlavního nacistického filosofa a říšského vedoucího NSDAP pro světový názor. Dále však také líčil události vztahující se k násilnému náboru pracovních sil na francouzském území k nuceným pracím, sloužícím později pro německou válečnou výrobu a k úloze, kterou zde sehrál Albert Speer jako vedoucí oddělení Německé pracovní fronty spolu se Sauckelem, generálním zplnomocněncem pro nábor zahraničních pracovníků na práci v Německu.¹⁴²

Ve svém projevu shrnul Speerovu aktivitu v oblasti Francie, jenž zde měl dle Mouniera porušovat lidská práva a zotročovat obyvatele na obsazeném území. Dále hovořil o skutečnosti, že se Speer podílel na vypracování programu na nucené práce a zasadil se o jeho přijetí. Zmínil, že Speer již v průběhu svého vyšetřování uvedl, že základem toho tohoto programu byla deportace zahraničních pracovníků na německé území, kterou pro Speera zajišťoval Fritz Sauckel v rámci čtyřletého plánu, jemuž opět velel Speer.¹⁴³ Jejich spolupráce byla v celku jasná: „*V praxi to vypadalo tak, že Speer dal Sauckelovi odhad svých potřeb pracovních sil a ten je obstaral a dopravil tam, kde je Speer potřeboval.*“¹⁴⁴

Mounier zde představil dokumentaci, která jasně dokazovala, že Speer na konferenci ze dne 4. ledna 1943 přijal opatření, která měla ještě urychlit nábor francouzských civilních pracovníků a také, že obžalovaný Speer s určitostí věděl, že jsou

¹⁴¹ IRVING, s. 171.

¹⁴² GILBERT, s. 121.

¹⁴³ Nuremberg Trial Proceedings Vol. 7 [online]. Yale Law School: Lillian Goldman Law Library 2008. Dostupné na: <http://avalon.law.yale.edu/imt/02-07-46.asp> [13-03-2017].

¹⁴⁴ HEYDECKER, LEEB, s. 502.

jeho pracovní síly získávány za pomoci násilí a porušování zákonů. Věděl také, že drtivá většina deportovaných pracovníků je držena na německém území proti své vůli.¹⁴⁵

Dále Francouz pokračoval v usvědčování Speera ve věci stanovování počtu zahraničních pracovníků, jichž bylo zapotřebí k udržení šíleného tempa německého válečného průmyslu a jeho metodách brutality a útlaku, kterého se dopouštěl na zotročených civilistech kvůli dosažení maximalizace výroby za použití výhrůzek ve smyslu zásahu jednotek SS či koncentračních táborů. Následně uvedl, že Speer nese odpovědnost za fungování Todtovy organizace a používání nuceně nasazených pracovníků ke stavbě obranného německého valu, známého pod názvem Siegfriedova linie či výrobě zbraní, jež byly ve válce užívány proti Spojencům. Poté Speera konfrontoval s důkazným materiálem týkajícím se nábory pracovních sil z koncentračních táborů, kdy tito již fyzicky slabí jedinci byli z internace přepravováni do německých továren. Bylo evidentní, že zde nelze předpokládat nárůst výroby za užití těchto osob, nýbrž že těžká práce v průmyslové výrobě sloužila jako další nástroj k vyhlazování nechtěných osob nacistickým režimem. Podle záznamu z únorového jednání zašel Speer dokonce tak daleko, že zřizoval výrobní pobočky v blízkosti koncentračních táborů za účelem zjednodušení a zkrácení přepravy vězňů.¹⁴⁶

Skutečnost, že o koncentračních táborech někdejší ministr pro výzbroj a munici věděl, měla být prokázána již při zasedání tribunálu dne 29. ledna 1946, kdy byl předvolán svědek Francisco Boix, bývalý vězeň koncentračního tábora Mauthausen španělského původu, internovaný jako politický uprchlík, jenž již předchozího dne dodal tribunálu šest fotografií, na nichž byl tábor zachycen. Zástupce francouzské prokuratury Dubost položil Boixovi otázku, zda na lavici obžalovaných poznává někoho, koho již viděl v Mauthausenu po dobu svého věznění. Ze svědkových úst zaznělo: „Speer“. Dle svědectví Speer navštívil koncentrační tábor roku 1943. Boix však uvedl, že obžalovaného neviděl na vlastní oči, poznal jej až z fotek, které během Speerovy návštěvy vytvořil důstojník SS Paul Ricken a které měl Boix vyvolat, i tak ale znovu potvrdil

¹⁴⁵ Dreiundfünfzigster Tag. Donnerstag, 7. Februar 1946. Vormittagssitzung. Der Prozess gegen die Hauptkriegsverbrecher vor dem Internationalen Militärgerichtshof. [Band 7], [Verhandlungsniederschriften 5. Februar 1946–19. Februar 1946]: Nürnberg 14. November 1945–1. Oktober 1946 / Mezinárodní vojenský tribunál. München: Delphin, 1984, s. 103–104.

¹⁴⁶ Nuremberg Trial Proceedings Vol. 7 [online]. Yale Law School: Lillian Goldman Law Library 2008. Dostupné na: <http://avalon.law.yale.edu/imt/02-07-46.asp> [13-03-2017].

Speerovu přítomnost v táboře. Dále uvedl, že fotky jsou pravé a jím vyvolané, jelikož je vězni, kteří v tomto oddělení pracovali, museli vždy podepsat a odatovat z toho důvodu, že velitelé SS chtěli mít často kompletní sbírky svých fotografií. Svědek také sdělil tribunálu, že Speera poznal na 36 snímcích, Speer se dle něho vždy tvářil spokojeně, dokonce existovaly i takové záběry, které zobrazují obžalovaného ve chvíli, kdy gratuluje veliteli koncentračního tábora Mauthausen a srdečně mu potřásá rukou. Boix dále zevrubně popsal metody zacházení s vězni tohoto tábora a vypověděl, že Mauthausen byl tábor třetího stupně, tedy tábor, ze kterého už nemá nikdo vyjít živ a vypověděl, že není možnost, aby návštěvníci tábora o veškerých těchto praktikách nevěděli.¹⁴⁷

Francouzská žaloba dále připomněla Göringovu zálibu v umění a jeho krádeže všemožných uměleckých děl po celé Evropě. V polední pauze Speer Göringovo počínání hodnotil jako zostuzení a se svým spojencem Fritzschem se shodl na názoru, že právě těmito zločiny klesne v očích německého národa.¹⁴⁸

4.2.5 Nová vězeňská opatření

Nadcházející únorové dny roku 1946 se v norimberském Justičním paláci nesly ve znamení sovětské obžaloby. V této době také vězeňský psycholog Gustave Gilbert donesl do cely Alberta Speera nově vydanou knihu, která pojednávala o dovednostech Hitlerova hlavního architekta. Gilbert ji předal Speerovi k prostudování. Kniha obsahovala snímky Speerových architektonických děl, ať dokončených či nedokončených. Byla zde fotografie nového Říšského kancléřství ve Voss Strasse či gigantického norimberského stadionu. Všechny tyto výjevy vedly Speera k myšlence, že jich mnoho bylo již zničeno a další jeho stavby tento osud ještě čeká. Speer se dále rozhovořil o architektuře a vůdcově vkusu, jenž se dle svých slov snažil alespoň určitým způsobem korigovat, pozměnit jeho kurs a uplatnit v Hitlerových službách prostý klasický styl. Poté mu doktor Gilbert položil zajímavou otázku: „*Kdy jste si poprvé uvědomil, že je to ničivý démon?*“ a Speer mu odpověděl: „*Když se zhroutil Rundstedtova ofenzíva, řekl jsem mu, že je třeba odejít. Víte, už delší dobu jsem bojoval se svými pochybnostmi, ale dělal jsem, co jsem mohl, aby výroba pomáhala válečnému úsilí. Nakonec mi řekli, že Rundstedtova ofenzíva bude posledním pokusem, jak dosáhnou obratu. Pochyboval jsem, že se to podaří, ale říkal*

¹⁴⁷ Nuremberg Trial Proceedings Vol. 6 [online]. Yale Law School: Lillian Goldman Law Library 2008. Dostupné na: <http://avalon.law.yale.edu/imt/01-29-46.asp> [13-03-2017].

¹⁴⁸ GILBERT, s. 121.

*jsem si: nu, já vyždímám z výroby v každém případě k podpoře ofenzívy, co se dá. [...] Když však ofenzíva neuspěla a já mu v lednu řekl, že dál bojovat nemá smysl, odpověděl mi, že budeme tak jako tak bojovat dál. Tehdy jsem poznal, že se rozhodl raději úplně zahubit německý národ než se vzdát své moci [...]*¹⁴⁹ Na tomto Speerově jednání můžeme dobře pozorovat jeden z jeho hlavních charakterových rysů, a sice, že ačkoliv už s Hitlerem a jeho způsobem vedením války více či méně nesouhlasil, stále tvrdě pracoval, aby předvedl nejlepší výsledky a své schopnosti skvělého organizátora. Práce a plnění jejího obsahu pro něj bylo, i přes veškeré duševní pohnutky, stále na prvním místě.

V tento den viděl Gilbert také jeden z mála Speerových emočních výlevů. Obvykle klidný, vyrovnaný a rozumný Speer se rozčílil poté, co mu psycholog ukázal další fotografie, tentokrát Německa po Hitlerově úpadku: kruté záběry z tábora Dachau, zničená města, lidé na pokraji svých sil a zničené architektonické památky. Tyto ukázky zapůsobily na jeho duši architekta a vlastence: *„Jednou bych se chtěl od všeho osvobodit a říci, co si myslím o celé věci, naprosto bez zábran. Jak rád bych si sedl a napsal konečnou obžalobu prokletého nacistického svinstva, uvedl bych jména a detaily, aby německý národ jednou pro vždy pochopil, na jaké prohnilé korupci, pokrytectví a šílenství byl založen celý ten režim! Nešetřil bych nikoho, ani sám sebe. Všichni jsme vinni!*¹⁵⁰

V únoru 1946 byly ku překvapení německých válečných zajatců přijata v norimberském vězení zcela nová pravidla a opatření. Jak již tato práce uvádí v kapitole věnované nástinu funkce a významu vězeňského psychologa G. M. Gilberta, Speer již přibližně v polovině ledna 1946 Gilberta upozornil na tu skutečnost, že Göring udržuje ostatní spoluobžalované stále pod svým vlivem. Tlak, jenž na ně bývalý říšský maršál vyvíjel, se dal přirovnat k podmínkám, jaké panovaly před pádem Třetí říše. Göringovi se i ve vězení, kde si byli již všichni vězni ve všech ohledech rovni, podařilo zachovat si stále své nadřazené postavení, jež nad ostatními měl v dobách úspěchu nacistického Německa. Gilbert tuto Speerovu myšlenku sdělil veliteli věznice plukovníku B. C. Andrusovi, tomu však trvalo měsíc, než přijal skutečná opatření.¹⁵¹ Nejprve, od 16. února, byli tedy vězni naprosto odděleni ve vězení a také při venkovních procházkách po vězeňském dvoře, které, jak bylo povoleno, mohli dosud trávit společně. Vězni byli tímto

¹⁴⁹ Tamtéž, s. 130.

¹⁵⁰ Tamtéž.

¹⁵¹ SERENYOVÁ, s. 634–635.

nařízením rozčilení a Göring byl dle psychologa „skleslý a chvěl se jako malé pokárané dítě. Ptal se, proč byli takto potrestáni. Usuzoval správně, že s tím do jisté míry souvisel jeho výsměšný a zpupný postoj.“¹⁵² Albert Speer však projevil míru uspokojení nad novým pořádkem a v tomto rozhovoru následně s Gilbertem hovořili o Göringovi a nátlaku, jenž mu bylo až doposud umožněno aplikovat na ostatní.¹⁵³

Během nadcházejícího víkendu plukovník Andrus požádal Gilberta ještě o sestavení zasedacího pořádku v jídelně, přičemž již bylo nadále vězněným znemožněno stravovat se dohromady. Nový zasedací pořádek spočíval v rozdělení všech zajatců celkem do šesti menších jídelen a vešel v platnost 18. února 1946. Speer se stravoval spolu s Hansem Fritzschem, Baldurem von Schirachem a Walterem Funkem v tzv. Jídelně mladších. „Jídelna starších“ byla přidělena von Papenovi, von Neurathovi, Schachtovi a Dönitzovi, zde měl sehrát v přesvědčování ostatních důležitou roli právě Schacht. Do třetí místnosti byli rozsazeni Frank, Seyss-Inquart, Keitel spolu se Sauckelem, z této skupiny to byl právě Keitel, který nejvíce propadal Göringovu vlivu. Gilbertovým záměrem bylo, podrobit ho konfrontaci s Frankem, který se již Hitlera zřekl a přiznal účast na spoluvině.¹⁵⁴ Další jídelna byla vyhrazena pro zarputilé nacisty, kde se již neočekávalo, že by byla možnost nějaké větší názorové rozepře, tímto krokem je však alespoň Gilbert oddělil od zbytku vězňů a omezil vliv směru jejich názorů. K rozdělení zajatců v páté místnosti se Gustave Gilbert ve svém deníku nijak nevyjadřuje, předpokládejme však, že když z předchozích jídelen vyplývá určitá propojitelnost jednotlivých osob, v té páté koncentroval zbylé. Byli to: Jodl, Frick, Kaltenbrunner a Rosenberg. Göringovi Andrus s Gilbertem na Speerův popud přiřkli samostatnou místnost.

Speer toho víkendu doktoru Gilbertovi jeho zasedací pořádek odsouhlasil. Rozhovořil se o tom, že se jemu a Fritzschemu s jistotou podaří další dva strážníky získat. V tomto kontextu Speerův výrok „získat“ znamenal, že se později i Funk a Schirach vyjádří v neprospěch Hitlera a jeho režimu. Při výměně názorů Speer také prozradil, že si Göring dokonce připravoval s některými ze zajatců výpovědi, které měli později zaznít před tribunálem.

¹⁵² GILBERT, s. 139.

¹⁵³ Tamtéž, s. 140–141.

¹⁵⁴ SERENYOVÁ, s. 635.

V průběhu následujícího únorového týdne zaznívali od některých vězňů, zvláště od maršála Göringa, projevy nespokojenosti s novými pravidly, oproti tomu Albert Speer si tyto změny nemohl vynachválit. Podle psychologova deníku se mu lépe pracovalo na jeho obhajobě a nic mu již nebránilo v tom, aby nacistický režim, celý tento systém, jeho představitele a vůdce Adolfa Hitlera odsoudil a vyjevil v jasném světle. Znovu se zde objevovala Speerova obava o německý národ, aby nestrádal, nehladověl a také však, aby porozuměl té skutečnosti, že za bídu, jež některé sužuje nemohou Spojenecké armády, ale Hitler a jeho přívrženci.¹⁵⁵ Hrozil se i té představy, že Göring bude hrát svou hru až do konce, aby tak ukázal německému lidu, že zemřel hrdinně za své přesvědčení a Němci tak budou mít dalšího mučedníka, kterého budou moci obhajovat a následovat: „*Göring chce namluvit národu, že nacističtí vůdcové se snažili zachránit Německo, ale že jeho nepřátelé ho chtěli úplně zničit. Myslím, že jeho poslední hrdinské gesto bude semenem další, definitivní katastrofy. [...] Pokud jde o nacistické vůdce, měli by být rádi, že Spojenci zachraňují Německo před masovým hladomorem a zničením, kam zemi přivedl Hitler.*“¹⁵⁶

4.2.6 Soud ve fázi obhajob

8. března 1946 Norimberský proces dospěl do fáze obžaloby. V následujících měsících se ke slovu dostali obhájci a jejich klienti, kteří mohli předvolávat pečlivě vybrané svědky, ti poté mohli obžalovaným pomoci svou výpovědí. Tato etapa soudu měla jasně stanovená pravidla, nejdříve podstoupil obžalovaný výslech, jenž vedl jeho obhájce a poté ho mohl podrobit výslechu kdokoliv, kdo o to požádal a koho soudní tribunál schválil, samozřejmě vyjma ostatních obviněných. Advokáti mohli předvolávat svědky, kteří ale museli být též podrobeni křížovému výslechu ze strany obhajoby i obžaloby, aby byla jejich výpověď v případě, že by obsahovala polehčující okolnosti, naprosto nezpochybnitelná.¹⁵⁷

Prvním z představitelů nacistického Německa, kterému byla obhajoba umožněna, se stal Hermann Göring a historicky prvním svědkem obžaloby při Norimberském procesu se stal jeho bývalý pobočník Bodenschatz, jehož svědectvím Göring zamýšlel ukázat svou lidskost a mírumilovnost, avšak Bodenschatze podrobil hlavní americký

¹⁵⁵ GILBERT, s. 140–149.

¹⁵⁶ Tamtéž, s. 150–151.

¹⁵⁷ DELPLA, s. 152.

žalobce Jackson křížovému výslechu, při kterém Göringův pobočník neměl jinou možnost, než doznat, že Göring věděl o existenci koncentračních táborů a věznění tam přítomných proti jejich vůli. Následně Jackson také zavedl řeč na otázky týkající se přípravy agresivní války, Luftwaffe, Göringových pravomocí a jeho vztahu s Hitlerem. Bodenschazt se často do svých výpovědí zaplétal a protirečil si.¹⁵⁸

Během své obhajoby a křížového výslechu však naopak říšský maršál Göring zahnal do úzkých Roberta Jacksona a tím opět vzrostly sympatie, které k němu další zajatí chovali. Göring se otázkami americké obžaloby nenechal vyvést z míry, oproti tomu Jacksona Göringovo naprosté přesvědčení v sebe sama velmi znepokojovalo. Výsledek se nesl ve znamení Göringova triumfu, jenž si pak náležitě užíval.¹⁵⁹

Albert Speer ve své cele později uznal, že si Göring při obhajobě vedl velice dobře a podařilo se mu skvěle zapůsobit jak na obžalované, tak i na některé obhájce. Opět si však v této pasáži dokázal najít nějaké pozitivní aspekty, tentokrát byl značně uspokojen, že i Göring dostal stejnou možnost se dle práva obhajovat, kterak by dostal kdokoliv jiný. Nikdy tudíž nebude moci on, ani nikdo v Německu tvrdit, že byl soud zcela jednostranný a předem rozhodnutý.

Koncem března 1946 se již Speer nad Göringovými slovy rozčiloval. 20. – 22. března se konal maršálův křížový výslech, při kterém na jednu stranu tvrdošijně obhajoval svou loajalitu k Hitlerovi, zákonnost nacistického Německa, vedení války a chvástal se svou vysokou pozicí ve fungování Třetí říše, a na stranu druhou, když nastal čas na nesení zodpovědnosti za všechny zločiny, které s tím souvisely, Göring se zříkal prakticky naprosto všeho. V jeden okamžik byl schopen Hitlera obhajovat a o pár odpovědí později byl schopen tribunálu poskytnout mnoho protichůdných odpovědí ve smyslu nevědomosti či nesouhlasu s vůdcem. Speer události z křížového výslechu zhodnotil se slovy: *„Musel jsem se smát, Tvrdil, že byl v opozici proti Hitlerovy skoro stejně, jako jsem o tom mluvil já, a mě přitom za má slova napomínal. A přesto hraje roli oddaného služebníka až do konce. To jsou jen slova. Ví dobře, že ho nemůžou oběsit za to, že říká, že je věrný, ale z odpovědnosti se vyvléká, kde může, i když je zahánán do úzkých*

¹⁵⁸ Nuremberg Trial Proceedings Vol. 9 [online]. Yale Law School: Lillian Goldman Law Library 2008. Dostupné na: <http://avalon.law.yale.edu/imt/03-08-46.asp> [14-03-2017].

¹⁵⁹ DELPLA, 154–158.

na základě faktů. A když už nemůže uniknout ze smyčky faktů, dělá ze sebe hrdinu a řekne: „Ano, беру на себе полную ответственность!“¹⁶⁰

Vzájemný vztah Alberta Speera a Hermanna Göringa v průběhu Norimberského procesu líčí právní zástupce Hans Flächsner: *„Například Göringův postoj byl do značné míry způsoben jeho žárlivostí na Speera. [...] Domnívám se, že žárlil na Speera celá léta stejně jako řada jiných. Je opravdu zvláštní, pomyslíme-li, jak byly tyto obrovské historické události ovlivněny takovými emocemi.“¹⁶¹*

V měsíci dubnu roku 1946 proběhla například obhajoba polního maršála Keitela a Speer byl následným vývojem procesu již značně znepokojen. Byl rozčilen ze skutečnosti, že je obviněným nacistům umožněno se ve velké míře projevat, obhajovat a činit taková prohlášení, aby ukázali hitlerovské Německo v lepším světle a sebe se pokusili očistit od viny. Gilbert si do svého deníku 4. dubna zaznamenal poznámku, že Speera ještě nikdy neviděl tak zdeprimovaného. Speer nesnesl pomyslení, že ani Hermanna Göringa soudní proces nevyjevil světu jako člověka, jenž neváhal ve svých rozhodnutích a záměrně nechtěl ušetřit německý národ od bídy a bolesti. Alespoň z Keitelovy obhajoby měl architekt lepší pocit a uznal, že maršál Keitel byl rozhodně čestnější ve své výpovědi než Göring a přijal plnou zodpovědnost za rozkazy, jež sám vydával v průběhu válečných let a také za to, jaké činy jimi způsobil. Ve Speerovi však stále znatelně přetrvávala zatrpklost, kterou pociťoval po Göringově obhajobě. Nemohl unést, že i z křížového výsledku Göring nakonec vyšel se ctí a maskou dobrého vlastence.¹⁶²

Dubnová jednání v Justičním paláci se dále věnovala obhajobě Ernsta Kaltenbrunnera, jehož advokát Kurt Kaufmann nechal předvolat svědka Rudolfa Hösse, někdejšího velitele tábora Osvětim. Hössovou výpovědí chtěl Kaltenbrunnerův právník upozornit na fakt, že jeho klient pouze plnil příkazy, jež k němu docházely z Himmlerova úřadu. Svědectví Rudolfa Hösse však především dopomohlo k lepšímu a rychlejšímu odhalení problematiky fyzické likvidace židů a dalších nežádoucích osob.¹⁶³ Kaltenbrunner se při svém křížovém výsledku pravděpodobně snažil vyslychající stranu

¹⁶⁰ GILBERT, s. 184–185.

¹⁶¹ SERENYOVÁ, s. 639.

¹⁶² GILBERT, s. 211–216.

¹⁶³ DELPLA, s. 177.

co nejvíce zmást, často popíral věci již řečené, zpochybňoval vlastní podpis na určitých dokumentech a argumentoval tím, že si nemůže vzpomenout.¹⁶⁴ Kaltenbrunnerovu výpověď následně označil Speer za zcela lživou a předpokládal, že jeho výpověď na něj nevrhne dobré světlo již jen z toho důvodu, že neustále tvrdil, že o ničem z předložených důkazů, byť i s jeho vlastním podpisem, nevěděl.¹⁶⁵

Ke konci dubna 1946 byl Frickovou a Schachtovou obhajobou před soudní tribunál pozván svědek jménem Hans Bernd Gisevius, bývalý státní úředník, jenž se brzy po uchopení moci v lednu 1933 rozhodl přestoupit na stranu odpůrců nacistického Německa, a nakonec byl situací nucen uprchnout do Švýcarska. Již tehdy bylo známo všem obviněným a zajatým, že Gisevius sepisuje paměti týkající se let 1934–1938, ve kterých pojednává o německé armádě, politice a představitelích strany NSDAP.¹⁶⁶ Gisevius měl dle očitých svědků procesu neutichající touhu vyprávět příběhy o všem, co zažil či se dověděl a před soudem věnoval pozornost každému detailu, na který si vzpomněl. Serge Fuster, jeden ze soudců u Norimberského procesu, který zde byl v rámci francouzské delegace pod vedením Francoise de Menthona, popsal Giseviuse takto: „[...] že se Gisevius u soudu choval jako nejodpornější donašeč.“¹⁶⁷

Speer později 24. dubna 1946 neskrýval své potěšení z všemožných odhalení, které Gisevius vyjevil před tribunálem. Gisevius totiž poskytl soudu informace především o obžalovaném Göringovi a strhl mu tak masku hrdiny a čestného člověka. Dosvědčil například Göringovu a Göbbelsovu účast na požáru Říšského sněmu či v Blombergově aféře. Albert Speer v cele při rozhovoru s doktorem Gilbertem poznamenal: „*Tak vidíte, jaká se objeví špína, když se na tyto lidi pořádně posvítí. Myslím, že nyní už nehrozí nebezpečí, že lidé budou obdivovat Göringův postoj, jímž ze sebe dělá čestného, vlasteneckého Němce.*“¹⁶⁸

V dubnu roku 1946 se ke své obhajobě dostal také Hjalmar Schacht, finančník a ministr hospodářství mezi lety 1935–1937. Při polední přestávce 30. dubna 1946 měl však

¹⁶⁴ Nuremberg Trial Proceedings Vol. 11 [online]. Yale Law School: Lillian Goldman Law Library 2008. Dostupné na: <http://avalon.law.yale.edu/imt/04-13-46.asp> [14-03-2017].

¹⁶⁵ GILBERT, s. 229.

¹⁶⁶ DELPLA, s. 179.

¹⁶⁷ Tamtéž, s. 181.

¹⁶⁸ GILBERT, s. 261.

následně Speer práci s tím, aby udržel nerozhodného a snadno ovlivnitelného Schiracha v jejich ideovém bloku. Schirach se zabýval otázkou, jak mohl odborník Schachtova typu od počátku Hitlerovi důvěřovat a nechat se jím vést. Bývalý ministr pro zbrojení argumentoval tím, že se Hitlerem nechal oklamat, jako všichni ostatní. Schirachovi ale jeho odpověď nedostačovala a stále se zamýšlel nad silou Hitlerových schopností a vědomostí, které nabýval především z knih. Speer na to opět reagoval logickým vysvětlením: „*Stejně jako mnozí lidé, kteří četbou získávají povrchní znalosti z mnoha oblastí, i on si myslel, že je odborníkem ve všem. Vezměme třeba jen architekturu a zbrojení, dvě oblasti, o nichž něco vím. Domníval se, že je v těchto oblastech odborníkem, protože všechno, co četl, bral doslova. Tito samouci mají hroznou úctu především k tomu, co je vytištěné. [...] Hitler však považoval své názory za naprosto směrodatné, a to ve všech oblastech, protože on o všem četl jednou nějakou knihu.*“¹⁶⁹ Tentokrát se už Schirach nechal Speerovou odpovědí přesvědčit a utvrdit v negativním názoru na Hitlera. Z psychologova deníku je známo, že Schirach přitakal a doplnil rozhovor myšlenkou, že o Hitlerově antisemitismu budou muset mluvit i před soudním tribunálem, Speer okamžitě využil situace, ještě jednou celou záležitost potvrdil a připomněl Schirachovi některé aspekty Hitlerovy politiky.¹⁷⁰

Na počátku května 1946 přišel na řadu admirál Dönitz a jeho obhajoba. Karl Dönitz byl vyslýchán především ve věci námořního zbrojení, ponorkové války a pravomocí, které mu byly ve vydávání rozkazů svěřeny.¹⁷¹ 9. května ho sir David Maxwell-Fyfe podrobil výslechu ohledně obžalovaného Alberta Speera a dodávek ze zbrojního průmyslu námořnictvu. Sir Maxwell-Fyfe admirála poté konfrontoval s výrobou pro jeho sektor ve spojitosti s nuceně nasazenými pracovníky, Dönitz popřel tvrzení, že by kdy věděl o počtech nasazených pracovníků, jejich původu či podmínkách, kterých bylo zapotřebí k dostatečným dodávkám výzbroje pro námořnictvo.¹⁷²

Ještě téhož dne večer, tedy 9. května, byl Albert Speer výpovědí admirála Dönitze zaskočen. Jelikož ho považoval za svého přítele a skutečného vojáka mezi hrstkou

¹⁶⁹ Tamtéž, s. 274.

¹⁷⁰ Tamtéž, s. 275.

¹⁷¹ Nuremberg Trial Proceedings Vol. 13 [online]. Yale Law School: Lillian Goldman Law Library 2008. Dostupné na: <http://avalon.law.yale.edu/imt/05-08-46.asp> [16-03-2017].

¹⁷² Nuremberg Trial Proceedings Vol. 13 [online]. Yale Law School: Lillian Goldman Law Library 2008. Dostupné na: <http://avalon.law.yale.edu/imt/05-09-46.asp> [16-03-2017].

nacistických pohlavárů slepě následujících každý vůdcův krok. Nesl velmi těžce, když jej spolu s dalšími spiklenci protihitlerovské koalice označil za zrádce. Speer byl rozhořčen nad jeho rozhodováním, které je v maximální míře ovlivněno vojenskou výchovou, kdy povinností každého vojáka je především poslouchat rozkazy. Avšak i nadále byl utvrzen ve své linii obhajoby a obžaloby nacistického státu v čele s Hitlerem, pozastavoval se také nad myšlenkou, o kolik snadnější vysvětlování mají profesionální vojáci při výslechu. Dle Speerova názoru jim postačí, když učiní před soudem prohlášení, že pouze plnili udělený rozkaz a nadále si nad svými činy myjí ruce, jelikož nebyly z jejich rozhodnutí.¹⁷³

Koncem května 1946 se v Justičním paláci konala obhajoba Baldura von Schiracha, bývalého říšského vedoucího mládeže, jenž byl na počátku procesu zcela v Göringově vlivu, avšak především díky Speerovy se podařilo přesvědčit ho, aby pravdivě vypovídal o nacistické povaze režimu a zločinech Adolfa Hitlera. Při výslechu hovořil o antisemitismu a norimberských zákonech, jež neprosazoval, ale organizace *Hitlerjugend* musela všechna nařízení uznávat jako součást oficiální politiky. Prohlásil, že nesouhlasil s pogromem na židy, jež proběhl pod názvem „křišťálová noc“ a jeho organizace se zde nijak neangažovala.¹⁷⁴ Dále uvedl, že jedinou možnost záchrany židovstva spatřoval v podpoře emigrace, ale že tento mírový návrh řešení židovské otázky nikdy Hitlerovi nenavrhl. Jeho výpověď se poté točila okolo obžaloby Hitlera a jeho posedlosti antisemitismem a Schirach projevil lítost nad skutečností, že německou mládež pomáhal vychovávat v tomto duchu.¹⁷⁵ Speer byl jeho výpovědí velice potěšen, jelikož v důsledku Schirachova svědectví se již definitivně rozpadla jednota „Göringovy fronty“ a dokonce si spolu začali přátelsky tykat: „*Nu – počkejte až se to Göring dozví – raní ho mrtvice!*“, vyjádřil se radostně Speer.¹⁷⁶

¹⁷³ GILBERT, s. 292–293.

¹⁷⁴ Tzv. křišťálová noc neboli, dle židovského označení, Říšský pogrom. Pogrom proběhl v noci z 9. na 10. listopadu 1938. Tato událost vedla k urychlení arizace židovského majetku a vyostření nacistické antisemitské politiky.

¹⁷⁵ Nuremberg Trial Proceedings Vol. 14 [online]. Yale Law School: Lillian Goldman Law Library 2008. <http://avalon.law.yale.edu/imt/05-24-46.asp> [17-03-2017].

¹⁷⁶ GILBERT, s. 320.

4.3 Speerova obhajoba a křížový výslech

Albert Speer dostal slovo ke své obhajobě jako poslední ze zajatých počínaje 19. červnem 1946. Důvodem, proč byl architekt vyslechnut až na konci této fáze soudního procesu, může být právě značná míra spornosti a kontroverze v projednávání jeho případu. Francois Delpla ve své knize popisuje strategii Speerovy obhajoby slovy: „*Ve dnech 19. až 21. června se Albert Speer pokusil s pomocí svého obhájce Hanse Flächsnera zúročit dobrý dojem, jímž dosud působil, drže se křehké strategie, která mu to dovolovala. Uznával svou vinu za špatné zacházení se zahraničními pracovními silami, zároveň však krůček za krůčkem snižoval svou odpovědnost a nepozorovaně ji přesouval na svého souseda Sauckela. Po troškách tak přidával na druhou misku vah, na misku odporu, a to ve dvojitým smyslu: neuposlechnutím určitých rozkazů a tajnými aktivitami za účelem svržení režimu.*“¹⁷⁷ Autor práce se s tímto názorem na přenesení viny zcela ztotožňuje.

4.3.1 Speerova obhajoba 19. června 1946

V odpoledních hodinách dne 19. června 1946, po ukončení několikadenní obhajoby Franze von Papena, vyzval obhájce doktor Hans Flächsner svého klienta Alberta Speera, aby se dostavil z lavice obžalovaných ke svědeckému pultu. Následně byla předsedou tribunálu Lawrenceem přečtena přísaha o naprosté pravdivosti výroků, které zde zazní, jejíž znění musel Speer zopakovat a poté mu bylo předsedou dovoleno posadit se a Flächsner započal s pokládáním otázek.¹⁷⁸

Speer byl svým obhájcem vyzván, aby popsal tribunálu průběh svého života až do okamžiku, než se stal ministrem zbrojní výroby, načež obžalovaný hovořil o svém narození, dvou dalších architektech v jeho životě, otci a dědečkovi, a rodinné tradici, kvůli které se sám nakonec vydal na dráhu profesionálního architekta. Dále jeho monolog pojednával o studiích a roku 1934, kdy si ho poprvé všiml Adolf Hitler a letech následujících, které strávil jako architekt v Hitlerových službách. Zde také Speer uvedl,

¹⁷⁷ DELPLA, s. 193.

¹⁷⁸ Einhundertachtundfünfzigster Tag. Mittwoch, 19. Juni 1946. Nachmittagssitzung. Der Prozess gegen die Hauptkriegsverbrecher vor dem Internationalen Militärgerichtshof. [Band 16], [Verhandlungsniederschriften 11. Juni 1946–24. Juni 1946]: Nürnberg 14. November 1945–1. Oktober 1946 / Mezinárodní vojenský tribunál. München: Delphin, 1984, s. 475.

že pokud kdy vůbec měl Hitler nějaké přátele, určitě k nim patřil právě on a byl by jeden z nejbližších.¹⁷⁹

Jednou z dalších otázek bylo, zda se obžalovaný někdy podílel na přípravě a plánování agresivní války. Odpověď byla negativní s dodatkem, že se až do roku 1942 věnoval především architektuře a o jeho zapojení v tomto směru nemůže být žádných pochyb. Dr. Flächsner se dále tázal na Speerův zlatý stranický odznak a z jakého důvodu jej obdržel či zda byl členem Říšského sněmu. Poté se výslech stočil na období po smrti Fritze Todta a nástupu Alberta Speera na post ministra zbrojení, zde Speer uvedl, že byl do této pozice jmenován ku překvapení všech vysokých straníků a přímo Hitlerem. Okamžitě po nástupu do funkce Říšského ministra požadoval Hitler zvýšení intenzity zbrojní výroby – to bylo ovlivněno především neúspěchy, které německá armáda zažila v průběhu zimy 1941/1942 v krutých přírodních podmínkách při bojích na východní frontě.¹⁸⁰

Následně chtěl obhájce Flächsner poukázat na fakt, že se Speer nikdy netoužil vzdát svého povolání architekta a zapojit se do válečného tažení nacistického Německa. Předložil tribunálu důkazný materiál číslo 1435-PS, kde jedna z pasáží obsahuje Speerův výrok z 24. února roku 1942, tedy deset dní poté, co byl nucen převzít úřad po zesnulém Todtovi. Obžalovaný zde uvedl: „*Závěrem mohu říci, že můj osobní přínos je velice velký. Až donedávna jsem žil ve světě čirých ideálů.*“¹⁸¹

Dále ze Speerovy výpovědi téhož dne vyplývají povinnosti, jež obdržel po nástupu na ministerský post, týkalo se to například překonání nedostatku surovin jako oceli a dalších kovů, zavedení montážní linky, což bylo již ve Spojených státech běžným prvkem ve výrobě, změna organizace práce tak, aby byla maximálně využita pracovní síla i prostory k ní určené či zavedení sériové výroby zbraní nového typu. Speer dále zhodnotil své bývalé ministerstvo jako nejdůležitější aspekt v zemi ve válečném období, jelikož poskytovalo vybavení pro celou armádu a uvedl celkové hrubé počty dělníků, kteří spadali pod kontrolu jeho ministerstva v době, kdy mu byla pozice svěřena a také během

¹⁷⁹ Nuremberg Trial Proceedings Vol. 16 [online]. Yale Law School: Lillian Goldman Law Library 2008. Dostupné na: <http://avalon.law.yale.edu/imt/06-19-46.asp> [17-03-2017].

¹⁸⁰ Einhundertachtundfünfzigster Tag. Mittwoch, 19. Juni 1946. Nachmittags Sitzung, band XVI, s. 477.

¹⁸¹ Volně přeloženo. Nuremberg Trial Proceedings Vol. 16 [online]. Yale Law School: Lillian Goldman Law Library 2008. Dostupné na: <http://avalon.law.yale.edu/imt/06-19-46.asp> [17-03-2017].

následujících let. Od ledna 1942, kdy ministerstvo pro výzbroj a munici zahrnovalo práci 2,6 milionů dělníků, se jejich počet v roce 1944 vyšplhal až ke 14 milionům.¹⁸² Ke konci roku 1944 počet pracovních sil dokonce ještě zdvojnásobil na 28 milionů.¹⁸³ Dále Flächsner poukázal na Speerovu roli při najímání zahraničních dělníků: „*Obžaloba vás viní ze skutečnosti, že sdílíte zodpovědnost za najímání zahraničních dělníků, válečných zajatců a přijímání pracovních sil z koncentračních táborů. Co k tomu můžete říct?*“¹⁸⁴ Speer před tribunálem vysvětlil, že on ani ministerstvo nebylo v tomto směru zodpovědné a podmínky pracovně nasazených měla, co se platu a stravy týče, zajišťovat ministerstva práce a výživy a také zdravotní úřad ministerstva vnitra, jenž byl zodpovědný za hygienické podmínky. Obhájce také položil otázku, zda Speer věděl o té skutečnosti, že pro vězně z koncentračních táborů vyplývají určité výhody, když pracují v továrnách, Speer vypověděl, že ano, ale sám soud upozornil, že počet vězňů z těchto táborů, kteří byli posláni pracovat do továren, byl zanedbatelný. Údajně se jednalo o pouhé jedno procento ze všech nasazených a ku prospěchu obžalovaného: „[...] *nikdo neanalyzoval tento „celkový“ údaj. Jestliže, jak Speer už předtím uvedl, celkový počet jeho pracovních sil dosahoval v roce 1943 čtrnácti milionů osob, pak by jedno procento tvořilo 140 000 [...], a když se tento počet koncem roku 1944 zdvojnásobil na osmadvacet milionů, znamenalo by to, že z koncentračních táborů pocházel strašný počet 280 000 pracovníků.*“¹⁸⁵

Poté Hans Flächsner připomněl svědectví Fritze Sauckela. Sauckel vypověděl, že po nábore pracovních sil dle Speerových a Hitlerových požadavků jeho úkol skončil. Bývalý ministr tento fakt odsouhlasil, avšak dodal, že mezi ním a Sauckelem často panovaly neshody ještě ve věci jejich umístění, za což nesl jeho úřad též částečnou zodpovědnost. Další otázka se týkala schvalování trestání těch dělníků, kteří nebyli ochotni pracovat. Speer nyní odpověděl, že tyto praktiky schvaloval a považoval za správné, když nastal po porušení pracovní kázně trest a připojil vysvětlení, že k dosažení stanoveného plánu výroby musel každý jednotlivý pracovník z těch čtrnácti milionů

¹⁸² Einhundertachtundfünfzigster Tag. Mittwoch, 19. Juni 1946. Nachmittagssitzung, band XVI, s. 482–483.

¹⁸³ SERENYOVÁ, s. 649.

¹⁸⁴ Volně přeloženo. Nuremberg Trial Proceedings Vol. 16 [online]. Yale Law School: Lillian Goldman Law Library 2008. Dostupné na: <http://avalon.law.yale.edu/imt/06-19-46.asp> [17-03-2017].

¹⁸⁵ SERENYOVÁ, s. 649.

pracovat naplno. Následně také dosvědčil svou snahu podpořit zlepšení sociálních podmínek pracovně nasazených, a i přes to, že neměl žádné pravomoci v tomto směru rozhodovat. Na Flächsnerův dotaz ohledně pracovní doby vězňů posílaných z koncentračních táborů Speer odpověděl, že se čas strávený prací pro tyto dělníky nijak nenavýšoval oproti ostatním pracovníkům v průmyslu, navíc byly síly z koncentračních táborů v každém závodě odděleny na rozkaz SS od ostatních pracovníků. Hovořil také o existenci koncentračních táborů v blízkosti továren, což však považoval za jistou výhodu, která urychlí přesun dělníků na místo pracoviště a o vězňích z příslušných táborů, jež mu připadali dobře živení. Z úst doktora Flächsnera poté zazněla otázka na výrobu v podzemních továrnách. Speer uvedl, že se zde vyráběla nejmodernější německá technika, a proto bylo v nejlepším zájmu průmyslu, aby zde byli nasazeni ti nejlepší a nejvíce práce schopní dělníci, tedy především Němci.¹⁸⁶ Toto tvrzení se však neshoduje s čísly, jež udává například Josef Ivo Unzeitig ve své monografii o podzemní továrně s krycím názvem Dora. Zde je uveden přehled vězňů k 1. listopadu 1944 podle národností, kdy z celkového počtu 13 816 pracujících bylo nasazeno v Doře 4 051 sovětských dělníků, 3 883 Poláků, 2 373 Francouzů a pouze 1 185 pracovníků německé národnosti.¹⁸⁷ Speerův obhájce ani soud v té době neznal pracovní podmínky dělníků v podzemních podnicích Dora či Landsberg, nikdo ze zúčastněných mu tedy nemohl prokázat lež.¹⁸⁸

Hans Flächsner také položil otázku týkající se návštěvy tábora Mauthausen roku 1943, jak již před soudem dříve dosvědčil španělský politický vězeň Francisco Boix, jenž v táboře pracoval v tzv. tiskovém oddělení. Speer v souvislosti s prohlídkou tábora vypověděl, že měl jasně předepsaný program, dle kterého se v Mauthausenu řídil, byla mu ukázána kuchyně, umývárny a tzv. baráky, prostory určené k obývání vězni. Tyto ubikace shledal jako moderně vybavené. Jelikož byla jeho návštěva ohlášena krátce před příjezdem vyjádřil Albert Speer pochyby nad tím, že by v Mauthausenu probíhaly speciálně kvůli němu přípravy, avšak žádné dělníky a vězně toho dne neviděl, jelikož byli

¹⁸⁶ Einhundertachtundfünfzigster Tag. Mittwoch, 19. Juni 1946. Nachmittagssitzung, band XVI, s. 488–489.

¹⁸⁷ UNZEITIG, s. 103–104.

¹⁸⁸ SERENYOVÁ, s. 650.

všichni tou dobou zapojeni do práce.¹⁸⁹ K tomuto tématu Speer ještě dodal, že se v táboře nedozvěděl nic o krutostech, které tam měly probíhat a také, že jeho nejvyšším zájmem z pozice ministra zbrojní výroby a osoby odpovědné za dodávky zbraní a materiálu pro armádu i letectvo bylo, aby byli pracovníci silní, zdraví a v nejvyšší míře praceschopní.¹⁹⁰ Dr. Bohuslav Ečer, očitý svědek z Norimberka, ve své knize uvádí: „*Speer doznal, že v roce 1943 byl v Mauthausenu, ale prý pouze 45 minut, protože se mu vnitřně přičilo prohlížet si tábor*“¹⁹¹

Předseda tribunálu Geoffrey Lawrence soud přerušil a další jednání byla odročena na následující den, tedy čtvrtek 20. června 1946 v 10.00 hodin dopoledne.¹⁹²

4.3.2 20. června 1946: Druhý den Speerovy obhajoby

Dopolední jednání započalo žádostí obhájce Hanse Flächsnera, aby se Speer vyjádřil ke třem bodům, jež popsal již při předběžném výslechu. Zprv se jednalo o důrazných pobídkách mířených na podřízeného Sauckela za účelem zvýšení dodávek pracovníků. Zadruhé, že si byl bývalý ministr vědom účasti zahraničních pracovníků na práci v německém průmyslu a zatřetí, že dokonce věděl o těch nasazených, kteří zde pracovali zcela proti své vůli. V jeho odpovědi zazněla mnohokrát citovaná slova ohledně vděčnosti za každého pracovníka, kterého mu Sauckel poslal a takto si zahraniční či nedobrovolně držené dělníky omluvil v zájmu vyššího poslání, které mu bylo svěřeno Hitlerem.

Je třeba zde zdůraznit, že Hans Flächsner svému klientovi bezmezně důvěřoval v otázkách jeho výčitek svědomí a ani na okamžik je nepovažoval za pouhou taktiku, jak se vyhnout šibenici. Obhájce se Speera mnohokrát snažil zradit od převzetí veškeré viny a pokoušel se ho přimět k tomu, aby své doznání omezil pouze na ty aspekty, na které měl během války skutečný vliv, a především aby vynechal převzetí zodpovědnosti za vznik a fungování koncentračních táborů. Na druhou stranu si byl však Flächsner jist, že jako ministr zbrojní výroby byl informován o konferenci, jež se uskutečnila na počátku

¹⁸⁹ Nuremberg Trial Proceedings Vol. 16 [online]. Yale Law School: Lillian Goldman Law Library 2008. Dostupné na: <http://avalon.law.yale.edu/imt/06-19-46.asp> [17-03-2017].

¹⁹⁰ Einhundertachtundfünfzigster Tag. Mittwoch, 19. Juni 1946. Nachmittagssitzung, band XVI, s. 490–491.

¹⁹¹ EČER, Bohuslav, *Norimberský soud*, Praha 1946, s. 244.

¹⁹² Einhundertachtundfünfzigster Tag. Mittwoch, 19. Juni 1946. Nachmittagssitzung, band XVI, s. 492.

roku 1942 ve Wannsee.¹⁹³ Ačkoli na toto jednání Speerův úřad vyslán nebyl, v úzkém kruhu stranických a vládních špiček se nic takového utajit nedalo.¹⁹⁴

V průběhu pokračujícího jednání kladl Flächsner otázky týkající se válečné výroby, zbraní, používaných materiálů, Kruppových závodů v Essenu a všem, co se zde pro válečný průmysl vyrábělo. Speer vypověděl, že až roku 1944 nechal Gustav Krupp vystavět první velkou továrnu určenou k výrobě zbraní. Kvůli velice špatným pracovním podmínkám, které v závodech panovaly, byl obhájce nucen se zeptat, v čí kompetenci bylo rozhodnutí o přidělování zahraničních či německých pracovníků. Speer dosvědčil, že na to jeho ministerstvo nemělo žádný vliv. Načež se dr. Flächsner dotázal: „*Jak dalece jste zodpovědný za zaměstnávání válečných zajatců ve zbrojním průmyslu a vyzbrojování v rozporu s Ženevskou úmlouvou?*“¹⁹⁵ Speer se opět vyjádřil v tom smyslu, že na přidělování válečných zajatců do jednotlivých závodů neměl vliv, takováto aktivita nebyla prováděna systematicky a převážně měl tuto práci na starosti právě Sauckel. Když se Speer údajně snažil určitým způsobem přerozdělování dělníků korigovat, Sauckel to bral jako zásah do svých kompetencí. Dále se Flächsner zabýval otázkou, zda Speer schvaloval použití násilí, teroru a zatýkání k náboru pracovních sil, obviněný odvětil, že byl proti těmto opatřením a vysvětlil, že bylo zapotřebí spořádané a regulované výroby v Německu i v okupovaných zemích a použití násilí pro něj znamenalo ztráty pracovních sil, jelikož hrozily například hromadné útoky civilních obyvatel do lesů, aby se tak uchránili před násilným nábořem a odvečením do Německa. Dále uvedl, že páchané násilí v tomto směru vedlo ke zvýšení sabotáží na okupovaných územích.¹⁹⁶

Jeden z mnoha dokumentů předložených obhajobou také dokazoval, že Fritz Sauckel vydal příkaz k vyslání několika set tisíc ukrajinských dívek na otrockou práci v německých domácnostech, odkud jim bylo umožněno posílat domů lístky, kde jsou vylíčeny podmínky přežití.¹⁹⁷ Tím chtěl Hans Flächsner dokázat, že Albert Speer nebyl

¹⁹³ Na konferenci ve Wannsee byla projednávána pouze technická stránka tzv. konečného řešení židovské otázky.

¹⁹⁴ SERENYOVÁ, s. 641–642.

¹⁹⁵ Einhundertneunundfünfzigster Tag. Donnerstag, 20. Juni 1946. Vormittagssitzung, band XVI, s. 497.

¹⁹⁶ Nuremberg Trial Proceedings Vol. 16 [online]. Yale Law School: Lillian Goldman Law Library 2008. Dostupné na: <http://avalon.law.yale.edu/imt/06-20-46.asp> [20-03-2017].

¹⁹⁷ Nelidská mučení a zkáza sovětských občanů v německém fašistickém nevolnictví, *Norimberský proces. Sborník materiálů, díl první*, s. 914–920.

zodpovědný za celkový počet zahraničních pracovníků poslaných na německé území. Tyto a další neshody, jež panovaly mezi Sauckelem a Speerem, se Adolf Hitler snažil na počátku roku 1944 urovnat, kdy oba pozval na jednání, z tohoto jednání byla pořízena zpráva, která byla 20. června 1946 předložena tribunálu jako důkazný materiál číslo 1292-PS. Jednalo se především o stálé navyšování počtu dělníků a Sauckel toho dne dostal příkaz k náboru dalších 3 500 000 pracovníků z obsazených území a tím, že mělo být použito všech možných prostředků, aby tuto kvótu naplnil. Z jednání však nevzešel žádný kompromis či urovnání napjatých vztahů.¹⁹⁸

Jednání se následně ubíralo směrem k objasnění dotazů ohledně funkcí Todtovy organizace. Speer zde uvedl, že OT plnila úkoly výhradně technického rázu, a to zejména silniční a železniční stavby, podzemní betonové kryty či výstavbu Atlantického valu, přičemž byla opět využita práce zahraničních a nedobrovolně nasazených dělníků.¹⁹⁹

Soud byl poté přerušen a předsedou Lawrenceem odročen na 14.00 hodin odpoledne. Během polední přestávky dění v jídelnách opět pečlivě sledoval vězeňský psycholog Gilbert. Do svého deníku si poznamenal: „*Během oběda strážce slyšely, jak Keitel říkal Sauckelovi, Frankovi a Seyss-Inquartovi, že kdyby byl měl někdo odvahu říci roku 1943 Hitlerovi, že válka je prohraná, byl by mnoho zachránil. Jediný člověk, který to mohl udělat, byl Speer, protože on jediný věděl, že není možné vyrobit dost tanků, letadel a munice, aby mohli válku vyhrát.*“, dále záznam pokračoval: „*Sauckel byl velmi rozzloben na Speera, že ho v souvislosti s otročskou prací postavil do špatného světla. Zlostně vykládal, že Hitler i Speer vydávali stále rozkazy, aby získali pro válečný průmysl co nejvíce pracovních sil z wehrmachtu i z okupovaných zemí. Zdálo se, že oba dva, Keitel i Sauckel, byli toho názoru, že Speer je vším vinen.*“²⁰⁰

Odpolední jednání bylo zahájeno a proces pokračoval dál, otázky se nejdříve týkaly opět především válečného úsilí Německa, pracovně nasazených či Saucklových pravomocí a následně se výslech zaměřil na téma Speerova vztahu k Hitlerovi. Obžalovaný uvedl, že nejbližší vztah s vůdcem Třetí říše měl v dobách, kdy byl jeho

¹⁹⁸ Nuremberg Trial Proceedings Vol. 16 [online]. Yale Law School: Lillian Goldman Law Library 2008. Dostupné na: <http://avalon.law.yale.edu/imt/06-20-46.asp> [20-03-2017].

¹⁹⁹ Einhundertneunundfünfzigster Tag. Donnerstag, 20. Juni 1946. Vormittagssitzung, band XVI, s. 517–518.

²⁰⁰ GILBERT, s. 352.

architektem, poté, když převzal ministerstvo pro výzbroj a munici, byl jejich vztah stále těsný, avšak daleko více pracovní a oficiální než osobní. Speer, aniž by byl tázán, uvedl: *„Chtěl bych říci něco, co zde má zásadní význam. Tato válka znamenala naprostou katastrofu pro německý lid, a dokonce i pro celý svět. Proto je nepochybně mou povinností převzít svůj díl odpovědnosti před německým lidem za tuto katastrofu. Je to o to více má povinnost a zodpovědnost, jelikož se hlava vlády rozhodla zodpovědnosti vyhnout, jak před německým lidem, tak i před světem. Já, jakožto důležitý člen ve vedení Říše proto sdílím zodpovědnost počínaje rokem 1942.“*²⁰¹

Dále Speer vypověděl, že ze zbrojního hlediska byla válka pro Německo prohrána na podzim roku 1944, Hitler byl s tímto faktem seznámen, avšak celé své okolí, dle ministra pro výzbroj a munici, klamal, aby mohl ve válce pokračovat.²⁰² Flächsner se dotázal na Hitlerovy záměry s průmyslovým zařízením, když se nepřátelská vojska blížila k německým hranicím ze všech stran, Speer poskytl odpověď: *„Hitler neměl v úmyslu zachovat průmysl. Naopak, nařídil politiku „spálené země“ se speciální aplikací právě pro Německo. Znamenalo to nemilosrdné ničení všeho živého i neživého majetku. Tuto jeho politiku podpořil Bormann, Ley i Göbbels.“*²⁰³ Od těchto destruktivních snah se snažil Speer Německo uchránit, pod jeho pravomoc však spadala pouze průmyslová zařízení. Mosty, zámky, železnice a další důležité objekty měl pod kontrolou Wehrmacht. Speer následně vypovídal, že vydával protipatření pro oblasti Německa, Alsaska – Lotrinska, Horního Slezska, Čech a Moravy, Polska a Rakouska. Nařízení k demolici mostů a železnic zůstávala dál v platnosti. Albert Speer se dokonce pokoušel velitele pozemních sil sám přesvědčovat, aby tyto objekty neničili. 5. dubna 1945 vydal šest příkazů OKW pod jménem generála Wintera, aby byly zachráněny alespoň důležité železniční tratě.²⁰⁴ Až do ledna roku 1945 se snažil o maximální možnou míru zbrojení, poté, jak uvedl, pochopil, že Hitler ztotožnil osud německého národa s osudem vlastním,

²⁰¹ Volně přeloženo. Nuremberg Trial Proceedings Vol. 16 [online]. Yale Law School: Lillian Goldman Law Library 2008. Dostupné na: <http://avalon.law.yale.edu/imt/06-20-46.asp> [20-03-2017].

²⁰² Nuremberg Trial Proceedings Vol. 16 [online]. Yale Law School: Lillian Goldman Law Library 2008. Dostupné na: <http://avalon.law.yale.edu/imt/06-20-46.asp> [21-03-2017].

²⁰³ Volně přeloženo. Einhundertneunundfünfzigster Tag. Donnerstag, 20. Juni 1946. Nachmittagsitzung, band XVI, s. 536.

²⁰⁴ Einhundertneunundfünfzigster Tag. Donnerstag, 20. Juni 1946. Nachmittagsitzung, band XVI, s. 551.

žene ho do záhuby a nebude váhat zatratit životy všech Němců v případě, když bude válka prohrána.²⁰⁵

Pozornost se následně upřela na již zmiňovaný atentát, který měl Speer plánovat od poloviny února 1945. Obžalovaný však tribunálu sdělil, že o detailech atentátu hovořit nechce, předseda Lawrence jednání odročil s tím, že po krátké přestávce bude soud chtít tyto informace slyšet. Po desetiminutové pauze výslech pokračoval. Speer vypověděl, že je na tom cosi odpuzujícího, co mu brání o atentátu mluvit, přesto se ale rozhovořil o klimatizačním zařízení, jež vedlo do krytu a o ventilátoru klimatizace, do kterého chtěl zavést jedovatý plyn. Ventilátor se nacházel v zahradě Říšského kancléřství, když šel o měsíc později, tedy v březnu 1945, obhlédnout situaci zjistil, že byl ventilátor obestaven čtyři metry vysokým komínem, tím pro něj celý pokus o atentát ztroskotal.²⁰⁶

Obhajobou Alberta Speera nebyl při Norimberském procesu předvolán žádný svědek, který by mohl pronést polehčující informace. V rámci výslechu obžaloby mu poté položil několik otázek Robert Servatius, ty se týkaly především nuceně nasazených a otrocké práce pro německý průmysl. Jednání bylo odročeno na další den, tedy na 21. června 1946.

Téhož dne večer si doktor Gilbert do svého deníku poznamenal: „*Speer ležel ve své cele úplně vyčerpaný a nařikal si na žaludeční bolesti. „Nu, bylo to pořádné vypětí, ale mám to za sebou. Byla to pravda a o tu šlo. Nebyl bych býval tak zaútočil na Göringa, kdyby se byl nesnažil falšovat dějiny a nevytvářel legendu kolem svých špinavých záležitostí. Zejména Göring nemá právo ze sebe dělat hrdinu, protože tak bídne selhal a v rozhodující chvíli projevil zbabělost.*“²⁰⁷ V této chvíli Speer netušil, jak velké zbabělosti je Göring tváří v tvář zodpovědnosti za své zločiny schopen.

4.3.3 Speerův křížový výslech 21. června 1946

Soud se opět sešel v 10 hodin dopoledne, nejdříve se Lawrence dotázal Servatiuse, zda již se svým výslechem skončil, po odsouhlasení vyzval předseda tribunálu hlavního amerického žalobce Roberta H. Jacksona, aby obžalovaného Speera podrobil křížovému

²⁰⁵ Tamtéž, s. 553–554.

²⁰⁶ Nuremberg Trial Proceedings Vol. 16 [online]. Yale Law School: Lillian Goldman Law Library 2008. Dostupné na: <http://avalon.law.yale.edu/imt/06-20-46.asp> [21-03-2017].

²⁰⁷ GILBERT, s. 354.

výslechu.²⁰⁸ O tom, že povede křížový výslech právě Jackson, se Speer dozvěděl teprve 20. června 1946. V rozhovoru s Gittou Serenyovou přiznal, že byl rád a považoval ho za poctivého člověka. V tomto výslechu Jacksonovi nehrozil tvrdý lidský i profesní náraz, jako v případě řeči plné dohad, opakujících se lží a paradoxní sebechvály, kterou vedl s Göringem. Nyní před ním seděl inteligentní člověk, jenž byl odhodlán plně přiznat svou účast na spoluvině. Navíc to pro amerického žalobce byla výzva k tomu, jak napravit svou pověst před tribunálem i před celým světem a jelikož se jednalo o takto sporný případ, o zájem okolí nebyla nouze.²⁰⁹

Robert Jackson se nejdříve snažil vytyčit sféru Speerovy osobní odpovědnosti. Dále byla znovu před tribunálem propírána jeho pozice ve straně, později ve vládě a zazněla zde informace, že Speer odmítl čestnou hodnost SS, jež mu chtěl udělit Himmler, hodnost údajně nepřijal z toho důvodu, že považoval za vhodné honosit se pouze těmi tituly, které si zasloužil. Výslech pokračoval otázkami, které se týkaly nuceně nasazených vězňů z koncentračních táborů, Speer nyní opět přiznal, že tyto pracovníky využívali a také vyšlo najevo, že jako prostředek k udržení pořádku a poslušnosti používali hrozbu odeslání do těchto táborů.²¹⁰

Americký žalobce se jej zeptal, zda věděl o antisemitské povaze politiky Německa a vysídlování židovského obyvatelstva a zda se tohoto nějak účastnil. Obviněný dosvědčil, že o těchto krocích věděl, avšak že se jich nijak neúčastnil, načež ho Jackson konfrontoval s důkazným materiálem pod označením L-156, který dokazuje, že v průběhu února a března roku 1943 nechal ministr pro výzbroj a munici ze svého úřadu odstranit všechny osoby židovského původu, které byli doposud ponechány na svobodě. Speer tuto skutečnost začal omlouvat tím, že již v té době šlo o dlouhodobý proces, na kterém nebylo v jeho kompetenci cokoli měnit.²¹¹

Následovala Jacksonova a Speerova polemika ohledně porušení Ženevské úmluvy ve smyslu práce válečných zajatců po německý průmysl. Speer k této problematice uvedl, že na rozhodování tohoto typu neměl žádný vliv a ve chvílích, kdy o tomto faktu jednal

²⁰⁸ Einhundertsechzigster Tag. Freitag, 21. Juni 1946. Vormittagssitzung, band XVI, s. 562–563.

²⁰⁹ SERENYOVÁ, s. 646.

²¹⁰ Nuremberg Trial Proceedings Vol. 16 [online]. Yale Law School: Lillian Goldman Law Library 2008. Dostupné na: <http://avalon.law.yale.edu/imt/06-21-46.asp> [21-03-2017].

²¹¹ Einhundertsechzigster Tag. Freitag, 21. Juni 1946. Vormittagssitzung, band XVI, s. 567–569.

s Keitelem, ho vždy náčelník Vrchního velení Wehrmachtu ujistil, že to v rozporu s úmluvami není. Poté se americký žalobce tázal, zda Speer měl nějaké informace o Hitlerově záměru užít ve válce bojové plyny, obviněný vypověděl, že Hitler měl v úmyslu použít plyny tabun a sarin. Vyjádřil také své hluboké přesvědčení o tom, že by Německo tuto válku rozhodně nemělo začínat. Dále Speer hovořil o telegramu z dubna roku 1945, jenž se náhodně dostal do rukou Adolfa Hitlera, jednalo se o korespondenci mezi Göringem a Ribbentropem. Hitler toho dne před svým ministrem Speerem prohlásil, že už dlouho ví, že Göring ve své funkci selhal, je zkorumpovaný, a navíc závislý na drogách. Speer byl, dle svých slov, otřesen tím, že si Hitler dál ve svém úřadu ponechával člověka, o kterém měl tak hrozné mínění.²¹²

Psycholog Gilbert si toho dne v soudní síni poznamenal: „*Göring se ošival na svém místě, když Speer líčil, jaký měl Hitler na něho názor: zkorumpovaný člověk a narkoman. Dále vypověděl, že Göring zakázal generálu Gallandovi říci pravdu o síle nepřátelských leteckých prostředků.*“²¹³ Speera se poté před Göringovým hněvem snažil bránit admirál Dönitz s tvrzením, že Speer musel před soudem mluvit pravdu, Göring však mu rozčileně odpověděl, že se určitě jednalo jen o pomstu.²¹⁴

Křížový výslech pokračoval tématem Kruppových závodů, které využívali k práci válečné zajatce i zahraniční dělníky z pracovních táborů. Podle předložených dokumentů z archivů firmy Krupp čítala v září roku 1944 na 54 990 zahraničních pracovníků a 18 902 válečných zajatců. Speer vypověděl, že jemu tyto přesné údaje nebyly nikdy známy. Následně žalobce Jackson předčítal výpovědi nuceně nasazených dělníků v Německu, aby Speera konfrontoval s krutými podmínkami, jež zde byly nastoleny: „*Jackson Speera seznámil s četnými příklady špatného zacházení se zahraničními dělníky v Kruppových závodech včetně podrobností o těsné kovové skříni, do níž byli jednotliví zaměstnanci uzamykáni až na osmačtyřicet hodin. Speer odpověděl: „Řekl bych, že takové věci se v německém národě nedějí.*“²¹⁵ V té chvíli se však do jednání vložil obhájce Hans Flächsner, s námitkou, že se nejedná o čestná či místopřísežná prohlášení a musí tedy být provedeno další šetření. Speer se i přesto odpovědi nebránil, byla však opět poněkud

²¹² Nuremberg Trial Proceedings Vol. 16 [online]. Yale Law School: Lillian Goldman Law Library 2008. Dostupné na: <http://avalon.law.yale.edu/imt/06-21-46.asp> [23-03-2017].

²¹³ GILBERT, s. 354–355.

²¹⁴ Tamtéž, s. 355.

²¹⁵ THACKER, s. 199.

dvojaká. Prohlásil, že i kdyby byly tyto popisy pravdivé, on nebyl zodpovědný za podmínky nastavené dělníkům v různých závodech, ale že celkové zodpovědnosti se nevyhýbá.²¹⁶

Ve 14.00 bylo započato odpolední jednání, při kterém žalobce Jackson zakončil svůj křížový výslech otázkou, zda Speer souhlasí s tím tvrzením, že je odpovědný za svou politiku v době války, ale ne za všechny dílčí aspekty, které se vyskytly při její realizaci. Obviněný tuto tezi odsouhlasil.²¹⁷

Jako další podrobil Alberta Speera křížovému výslechu sovětský generální prokurátor Raginskij. Bylo evidentní, že se tento výslech ubíral jiným směrem než americký: „[...] právě tohoto obžalovaného považovali prakticky všichni za sporný případ. Jedinou výjimkou byli Rusové, kteří byli odhodláni Speera pověsit“²¹⁸ Francois Delpla o těchto chvílích Norimberského procesu píše: „Na konci tohoto celkem pohodového dne podrobil Speera výslechu sovětský generální prokurátor generál Raginskij. Ten ho zasáhl do citlivého bodu, když se ho zeptal na rozkaz ‚spálené země‘, o němž se Speer chvástal, že o něm nevěděl.“²¹⁹ S tímto tvrzením autorka práce na základě prostudování německých a britských záznamů přímo ze soudní síně naprosto nesouhlasí. Speer nejen přiznal, že věděl o rozkazu „spálené země“, jak již vypověděl při výslechu obhajoby a americké obžaloby, ale dokonce se jej snažil různými způsoby zmírňovat, obcházet či vydávat protiopatření.

Generál Raginskij podrobil při křížovém výslechu Speera otázkám ohledně Todtovy organizace, Speerových pozic a pravomocí, dalších spolupracovníků či textu knihy Mein Kampf. Sovětský žalobce byl po celou dobu svého výstupu značně arogantní. Pokládal obviněnému dotazy, které již zodpověděl Jacksonovi a Speer namítl, že nejspíš není nutné opakovat celou včerejší odpověď, načež Raginskij povýšeně odvětil, že nechce, aby svůj výrok opakoval a když obžalovaný nechce poskytnout odpověď nebude s ním ztrácet čas a přejde k další otázce. Tuto rozmíšku musel usměrnit předseda

²¹⁶ Nuremberg Trial Proceedings Vol. 16 [online]. Yale Law School: Lillian Goldman Law Library 2008. Dostupné na: <http://avalon.law.yale.edu/imt/06-21-46.asp> [23-03-2017].

²¹⁷ Einhundertsechzigster Tag. Freitag, 21. Juni 1946. Nachmittagssitzung, band XVI, s. 617.

²¹⁸ SERENYOVÁ, s. 646.

²¹⁹ DELPLA, s. 196.

tribunálu Lawrence slovy, že obžalovaný skutečně musí na stejnou otázku podat stejnou odpověď, aby bylo jeho svědectví konzistentní.²²⁰

Je nutností uvést v práci ještě jeden aspekt, jenž s velkou pravděpodobností ovlivňoval průběh procesu, rozsudky a také samotný Speerův výslech. Již Norimberský proces opanovalo vědomí sílicí tenze mezi Spojenými státy americkými a Sovětským svazem, změny politického prostředí, nového nepřátelství a poměrování sil. Byl zde pociťován začátek studené války. Serenyová ve své propracované monografii píše: „*Speer však přesto byl jediným z obžalovaných, z jehož vystupování vůči různým žalobcům zřetelně číselo vědomí, že dochází ke změně politické situace. Třebaže to nejpatrněji vyzařovalo z jeho arogantního a agresivního postoje, který zaujal během křížového výslechu vedeného zástupcem sovětského žalobce generálem Raginským.*“²²¹

Toho dne položili ještě obžalovanému několik doplňujících otázek Servatius a soudce Biddle. Následně bylo odpolední soudní líčení s obžalovaným Albertem Speerem předsedou tribunálu ukončeno.²²² Večer opět obžalovaného navštívil v cele doktor Gilbert. Speer hovořil o tom, jak největší pohnutí mezi zajatci vyvolává jeho přiznání ke kolektivní zodpovědnosti. Göring byl po výslechu znovu plný hněvu a Speerův projev označil za tragikomický: „*Nemyslíte, že je to směšné? Mne führer nenáviděl a dal rozkaz, abych byl zastřelen! Jestliže měl někdo právo obžalovat vůdce, tak jsem to byl já – ne takoví lidé jako Speer a Schirach, kteří byli ve světle Hitlerovy přízně až do konce! Jak se oni opovažují ho obžalovat? Já jsem to neudělal a měl jsem na to největší právo.*“²²³ Možná si v tuto chvíli Göring již uvědomil, že se Speer díky své linii obhajoby nakonec přece jen oprátce dokáže vyhnout a nyní si potřeboval také on přisadit k této straně.

4.4 Závěrečná řeč Alberta Speera

Doktor Hans Flächsner v rozhovoru se Serenyovou vzpomínal: „*Speer byl po projednání svého případu v hluboké depresi, [...] Musím uznat, že jsem nepovažoval osvobozující rozsudek za možný – to by byla fraška. Počítal jsem s tím, že dostane patnáct let a po*

²²⁰ Nuremberg Trial Proceedings Vol. 16 [online]. Yale Law School: Lillian Goldman Law Library 2008. Dostupné na: <http://avalon.law.yale.edu/imt/06-21-46.asp> [23-03-2017].

²²¹ SERENYOVÁ, s. 643.

²²² Einhundertsechzigster Tag. Freitag, 21. Juni 1946. Nachmittagssitzung, band XVI, s. 640–647.

²²³ GILBERT, s. 356–357.

uplynutí několika let bude moci požádat o revizi rozsudku. On si však byl téměř jist, že ho čeká smrt.“²²⁴

26. července 1946 byla zahájena další etapa Norimberského procesu – závěrečné projevy. Nejdříve své řeči přednesla obhajoba, poté obžaloba, a nakonec bylo toto privilegium svobodného vyjádření poskytnuto i všem obžalovaným.²²⁵ Obvinění přišli na řadu až posledního srpnového dne, do té doby měli dostatek času promyslet si svou závěrečnou řeč, jejíž obsah pro ně mohl být před tribunálem možnou polehčující okolností. Albert Speer také během letních dnů pracoval na svém projevu a 10. srpna jej dokončil, poté své ženě napsal z vězení jeden z mnoha dopisů, které řada lidí zasvěcených do této problematiky považuje pouze za součást Speerovy psychologické hry.²²⁶ Tuto myšlenku shrnuje například Toby Thacker: *„Od svého zatčení Brity se toho Speer snažil vytěžit ze svého rozhodnutí ‚převzít zodpovědnost‘ za zločiny nacismu co nejvíce, [...] Během předběžného vyšetřování i procesu samého Speer v prosazování svého rozhodnutí pokračoval: v dopisech manželce a svému obhájci (věděl, že je bude číst vězeňský cenzor) prohlašoval, že nemá obavy o sebe, ale o německý lid a brímě kolektivní viny, kterou z něho chce sejmout.*“²²⁷

31. srpna 1946 měli obžalovaní možnost přednést svou závěrečnou řeč. Jako první byl soudem vyzván Hermann Göring a následně Rudolf Hess.²²⁸ Serenyová uvádí: *„Všichni až na Hesse, který mluvil z cesty, uznali zločiny režimu.*“²²⁹ Albert Speer byl jediným z obžalovaných, jenž se alespoň snažil vysvětlit zločiny páchané během druhé světové války. Během své řeči hovořil o Hitlerově diktatuře, jejíž zhroucení znamenalo pro německý národ velké utrpení a také o technické stránce nacistického režimu: *„Hitlerova diktatura se prý podstatně lišila od všech předchůdců v historii tím, že dokonalým způsobem používala všech technických prostředků. Jen tak se jí podařilo zbavit 80 milionů lidí schopnosti nezávisle myslet. Jen těmito prostředky bylo těch 80 milionů lidí podrobena vůli jednoho jediného člověka. Telefon, dálnopis a rádio na příklad umožnilo přímé rozšíření rozkazu z nejvyšších míst až k nejnižším jednotkám,*

²²⁴ SERENYOVÁ, s. 654.

²²⁵ THACKER, s. 201–202.

²²⁶ SERENYOVÁ, s. 654–655.

²²⁷ THACKER, s. 199.

²²⁸ HEYDECKER, LEEB, s. 556–557.

²²⁹ SERENYOVÁ, s. 655.

*které je pak ihned prováděly bez námitek vzhledem k původcově autoritě. “²³⁰ Speer hovořil o rozhlasu, tlapačích a dalších komunikačních prostředcích, jež měl Hitler k dispozici při uchopení a šíření své moci. Podle Speera tak vznikl zcela nový typ člověka, a to nekritický příjemce nařízení.²³¹ Varoval také před nadcházející dobou: „*Příští válka se určitě odehraje ve znamení těchto ničivých vynálezů lidského ducha. [...] Jako bývalý ministr vysoce rozvinutého zbrojení mám povinnost říci: další velká válka skončí zničením lidské kultury a civilizace.*“²³²*

Speer po mnoha letech připustil, že byl pro čistě technické zaměření své závěrečné řeči často kritizován, chtěl však poukázat na tu skutečnost, že bez veškeré vyvinuté technologie by nebylo možné pro Hitlera získat tak velkou základnu podporovatelů ani uvést v chod celou mašinérii na vyhlazování národů.²³³

Stěžejní kapitola č. 4 je systematicky rozdělena do několika podkapitol týkajících se Speerovy obžaloby, výsledků a výpovědí dalších obviněných či předvolaných svědků. Je zde představena a analyzována bezpochyby nejdůležitější část Norimberského procesu pro tuto diplomovou práci, tedy Speerův křížov výslech a obhajoba. V kapitole byl jasně popsán Speerův postoj během procesu a jeho výpovědi. Na základě informací v tomto oddíle si již každý čtenář může utvořit vlastní názor na tuto problematiku.

²³⁰ EČER, s. 313.

²³¹ Nuremberg Trial Proceedings Vol. 22 [online]. Yale Law School: Lillian Goldman Law Library 2008. Dostupné na: <http://avalon.law.yale.edu/imt/08-31-46.asp> [25-03-2017].

²³² HEYDECKER, LEEB, s. 571.

²³³ SERENYOVÁ, 656–657.

5 Speerův rozsudek: kompromis mezi velmocemi

Projevem lítosti a doznáním k odpovědnosti za spoluvinu na zločinech spáchaných nacistickým Německem, získal Albert Speer sympatie Západních mocností. Sovětská delegace si však i přes tuto skutečnost stála za svým rozhodnutím vynést co nejvíce trestů smrti. Speerův rozsudek vycházel právě z této premisy.

Rozsudek Mezinárodního vojenského tribunálu byl nad obžalovanými vynesena 1. října 1946. Obžalovaní byli jeden po druhém přiváděni do soudní síně Justičního paláce v Norimberku, aby si zde vyslechli konečný verdikt. Do této chvíle soudci čtyř vítězných mocností pracovali nad zněním rozsudků v naprosté izolaci od okolního světa.²³⁴

Albert Speer byl pro tribunál sporným bodem, všichni čtyři soudci a jejich zástupci se shodli, že jeho vina je nepopíratelná v bodech 3 a 4 obžalovacího spisu, především ve věci otrocké práce.²³⁵ V rámci rozsudku byla politika otrocké práce popsána ve čl. 6b Statutu jako: „*Zlé nakládání nebo deportace civilního obyvatelstva z obsazeného území nebo v něm na otrocké práce nebo pro jakýkoli jiný účel.*“²³⁶ Obžalovaný byl však na počátku procesu shledán vinen ve všech čtyřech bodech obžaloby, odsouzen byl pouze na základě třetího a čtvrtého. Rusové požadovali pro Speera trest smrti, zatímco západní mocnosti hlasovaly jednotně, s výjimkou amerického soudce Francise Biddla, pro trest odnětí svobody ve výši patnácti let. Biddle od svého názoru však nakonec upustil a přiklonil se k mírnější formě a tím s největší pravděpodobností zachránil Alberta Speera před smrtí oběšením. Kvůli přetrvávajícímu nesouhlasnému postoji ruského soudce musela tato osmičlenná porota opět učinit jiné rozhodnutí ohledně výše trestu. Nakonec Východ a Západ dospěl ke kompromisu ve formě dvaceti let odnětí svobody.²³⁷

Dle Flächsnerova posudku, se v průběhu celého procesu i stanovování rozsudků jednalo s obžalovanými rozdílně podle toho, zda měli či neměli co do činění s koncentračními tábory a systematickým vyvražďování lidí.²³⁸ Speer byl pravděpodobně i díky tomuto faktu ušetřen oprátky, avšak vzhledem k dopisu, jenž byl objeven až v roce

²³⁴ HEYDECKER, LEEB, s. 573.

²³⁵ IRVING, s. 218.

²³⁶ Politika otrocké práce, GOLUNSKI, S. A., GORŠENIN, K. P., SAFONOV, G. N., NIKITČENKO, I. T. (ed.), *Norimberský proces. Sborník materiálů, díl druhý*, Praha 1953, s. 512.

²³⁷ HEYDECKER, LEEB, s. 592–593.

²³⁸ SERENYOVÁ, s. 639.

2007 měl o koncentračních táborech a „konečném řešení“ mnohem více informací, než uvedl během procesu. Korespondence z roku 1971, která proběhla mezi Speerem a Helene Jeanty, vdovou po belgickém vůdci odboje, jasně dokazuje, že byl Speer přítomen Himmlerově projevu o „Konečném řešení židovské otázky“ na konferenci v Poznani v říjnu roku 1943.²³⁹ Dopoledne zde sám také přednesl svou řeč o zbrojení a výrobě. Do této doby však stále uváděl, že z konference odjel ještě před zahájením tohoto odpoledního projevu, během kterého údajně Himmler Speera i přímo oslovil.²⁴⁰ V dopise Speer ale přiznává, že v Poznani setrval a slyšel informace, že všichni židé budou vyvražděni. Konference v Poznani je tak největším důkazem o Speerově zapojení do „Konečného řešení“.²⁴¹

Albert Speer byl odsouzen k odnětí svobody ve výši dvaceti let, jako kontrast k jeho rozsudku můžeme uvést rozsudek trestu smrti, který byl vynesen nad Fritzem Sauckelem, jenž byl odpovědný za násilný nábor zahraničních pracovníků, avšak nutno dodat, že se jednalo o Speerovy příkazy a naplnění jím stanovených kvót potřebných dělníků k chodu a neustálé maximalizaci výroby: „*Speerův spoluobžalovaný Sauckel byl oběšen za to, že mu vybral a dovezl přesně ty otroky, kteří pro něj pak pracovali.*“²⁴² Dr. Flächsner po vynesení verdiktu nad svým klientem uvedl, že sám Speer takový trest nečekal. Údajně byl smířen s tím, že naposledy soudní síň opustí s vidinou oprátky a představa dvaceti let strávených ve věznici Spandau byl pro něj patrně horší trest.²⁴³ Speer po vynesení rozsudku Gilbertovi sdělil: „*Dvacet let! Je to poměrně spravedlivé. Jsou tu fakta – nemohli vynést mírnější rozsudek, nemohu si stěžovat. Sám jsem řekl, že rozsudky musí být přísné, přiznal jsem svou vinu. Bylo by směšné, kdybych si stěžoval na výši trestu. Ale jsem rád, že byl osvobozen Fritzsche.*“²⁴⁴

5.1 Speer ve Špandavě: vězeň všech vítězných mocností

Po vynesení rozsudku trvalo téměř dalších deset měsíců, než byl Albert Speer převezzen k výkonu trestu do špandavské věznice v Berlíně. Již od 1. října 1946 však začal se

²³⁹ <https://www.theguardian.com/world/2007/mar/13/secondworldwar.kateconnolly> [28-03-2017].

²⁴⁰ VAN DER VAT, Dan, *The good Nazi: the life and lies of Albert Speer*, Boston 1997, s. 168.

²⁴¹ <https://www.theguardian.com/world/2007/mar/13/secondworldwar.kateconnolly> [28-03-2017].

²⁴² SONNENFELDT, Richard W., *Svědék z Norimberka: hlavní americký tlumočnick při soudních procesech s válečnými zločinci*, Praha 2007, s. 80.

²⁴³ SERENYOVÁ, s. 657.

²⁴⁴ GILBERT, s. 384.

zapisováním svých myšlenek a pocitů do deníku. Po rozloučení s těmi, kteří byli zproštěni obžaloby v plném rozsahu si poznamenal, zda by i on nezasloužil nižší trest, když byli Schacht i Papen osvobozeni.²⁴⁵ Tato jeho slova opět vedou k domněnkám o upřímnosti Speerova pocitu viny. Z norimberského vězení přiléhajícího k Justičnímu paláci byl do Spandau přepraven americkým dopravním letounem až 18. července 1947. Letadlo se Speerem a ostatními vězni toho dne ještě krátce zakroužilo nad Berlínem a architektovi se tak naskytl pohled na některá jeho díla.²⁴⁶

Po přistání v nové věznici následovala rutinní kontrola, přidělení vězeňských stejnokrojů a internace do cel. Ve Spandau strávil Albert Speer celých dvacet let vězení, které mu za jeho činy během druhé světové války přiřkl Mezinárodní norimberský tribunál. Tato pevnost byla Spojenci k výkonu trestu nacistických válečných zločinců vybrána z toho důvodu, že byl Berlín rozdělen do čtyř okupačních zón, každá z mocností sem tedy měla přístup a bylo snadné zde vytvořit společnou správu.²⁴⁷ V průběhu výkonu trestu mu bylo umožněno dlouze přemýšlet nad vztahem s Adolfem Hitlerem a vše zaznamenávat do deníku. Těmito paměťmi Speer manipuluje se čtenářem s velkou dovedností, snaží se zde přimět svět, aby viděl jeho vysvětlení odpovědnosti a viny tak, jak jej vidí on.²⁴⁸

Propuštěn byl 30. září 1966 v jednašedesáti letech. Na tento okamžik ve svém deníku Speer vzpomíná: „Čekal zde černý mercedes. Chtěl jsem si sednout na sedadlo vedle řidiče, jak bylo mým zvykem vždy v dřívějších dobách. Flächsnier mě však posunul k zadním dveřím; nakonec jsem musel opustit věznici s mou ženou po boku. Ve chvíli, kdy odbilo dvanáct, byla obě křídla brány otevřena. Najednou jsme byli zcela oslněni září reflektorů.“²⁴⁹ Albert Speer zemřel 1. září 1981 v Londýně. Příčinou smrti bylo krvácení do mozku a následná zástava srdce. Speer se v té době nacházel společně se svou milenkou v pokoji Park Court Hotelu v londýnské čtvrti Bayswater.²⁵⁰

²⁴⁵ SPEER, *Spandauer Tagebücher*, s.17.

²⁴⁶ SERENYOVÁ, s. 659–660.

²⁴⁷ HONZÍK, Miroslav, *Povstaňte, soud přichází*, Praha 1986, s. 156.

²⁴⁸ BILLSON, Marcus K., *Inside Alber Speer: Secrets of Moral Evasion*. In: *The Antioch Review*, Vol. 37, No. 4 (Autumn, 1997), pp. 461.

²⁴⁹ Volně přeloženo. SPEER, *Spandauer Tagebücher*, s. 662.

²⁵⁰ KNOPP, *Tajemství Třetí říše*, s. 323–326.

Špandavská věznice byla po smrti posledního vězně Rudolfa Hesse roku 1987 postupně zdemolována, aby se tím zamezilo pozornosti neonacistů. Nyní stojí na jejím místě obchodní centrum.

V kapitole byla představena problematika, nejednoznačnost, a především spornost Speerova rozsudku ke dvaceti letům odnětí svobody. Verdikt byl pro některé příliš mírný, pro jiné však dostačující. Informace v textu obsažené pomohou pochopit konečnou výši trestu.

6 Závěr

Norimberský proces byl událostí, která zatím neměla v Německu ani ve světě v polovině 20. století obdoby. Délkou trvání byl překonán pouze Tokijským procesem k souzení a potrestání japonských válečných zločinců po druhé světové válce pro Dálný východ. Cesta k uspořádání procesu s představiteli nacistického Německa byla velice dlouhá a obnášela mnoho jednání vítězných mocností, než bylo dosaženo konsensu v podobě uspořádání Mezinárodního vojenského tribunálu. Musely být nejdříve vyřešeny sporné otázky týkající se například složení soudu, řízení soudního líčení, konkrétních pravomocí, předsednictva, právního zakotvení či místa konání. Když byl proces v Norimberku 20. listopadu 1945 zahájen nikdo nejspíše neočekával, že bude trvat téměř celý jeden rok a verdikt bude mnohdy překvapivý.

Albert Speer se stal jedním z představitelů Třetí říše, kteří byli určeni vítěznými mocnostmi k exemplárnímu potrestání, následně byl zatčen americkými jednotkami, převezen do poničeného bavorského města Norimberk a obžalován v plném rozsahu obžalovacího spisu. Byl tedy obžalován ze zločinů proti lidskosti a z válečných zločinů, podle kterých byl nakonec i odsouzen, ale na počátku procesu byl obviněn i ze zbylých dvou bodů spisu, tedy ze spiknutí proti míru a zločinům proti míru.

V diplomové práci byly důkladně analyzovány Speerovy výpovědi a jeho chování v průběhu Norimberského procesu. V úvodní kapitole byla nastíněna zásadní otázka, která hovořila o míře Speerovy upřímnosti a projevené lítosti nad zločiny spáchané nacistickým Německem před a během druhé světové války. Jako ministr zbrojního průmyslu byl Speer bezesporu zodpovědný za svůj sektor a v diplomové práci byla jasně dokázána jeho vina v souvislosti s nedobrovolnou, otrockou prací pro německý průmysl. Bylo také prokázáno, že Albert Speer věděl o původu nuceně nasazených dělníků, ale raději stavěl výkon svého ministerstva do popředí a před lidským utrpením zavíral oči. Na základě informací ze soudní síně bylo též dokázáno, že si byl obžalovaný vědom existence koncentračních táborů, a dokonce jeden z nich navštívil, jak bylo doloženo svědeckou výpovědí španělského politického vězně Francisca Boixe, jenž byl internován v Mauthausenu. Díky jeho promyšleným a přesvědčivým výpovědím však nevíme, do jaké míry byl skutečně informován o praktikách užívaných v koncentračních táborech. Podle Speerovy korespondence, jež byla zveřejněna v nedávných letech, se můžeme domnívat, že byl skutečně přítomen hrůznému projevu o „konečném řešení“, který

v Poznani roku 1943 pronesl Himmler a jehož obsahem byla především myšlenka vyhlazení veškerého židovstva.

I přes soubor důkazů hovořících ve Speerův nepospěch byl jeho trest, vyměřený osmičlennou porotou soudců na dvacet let žaláře, více než mírný, a to především ve srovnání s obžalovaným Fritzem Sauckelem, jenž prakticky pouze plnil rozkazy ministra zbrojního průmyslu. Sauckel byl tribunálem odsouzen k trestu smrti oběšením, jakožto zmocněnec pro nábor zahraničních pracovníků, jehož činnost se odvíjela od Speerem stanovených kvót. Speer tedy nakonec dostal nižší trest a v práci byly verifikovány všechny tři počáteční hypotézy. Verdikt dvaceti let vězení byl vynesena jak díky projevené lítosti, tak kvůli Speerově skvělé manipulaci se svým okolím a nakonec i nejednotnosti rozhodnutí Spojenců. V opozici proti sovětskému názoru Speera pověsit stály tři zbylé vítězné mocnosti.

Albert Speer jako jediný ze zajatých představitelů nacistického Německa přiznával celkovou zodpovědnost a spoluvinu za zločiny spáchané nacistickým Německem. Také neváhal obvinít Adolfa Hitlera z vedení agresivní války a linie jeho politiky. Tato skutečnost byla nejspíše ovlivněna až obdobím konce války, kdy Hitler již věděl, že je válka prohrána a svalil vinu neúspěchu na celý německý národ, ten si dle jeho názoru nezasloužil válku přežít, když ji nedokázal vyhrát. S tímto názorem se Speer zcela rozcházel, a právě pro tato Hitlerova slova o kolektivní vině německého národa již nenacházel omluvu. Soudní tribunál nutně potřeboval alespoň jednoho obžalovaného, který by poskytl vyjádření ve smyslu přiznání viny a obžaloby Hitlerovy politiky. Když se tak stalo, zvýšila se oprávněnost a spravedlivost celého procesu, jelikož následně bylo naprosto zřejmé, že je závažný důvod k souzení nacistických pohlavárů. Mohl být snad Speerův rozsudek jakousi formou vděku?

Již roku 1946 nebylo možné dělat si iluze o pravdivosti Speerových výroků a postupem času až k přítomnosti je to stále nemožnější. Čistou pravdu mohl vědět skutečně jen sám Speer. I přes veškeré deníky, dopisy a rozhovory se objevuje silný pocit nedůvěry. Do jaké míry se jednalo skutečně o propracovanou lež? Jestliže byla jeho výpověď jen úmyslným klamem, Speer byl natolik dobrým hercem, jenž si bez jediného pochybení dokázal ze zbytku světa prostřednictvím svých memoárů a korespondence vytvořit publikum. Jeho přesvědčivost mu nakonec zachránila život. Pokud byl skutečně oním „dobrým nacistou“, jak sám sebe prezentoval, pak byl zřejmě jeho trest dostatečný.

7 Bibliografie

7.1 Vydané prameny

Der Prozess gegen die Hauptkriegsverbrecher vor dem Internationalen Militärgerichtshof. [Band 7], [Verhandlungsniederschriften 5. Februar 1946–19. Februar 1946]: Nürnberg 14. November 1945–1. Oktober 1946 / Mezinárodní vojenský tribunál. München: Delphin, 1984.

Der Prozess gegen die Hauptkriegsverbrecher vor dem Internationalen Militärgerichtshof. [Band 15], [Verhandlungsniederschriften 29. Mai 1946–10. Juni 1946]. [Band 16], [Verhandlungsniederschriften 11. Juni 1946–24. Juni 1946]: Nürnberg 14. November 1945–1. Oktober 1946 / Mezinárodní vojenský tribunál. München: Delphin, 1984.

GOLUNSKI, S. A., GORŠENIN, K. P., SAFONOV, G. N., NIKITČENKO, I. T. (ed.), *Norimberský proces. Sborník materiálů, díl první*, Praha 1953.

GOLUNSKI, S. A., GORŠENIN, K. P., SAFONOV, G. N., NIKITČENKO, I. T. (ed.), *Norimberský proces. Sborník materiálů, díl druhý*, Praha 1953.

7.2 Literatura

CÍLEK, Roman, *Noc dlouhých nožů: osudový zlom v hitlerovské éře*, Praha 2013.

DELPLA, Francois, *Norimberský proces: poučení z historie*, Praha 2009.

EČER, Bohuslav, *Norimberský soud*, Praha 1946.

GILBERT, Gustave M., *Norimberský deník*, Praha 1981.

GROUŠL, Josef; ŽIŠKA, Jaroslav, *Lavice obžalovaných*, Jihlava 2011.

HEYDECKER, Joe J., LEEB, Johannes, *Norimberský proces*, Praha 2007.

HONZÍK, Miroslav, *Povstaňte, soud přichází*, Praha 1986.

IRVING, David, *Norimberk: poslední bitva*, Praha 1997.

KELLEY, Douglas M., *Muži kolem Hitlera*, Praha 2010.

KNOPP, Guido, *Hitlerovi pomocníci*, Praha 1998.

KNOPP, Guido, *Tajemství Třetí říše*, Praha 2014.

OVERY, Richard, *Výslechy. Nacistická elita v roce 1945 v rukou spojenců*, Praha 2004.

- POLTORAK, Arkadij I., *Norimberský proces*, Praha 1973.
- RICHARDSON, Jake J., *The Case of Albert Speer*, Newcastle 2015.
- SERENYOVÁ, Gitta, *Albert Speer: Zápas s pravdou*, Praha 1998.
- SONNENFELDT, Richard W., *Svědék z Norimberka: hlavní americký tlumočnick při soudních procesech s válečnými zločinci*, Praha 2007.
- SPEER, Albert, *Albert Speer: řídil jsem Třetí říši*, Praha 2010.
- SPEER, Albert, *Spandauer Tagebücher*, Frankfurt 1975.
- SPOERER, Mark, *Nucené práce pod hákovým křížem. Zahraniční civilní pracovníci, váleční zajatci a vězni ve Třetí říši a v obsazené Evropě v letech 1939–1945*, Praha 2005.
- SUK, Ivan, *Reportáž o Norimberku 1945 – 1946*, Praha 1946.
- TAYLOR, Blaine, *Hitlerovi inženýři: Fritz Todt a Albert Speer: hlavní stavitelé Třetí říše*, Praha 2015.
- THACKER, Toby, *Konec „Třetí říše“: porážka, denacifikace a Norimberk leden 1944 – listopad 1946*, Praha 2011.
- UNZEITIG, Josef Ivo, *Dora*, Ostrava 1988.
- VAN DER VAT, Dan, *The good Nazi: the life and lies of Albert Speer*, Boston 1997.

7.3 Články

- BIDDLE, Francis, *The Nurnberg Trial*. In: Virginia Law Review, Vol. 33, No. 6 (Nov. 1947), s. 679-696.
- BILLSON, Marcus K., *Inside Alber Speer: Secrets of Moral Evasion*. In: The Antioch Review, Vol. 37, No. 4 (Autumn, 1997), s. 460 – 474.
- DOUGLAS, Lawrence, *Film as Witness: Screening Nazi Concentration Camps before the Nuremberg Tribunal*. In: The Yale Law Journal, vol. 105, no. 2, 1995, s. 449–481.
- JINDRA, Zdeněk, *Zahraniční dělníci (zvl. Čechoslováci) na nucené práci v Kruppových závodech v letech 1939–1945*. In: Acta Oeconomica Pragensia, 15, 2007, 7, s. 214–232.
- MILWARD, Alan S., *Fritz Todt Als Minister Für Bewaffnung Und Munition*. In: Vierteljahrshefte Für Zeitgeschichte, vol. 14, no. 1, 1966, s. 40–58.

7.4 Internetové zdroje:

Nuremberg Trial Proceedings [online]: <http://avalon.law.yale.edu/imt/count.asp>

Nuremberg Trial Proceedings [online]: <http://avalon.law.yale.edu/imt/count2.asp>

Nuremberg Trial Proceedings [online]: <http://avalon.law.yale.edu/imt/count3.asp>

Nuremberg Trial Proceedings [online]: <http://avalon.law.yale.edu/imt/11-30-45.asp>

Nuremberg Trial Proceedings [online]: <http://avalon.law.yale.edu/imt/01-03-46.asp>

Nuremberg Trial Proceedings [online]: <http://avalon.law.yale.edu/imt/02-07-46.asp>

Nuremberg Trial Proceedings [online]: <http://avalon.law.yale.edu/imt/01-29-46.asp>

Nuremberg Trial Proceedings [online]: <http://avalon.law.yale.edu/imt/03-08-46.asp>

Nuremberg Trial Proceedings [online]: <http://avalon.law.yale.edu/imt/04-13-46.asp>

Nuremberg Trial Proceedings [online]: <http://avalon.law.yale.edu/imt/05-08-46.asp>

Nuremberg Trial Proceedings [online]: <http://avalon.law.yale.edu/imt/05-09-46.asp>

Nuremberg Trial Proceedings [online]: <http://avalon.law.yale.edu/imt/05-24-46.asp>

Nuremberg Trial Proceedings [online]: <http://avalon.law.yale.edu/imt/06-19-46.asp>

Nuremberg Trial Proceedings [online]: <http://avalon.law.yale.edu/imt/06-20-46.asp>

Nuremberg Trial Proceedings [online]: <http://avalon.law.yale.edu/imt/06-21-46.asp>

Nuremberg Trial Proceedings [online]: <http://avalon.law.yale.edu/imt/08-31-46.asp>

http://www.bbc.co.uk/history/historic_figures/hindenburg_paul_von.shtml

www.dhm.de/lemo/biografie/biografie-albert-speer.html

www.dhm.de/lemo/kapitel/ns-regime/ns-organisationen/organisation-todt.html

www.historisches-lexikon-bayerns.de/Lexikon/Nürnberg_Prozesse

www.historylearningsite.co.uk/nazi-germany/nazi-leaders/albert-speer

www.jewishvirtuallibrary.org/fritz-todt

<http://www.jewishvirtuallibrary.org/nuremberg-trial-defendants-hjalmar-schacht>

<http://www.listy.cz/archiv.php?cislo=105&clanek=051028>

<https://www.roberthjackson.org/speech-and-writing/opening-statement-before-the-international-military-tribunal>

<https://www.theguardian.com/world/2007/mar/13/secondworldwar.kateconnolly>

http://www.yadvashem.org/odot_pdf/Microsoft%20Word%20-%20579.pdf

8 Přílohy

Příloha č. 1: Albert Speer

Zdroj: <http://www.holocaustresearchproject.org/holoprelude/speer.html> [02-04-2017]

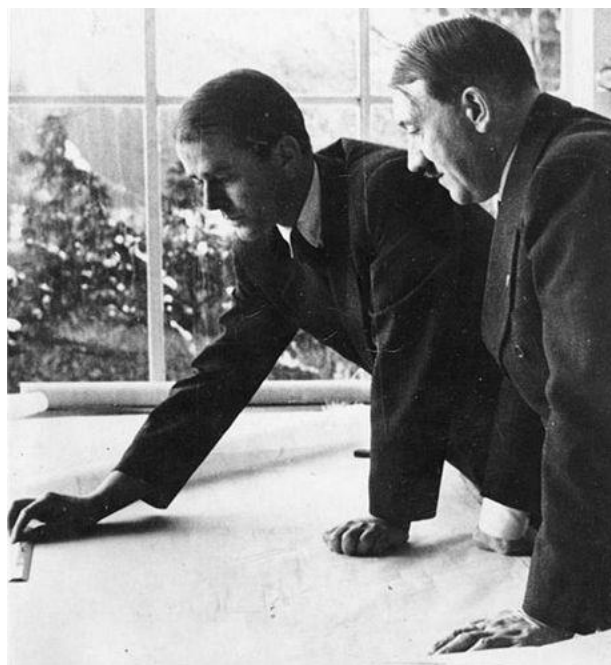
Příloha č. 2: Albert Speer při jedné z procházek s Adolfem Hitlerem

Zdroj: <https://carolynyeager.net/heretics-hour-traitors-and-misfits-albert-speer-ambitious-disloyalist> [02-04-2017]

Příloha č. 3: Speer a Eva Braunová

Zdroj: <http://www.dailymail.co.uk/news/article-1364687/Hitlers-mistress-Eva-Brauns-rare-pictures-party-mode-dressed-Al-Jolson.html> [02-04-2017]

Příloha č. 4: Albert Speer při práci pro Adolfa Hitlera

Zdroj: <https://thingsaidanddone.wordpress.com/2011/03/12/albert-speer-the-devils-architect/> [02-04-2017]

Příloha č. 5: Speerova norimberská tribuna

Zdroj: <http://www.historieblog.cz/2014/11/page/2/> [02-04-2017]

Příloha č. 6: Nové Říšské kancléřství

Zdroj: <https://www.dhm.de/lemo/kapitel/ns-regime/innenpolitik/neue-reichskanzlei.html> [02-04-2017]

Příloha č. 6: Podoba Říšského kancléřství v průběhu jeho demolic

Zdroj: <http://documentalium.blogspot.cz/2015/04/welthauptstadt-germania-la-ciudad.html> [02-04-2017]

Příloha č. 7: Hlavní americký žalobce Robert H. Jackson při Norimberském procesu

Zdroj: <https://jrbenjamin.com/2013/08/28/robert-jackson-opens-the-nuremberg-tribunal/> [02-04-2017]

Příloha č. 8: Vchod do podzemní továrny s krycím názvem Dora

Zdroj: <http://www.memorialmuseums.org/denkmaeler/view/5/KZ-Gedenkstätte-Mittelbau-Dora> [02-04-2017]

Příloha č. 9: Vězeňský psycholog G.M. Gilbert (na obrázku vlevo) pečlivě naslouchá rozhovorům v lavici obžalovaných

Zdroj: <https://www.trumanlibrary.org/photographs/view.php?id=11289> [02-04-2017]

Příloha č. 10: Soudci vítězných mocností H. Donnedieu de Vabres, F. Biddle, G. Lawrence a I. Nikitčenko

Zdroj: http://www.ihr.org/jhr/v17/v17n1p38_michaels.html [02-04-2017]

Příloha č. 11: Lavice obžalovaných

Zdroj: <http://www.jewishvirtuallibrary.org/the-nuremberg-trials> [02-04-2017]

Příloha č. 12: Pohled do soudní síně

Zdroj: <http://www.billmuster.com/nurembergtrials.html> [02-04-2017]

Příloha č. 13: Justiční palác v Norimberku s přiléhajícím vězením

Zdroj: <https://aroundtheedges.wordpress.com/category/history/> [02-04-2017]

Příloha č. 14: Střídání stráží před věznicí ve Spandau

Zdroj:

https://www.usarmygermany.com/Units/Berlin%20Brigade/USAREUR_Berlin%20Brigade.htm [02-04-2017]

Příloha č. 15: Albert Speer ve věznicí Spandau

Zdroj: https://en.wikipedia.org/wiki/Spandau_Prison [02-04-2017]

9 Resumé

The graduate thesis deals with the case of Albert Speer in the course of a unique demonstration of international law in practice – the Nuremberg Trials, which were held after the end of World War II between 20 November 1945 and 1 October 1946. The thesis discusses Speer's case especially for the mootness and controversy which is evoked through his close involvement in Adolf Hitler's service during the war years. Being Hitler's architect and the minister of armaments later on, Speer was finally accused of war crimes for which he was judged and condemned along with other representatives of the Third Empire like *Reichsmarschall* Hermann Göring, admiral Karl Dönitz or Deputy *Führer* of the NSDAP Rudolf Hess.

From all the captives, Albert Speer was the only one who was willing to take the full responsibility for German crimes committed before and during the war, from which he was drawn back by his pleader Hans Flächsner several times. The reason for this act was mainly his desire to help with purifying the German nation as a whole of the charge. At the Nuremberg tribunal, he did not even hold back in the case of Hitler's indictment, the general war effort of the Third Empire, Nazism or his confession of the intention of murdering the former leader of Nazi Germany, which aroused a wave of criticism against his personality from the rest of the accused.

The thesis also shortly mentions Speer's youth, his studies, personal and professional life before meeting Adolf Hitler and development of their mutual long-standing cooperation. The text deals with the arrestment and the trial itself then, while Speer's psychological game and the indisputable proofs of his guilt are not left out either. The goal of the thesis is to grasp the questions of Speer's case in its complexity; that is also why the origin of the tribunal, the counts of the indictment and some references to other important persons of the trial are introduced – specifically, introduction of Gustave M. Gilbert or commentaries on other facts which preceded Speer's joining the Nazi elite.

Finally, the text analyses the sentence, which is again accompanied with significant amount of controversy especially for different viewpoints of the imprisonment level between the Americans, British and French on one hand and the Soviets on the other hand. Short discourse of Speer's twenty years in prison in Spandau is included as well. Speer was set free in 1966, therefore, he atoned his whole punishment. He died in London in 1981. However, before his death, Speer had managed to publish many texts and provide

many valuable interviews for our disposal nowadays which can help with better understanding of Speer's conduct at Nuremberg trials and with more unambiguous view of the entire personality of Albert Speer.